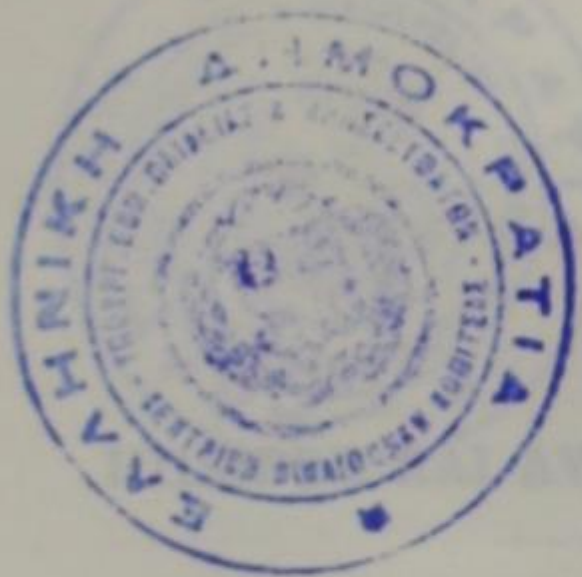

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ Ζ. ΣΟΥΡΛΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

**ΗΠΕΙΡΟΣ
ΚΑΙ
ΑΥΣΤΡΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ**

Εταιρεία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΦ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 55789
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 3/9/2014
ΕΣΤΙΝ ΕΠΙΧΡΗΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΣΕ)

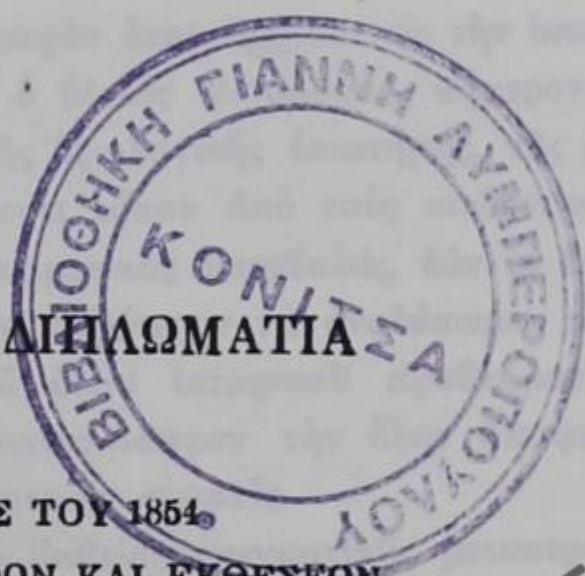
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Τηλεφώνοι: 210 749 1500, 210 749 1501, 210 749 1502, 210 749 1503, 210 749 1504, 210 749 1505, 210 749 1506, 210 749 1507, 210 749 1508, 210 749 1509, 210 749 1510, 210 749 1511, 210 749 1512, 210 749 1513, 210 749 1514, 210 749 1515, 210 749 1516, 210 749 1517, 210 749 1518, 210 749 1519, 210 749 1520, 210 749 1521, 210 749 1522, 210 749 1523, 210 749 1524, 210 749 1525, 210 749 1526, 210 749 1527, 210 749 1528, 210 749 1529, 210 749 1530, 210 749 1531, 210 749 1532, 210 749 1533, 210 749 1534, 210 749 1535, 210 749 1536, 210 749 1537, 210 749 1538, 210 749 1539, 210 749 1540, 210 749 1541, 210 749 1542, 210 749 1543, 210 749 1544, 210 749 1545, 210 749 1546, 210 749 1547, 210 749 1548, 210 749 1549, 210 749 1550, 210 749 1551, 210 749 1552, 210 749 1553, 210 749 1554, 210 749 1555, 210 749 1556, 210 749 1557, 210 749 1558, 210 749 1559, 210 749 1560, 210 749 1561, 210 749 1562, 210 749 1563, 210 749 1564, 210 749 1565, 210 749 1566, 210 749 1567, 210 749 1568, 210 749 1569, 210 749 1570, 210 749 1571, 210 749 1572, 210 749 1573, 210 749 1574, 210 749 1575, 210 749 1576, 210 749 1577, 210 749 1578, 210 749 1579, 210 749 1580, 210 749 1581, 210 749 1582, 210 749 1583, 210 749 1584, 210 749 1585, 210 749 1586, 210 749 1587, 210 749 1588, 210 749 1589, 210 749 1590, 210 749 1591, 210 749 1592, 210 749 1593, 210 749 1594, 210 749 1595, 210 749 1596, 210 749 1597, 210 749 1598, 210 749 1599, 210 749 1600

Διεύθυνση: Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας
Τηλεφώνοι: 210 749 1500, 210 749 1501, 210 749 1502, 210 749 1503, 210 749 1504, 210 749 1505, 210 749 1506, 210 749 1507, 210 749 1508, 210 749 1509, 210 749 1510, 210 749 1511, 210 749 1512, 210 749 1513, 210 749 1514, 210 749 1515, 210 749 1516, 210 749 1517, 210 749 1518, 210 749 1519, 210 749 1520, 210 749 1521, 210 749 1522, 210 749 1523, 210 749 1524, 210 749 1525, 210 749 1526, 210 749 1527, 210 749 1528, 210 749 1529, 210 749 1530, 210 749 1531, 210 749 1532, 210 749 1533, 210 749 1534, 210 749 1535, 210 749 1536, 210 749 1537, 210 749 1538, 210 749 1539, 210 749 1540, 210 749 1541, 210 749 1542, 210 749 1543, 210 749 1544, 210 749 1545, 210 749 1546, 210 749 1547, 210 749 1548, 210 749 1549, 210 749 1550, 210 749 1551, 210 749 1552, 210 749 1553, 210 749 1554, 210 749 1555, 210 749 1556, 210 749 1557, 210 749 1558, 210 749 1559, 210 749 1560, 210 749 1561, 210 749 1562, 210 749 1563, 210 749 1564, 210 749 1565, 210 749 1566, 210 749 1567, 210 749 1568, 210 749 1569, 210 749 1570, 210 749 1571, 210 749 1572, 210 749 1573, 210 749 1574, 210 749 1575, 210 749 1576, 210 749 1577, 210 749 1578, 210 749 1579, 210 749 1580, 210 749 1581, 210 749 1582, 210 749 1583, 210 749 1584, 210 749 1585, 210 749 1586, 210 749 1587, 210 749 1588, 210 749 1589, 210 749 1590, 210 749 1591, 210 749 1592, 210 749 1593, 210 749 1594, 210 749 1595, 210 749 1596, 210 749 1597, 210 749 1598, 210 749 1599, 210 749 1600

ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΑΥΣΤΡΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Η ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ 1854

ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΣΕΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΑΥΣΤΡΙΑΣ (ΒΙΕΝΝΗΣ)
ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΩΝ

I

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

Ἑπὶ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ Ζ. ΣΟΥΡΛΑ

Διευθυντοῦ Διδασκαλείου Ἰωαννίνων

Ὅλαι αἱ σύγχρονοι ἱστορικαὶ περιγραφαὶ διελαύνονται ἀπὸ δύο μεγάλας τάσεις καὶ δύο μεγάλα ρεύματα τὰ ὅποια χωρὶς νὰ εἶναι τελείως χωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων ἐν τούτοις δύνανται νὰ προσδίδουν τὴν ὄψιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἰσχύος καὶ δυνατοῦτος.

Πᾶσα δὴλον ὅτι σύγχρονος ἱστορικὴ περιγραφή καὶ ἀπασχόλησις ἐπιδιώκει ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐρευνήσῃ ἀπώτερα αἰτία¹⁾, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κατατανοήσῃ τὰς ἐνυπαρχούσας ἀξίας (Werthe).

Δεδομένου ὅμως ὅτι αἱ κατηγορίαι τῶν ἱστορικῶν αἰτίων εἶναι πολλαπλαῖ καθίσταται δυσχερὴς ἡ συνοχὴ τῆς πολυπλόκου οὐσίας πάσης μεγαλυτέρας ἱστορικῆς περιόδου, κατὰ τὸν βαθμὸν δὲ καθ' ὃν ἡ μία ἢ ἡ ἑτέρα τῶν αἰτιότητων ἐκδηλοῦται χαρακτηρίζονται καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐπιστήμην αἱ διάφοροι τάσεις.

¹⁾ Τοιαύτας δὲ κατηγορίας ἱστορικῶν αἰτίων ὁ πολὺς ἱστορικὸς Meinecke (Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου) διακρίνει τρεῖς :

- α) Μηχανικὴν αἰτιότητα
- β) Βιολογικὴν αἰτιότητα
- γ) Πνευματικο-ἠθικὴν αἰτιότητα.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ μακρὸν ἐκυριάρχησεν εἰς τὴν ἱστορικὴν περιγραφὴν ἡ αἰτιώδης ἄποψις καὶ ὁ ὑλικὸς θετικισμὸς, σήμερον ὅμως ἤρχισε νὰ τονίζηται ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀξιολογικῆς ἐπιστήμης, τῆς ὁποίας ἡ μαγικὴ λέξις «σύνθεσις» προφυλάσσει τόσον ἀπὸ τοὺς κινδύνους μιᾶς ἀποστεώσεως, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ὑποκειμενικὰς ὑπερβολὰς, ἐὰν δὲ θὰ ἠθέλομεν μετὰ τοῦ ἱστορικοῦ Meinecke βαθύτερον νὰ ἀναλύσωμεν τὴν κατάστασιν τῆς σημερινῆς θέσεως τοῦ ὅλου ἱστορικοῦ προβλήματος, θὰ ἠδυνάμεθα συντόμως ὡς ἐξῆς νὰ διατυπώσωμεν τὴν ὅλην ἄποψιν ἀπὸ τῆς βαθυτέρας ἱστορικῆς κοσμοθεωρητικῆς σκοπιᾶς.

Σήμερον διανύομεν ἐποχὴν μιᾶς βαθείας πνευματικῆς μεταστροφῆς¹⁾, πρὸ παντὸς δὲ εὐρισκόμεθα ἀντιμέτωποι μιᾶς ριζικῆς μεταστροφῆς τῆς ἱστορικῆς συνειδήσεως²⁾. Ἐπιζῶμεν ἓνα θρίαμβον τοῦ ὑποκειμενισμοῦ (Subjectivismus) μὲ τὰ ἐν ἐξελίξει δύο ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἱστορικὰ ρεύματα, δηλαδὴ τῆς ἐρεῦνης ἀφ' ἑνὸς αἰτιωδῶν σχέσεων καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς κατανοήσεως καὶ ἀπεικονίσεως ἀξιῶν.

Ἐὰν ὅμως ἐρευνήσωμεν τὴν ἐργασίαν τῆς ἰδιαίτερας ἐπαγγελματικῆς ἱστορικῆς ἀπόψεως, θὰ ἴδωμεν ὅτι αὕτη ἐλάχιστα εἶναι ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθειμένας ἀπόψεις, ἀλλ' ἐνῶ τοῦτο εἶναι ἀληθές, πλὴν τῶν μεμονωμένων ἐξαιρέσεων, διὰ τὴν καθόλου συγγραφικὴν κατεύθυνσιν, εἶναι ἀφ' ἑτέρου πιστοποιημένον ὅτι ἡ ψυχικὴ διάθεσις τῆς ἐν ἐξελίξει γενεᾶς ποθεῖ νὰ ἀντιδράσῃ κατὰ τῆς πολιτιστικῆς μηχανοποιήσεως τῆς Ζωῆς καὶ τῆς τεραστίας ἰσχύος τῶν μαζῶν.

Ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα τάσις καθισταμένη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἰσχυροτέρα μέλλει νὰ ἀποβῇ ὁ σπουδαιότερος παράγων τῆς ἱστορικῆς Ἐπιστήμης.

Ἡ ἱστορικὴ δῆλον ὅτι πύξις τοῦ μέλλοντος θὰ δεικνύη, κατὰ τὸν Meinecke, εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ἐρευνῶν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἐν πρώτοις μὲν οὐδεμίαν αἰτιότητα ἄνευ ἀξιῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ δεύτερον λόγον οὐδεμίαν ἀξίαν ἄνευ αἰτιωδῶν σχέσεων.

1) α) Πρὸβλ. *Karl Joël*. Die philosophische Krisis der Gegenwart.

β) *Arthur Liebert*. Die geistige Krisis der Gegenwart.

γ) *H. Rickert*. Die Grenzen der naturwissenschaftlichen Begriffsbildung, eine logische Einleitung in die historischen Wissenschaften. Tübingen 1921.

δ) *W. Windelband*. Geschichte und Naturwissenschaft (Rektoratsrede in Präludien 4 ἔκδ. 1911 Tübingen.

ε) *N. Βλάχου*. Θεωρητικὰ καὶ μεθοδολογικὰ προβλήματα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ. 1925. Ἀθήναι.

2) *Friedrich Meinecke*. «Grundfragen der modernen Historismus».

Ἡ ἐξίσωσις ὅμως τῶν δύο αὐτῶν τάσεων θὰ παραμείνῃ πάντοτε ὡς καὶ τι ἰδεῶδες, διότι ἡ προβληματικότης τῶν συγχρόνων γεγονότων καὶ τοῦ συγχρόνου σκεπτικοῦ εἴδους κατέστρεψε τὴν ἁρμονίαν εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἀπόψεως τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν.

Ἄλλ' ὅπως εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ μονομέρεια δὲν δύναται νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν συνταρακτικὴν δύναμιν τοῦ περιβάλλοντος, οὕτως ἐπίσης ἰσχύει ὅτι ἡ τάσις πρὸς ἁρμονίαν πρέπει νὰ παραμείνῃ ἐν ἐνεργείᾳ διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς καταστάσεως ἐν γένει τοῦ πολιτισμοῦ.

Κατόπιν τῆς ὡς ἀνωτέρω ἐντοπιστικῆς προεισαγωγικῆς ἀπόψεως προβάλλει σαφῆς ἡ διὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος ὁδός, ἣτις ὅμως δὲν εἶναι τόσον βρατὴ ὅσον μέχρι τοῦδε, διότι ἡ ἀπόρριψις τοῦ περιττοῦ ἀπὸ τὰς ἐκείστοτε μορφὰς τῆς Ζωῆς προϋποθέτει προώθησιν τῶν ἐπὶ μέρους εἰς τὴν σφαιρᾶν τῆς συγχρόνου φιλοσοφικο—ἱστορικῆς ἀπόψεως.

Διὰ τὴν κατ' ἀρχὴν ὅμως ἀδρομερῆ ἐξερεύνησιν οἰασδῆποτε ἱστορικῆς ἐποχῆς περιόδου, εἶναι ἀπαραίτητος πάντοτε ἡ χρῆσις τῶν ἀπαραιτήτων καὶ εἰδικῶν ἱστορικῶν πηγῶν, συνειπῶς ἡ διὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος παράθεσις ὑλικοῦ ἐκ τῶν διαφόρων ἀρχείων εἶναι κατὰ τοσοῦτον πολύτιμος ὅσον πολυτιμότερα τυγχάνει νὰ εἶναι καὶ ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἠντλήθη τὸ ἱστορικὸν ὑλικόν¹⁾. Εὐτυχῆσαντες νὰ ἐργασθῶμεν ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Βιέννης τῇ βοήθειᾳ τοῦ καθηγητοῦ Smithal καὶ ἀναζητοῦντες εἰς τὸ περίφημον αὐτὸ ἀρχεῖον ἄλλης ἱστορικῆς περιόδου τῆς Ἡπειρωτικῆς ἡμῶν ἱστορίας σχετικὰ ἔγγραφα, ἀνεύρομεν σειρὰν τοιούτων ἀναφερομένων καὶ εἰς τὴν νεωτέραν Ἡπειρωτικὴν μας ἱστορίαν καὶ δὴ τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1851²⁾ τὴν παρὰ πόδας δημοσίευσιν τῶν ὁποίων, κα-

¹⁾ Διὰ τὴν συγγραφὴν ἰδίᾳ τῆς Ἡπειρωτικῆς μας ἱστορίας προνοοῦμεν ὅτι μόνον τὰ Ἀρχεῖα Βενετίας, Βιέννης, Ρώμης δύνανται νὰ παράσχουν ἀφθονον καὶ πολύτιμον ὑλικόν.

Ὡσαύτως εἰς τὰ ἐπίσημα ἀρχεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνευρεθῇ ὄχι μόνον ὑλικόν διὰ τὰ Ἡπειρωτικὰ καθόλου γεγονότα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν ἰδίᾳ τῶν μνημείων καὶ τυχῶν τῆς θρυλικῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων.

Πολύτιμον ἐπίσης συμβολὴν διὰ τὰ Ἡπειρωτικὰ γεγονότα ὠρισμένων ἱστορικῶν περιόδων δύναται νὰ παράσχῃ καὶ ἡ μελέτη τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Πολιτείας.

²⁾ Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία Ἡπείρου 1856 σελ. Ε.

α) Παπαρηγοπούλου, Ἱστορία ΣΤ. σελ. 287-288.

β) Λοπρῆ, Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τόμ. Α'. σελ. 224-227.

γ) William Miller, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Μετάφρασις Καιροφύλα σελ. 58.

τόπιν μεταφράσεως ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ¹, Γαλλικοῦ² καὶ Ἰταλικοῦ³, παραχωροῦμεν χάριν τῶν σκοπῶν οὓς ἐπιδιώκει ἡ πολύτιμος διὰ τὴν ἔρευναν τῶν Ἑπειρωτικῶν μας πραγμάτων ἔκδοσις τῶν Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν, τοὺς ἀπωτέρους σκοποὺς τῶν ὁποίων ἄριστα καθώρισεν⁴ ὁ τὴν πραγματικὴν καὶ ἀνωτέραν πνοὴν προσδώσας εἰς ταῦτα, ἐν μέσφ δὲ δυσχερειῶν πολλαπλῶν συνεχίζων τὴν ἔκδοσιν τούτων ἀκάματος Ἰεράρχης Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Σπυρίδων.

Τῶν ἐν λόγφ ἐγγράφων θεωροῦμεν κατὰ τοῦτο σπουδαίαν τὴν συμβολὴν εἰς τὸν διαφωτισμὸν τῆς μνημονευθείσης ἀνωτέρω ἱστορικῆς περιόδου δηλ. τῆς Ἑπειρωτικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1854, καθόσον προέρχονται ἅπαντα ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐκθέσεων ἃς ὑπέβαλον οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Κερκύρα Αὐστριακοὶ διπλωμάται καὶ πρόξενοι ὡς καὶ ὁ ἐν Πρεβέζῃ Αὐστριακὸς πράκτωρ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κραταιᾶς Αὐστριακῆς Μοναρχίας.

Κατὰ τὴν σειρὰν τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐν λόγφ ἐγγράφων προετάξαμεν τὰ Ἑλληνιστὶ ἀνευρεθέντα⁵ καὶ συνημμένα εἰς τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις, ἀκολουθεῖ εἴτα ἡ δημοσίευσις κατόπιν μεταφράσεως ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ τῶν ἐκθέσεων τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Αὐστριακοῦ Προξένου Ferdinand Haas, παρεμβάλλονται αἱ Ἰταλιστὶ συντεταγμέναι ἐκθέσεις τοῦ ἐν Πρεβέζῃ πράκτορος καὶ περατοῦται ἡ δημοσίευσις διὰ τῆς παραθέσεως τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνταλλαγισῶν διπλωματικῶν διακοινώσεων μεταξὺ Τουρκίας καὶ Δυνάμεων, λίαν διαφωτιστικῶν διὰ τὴν καθόλου

¹) Γερμανιστὶ εἶναι τὰ κάτωθι δηλ. αἱ ὑπ' ἀριθ. 97, 130, 179, 185, 217, 220, 251, 261, 298, 312, 327, 411, 449, 507, 547 ἐκθέσεις τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Αὐστριακοῦ Προξένου Ferdinand Haas ὡς καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 21 τοῦ ἐν Κερκύρα, Προξένου Eisenbach πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας.

²) Γαλλιστὶ ἐπίσης τὰ κάτωθι δηλ. τὰ κείμενα τῶν ἀνταλλαγισῶν διπλωματικῶν συνθηκῶν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας κατὰ τὸ ἔτος 1854 καὶ ὑποβληθέντα διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 37-4 Μαρτίου 1854, 41 τῆς 18 Μαΐου 1842 καὶ 54 τῆς 3 Ἰουλίου 1854 ἀναφορῶν τοῦ ἐν Κων/πόλει πρεσβευτοῦ Κόμητος Karl von Bruck πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας (Βιέννην). Ἐπίσης δὲ καὶ ὑπ' ἀριθ. 22 διαμαρτυρία τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πρὸς τὰς Πρεσβείας Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει.

³) Ἰταλιστὶ δὲ τὰ κάτωθι δηλ. ἀποσπάσματα τῶν ὑπ' ἀριθ. 456 τῆς 10 Μαρτίου 1854 καὶ 4568 τῆς 2 Μαρτίου 185 ἐκθέσεων τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Αὐστριακοῦ Πράκτορος N. A. Giuganich πρὸς τὸν ἐν Κερκύρα Πρόξενον τῆς Αὐστρίας Eisenbach.

⁴) Πρβλ. «Ἑπειρωτικὰ» Χρονικὰ Τόμ. Α' σελ. ε'.

⁵) Ἐν ὑποσημειώσει παρατίθεται καὶ ἡ Ἰταλικὴ τούτων μετάφρασις ὅπως ἀνευρέθη προσηρητημένη εἰς τὰ πρωτότυπα ἑλληνιστὶ συντεταγμένα ἔγγραφα καὶ προκηρύξεις.

διπλωματικὴν κίνησιν τῶν χρόνων ἐκείνων ὡς καὶ τῆς θέσεως τῆς καθόλου Αὐστριακῆς πολιτικῆς ἔναντι τῶν ἐν Ἑπιείρῳ βλέψεών της.

Περατοῦντες θεωροῦμεν ἐπιβεβλημένον καθῆκον ὅπως καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐκφράσωμεν τὰς θερμὰς μας εὐχαριστίας πρὸς τὸν σοφὸν καθηγητὴν Schmithal διὰ τὴν συνδρομὴν ἣν παρέσχεν ἡμῖν κατὰ τὸν ὀλίγον χρόνον τῆς ἀναδιφηστικῆς ἐργασίας ἡμῶν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας ἐν Βιέννῃ.

II

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1854

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας (Βιέννη)

Π Ρ Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ι Σ

Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας Ἑλληνας καὶ Φιλέλληνας.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ.

Δὲν λανθάνει τοὺς Χριστιανοὺς Βασιλεῖς ὡς καὶ τοὺς λαοὺς αὐτῶν ἢ σκληρὰ αἰχμαλωσία ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας τυραννούμεθα οἱ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἑπιείρου λαοὶ τέσσαρας καὶ ἐπέκεινα ἤδη αἰῶνας, ἢ θηριωδία τῶν τυράννων δὲν ἐπέτρεψε εἰς ἡμᾶς οὔτε ζωὴν οὔτε ἰδιοκτησίαν, οὔτε ἐλευθερίαν τινά, ὁ Θεὸς μᾶς ἔπλασε κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ καὶ αὐτοὶ μᾶς μεταχειρίζονται ὡς κτήνη, οἱ Ναοὶ τῆς πατροπαράδοτου λατρείας μας ἐβεβηλώθησαν μυριάκις καὶ ἔγιναν λάφυρα τῆς ἀσεβείας αὐτῶν, οἱ τάφοι τῶν πατέρων μας ἀνωρύχθησαν καὶ ἐρρίφθησαν πολλάκις τὰ ὅσα αὐτῶν εἰς τὸ πῦρ, ἢ τιμὴ τῶν τέκνων μας ἐμιάνη καὶ μαιίνεται καθ' ἐκάστην, ὥστε εἰς ἡμᾶς δὲν ἔμεινεν εἰ μὴ ἡ πνοὴ καὶ αὕτη διὰ τὴν ἐπαυξήσῃ τὴν τυραννίαν μας, ἢ φωνὴ μας καὶ ἢ γλῶσσα μας δὲν συντελεῖ εἰς ἄλλο εἰ μὴ εἰς τὸ νὰ κράζῃ καὶ διαμαρτύρηται κατὰ τῆς τυραννίας τῶν ἀσεβῶν νῦν δὲ περὶ τὰ ἔσχατα ὅτε ἠνοίχθη ἢ Ῥωσσοτουρκικὴ διαφορὰ τὰ ἀδικήματα εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἐπλεόνασαν, ἀγγαρεύσεις ἐπὶ ἀγγαρεύσεων, ὕβρεις ἐπὶ ὕβρεων, ἀτιμώσεις ἐπὶ ἀτιμώσεων, θυσίαι ζωῆς ἐπὶ θυσιῶν, ἀρπαγὴ περιουσίας ἐπὶ ἀρπαγῆς καὶ ὅσα ὁ Ἄδης αὐτὸς διαχέει φρικώδη εἰσὶν τὰ βιβλία τῆς ζωῆς ἡμῶν ἕνεκα τούτων καὶ ὅσων ἄλλων τοιούτων ἢ γλῶσσα ἡμῶν ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ, ἀπεφασίσαμεν ἢ νὰ ταφῶμεν εἰς τὴν ὥραιάν μας Ἑπειρον ἢ νὰ ἐπιζήσωμεν τοῦ λοιποῦ ὡς ἄνθρωποι ἀναπνέοντες ἐλεύθερον ἀέρα.

ἐφ' ᾧ καὶ κρίνομεν καθῆκον ἡμῶν πρῶτιστον νὰ προκηρύξωμεν τὴν ἀπόφασίν μας αὐτὴν ἐνώπιον ὅλης τῆς ὑδρογείου καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἀρρωγὴν καὶ συντέλεσιν ὅλων ἐν γένει τῶν ὀπαδῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἑλευθερίας.

Δράμετε, ὦ τέκνα τοῦ Χριστιανισμοῦ! Δράμετε ὦ φίλοι τῆς Ἑλευθερίας, σπεύσατε ἐνισχύσατε τὸν ἀγῶνα μας ὅστις ἀποβησόμενος σὺν Θεῷ βοηθῷ εὐτυχῆς λογισθήσεται ὡς θρίαμβος τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τῶν ἀλίσιτων, δράμετε σεῖς πρὸ πάντων ὦ Ἕλληνες ἀδελφοί, ἐνθυμηθεῖτε, ἐνθυμηθεῖτε ὅτι ἡ ἐλευθερία γῆ τὴν ὁποίαν καὶ ἤδη πατεῖτε τὴν κατεβρέξαμεν καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε μὲ τὰ δάκρυά μας, αἰσθανθεῖτε σεῖς πρὸ πάντων τῆς Ἑπείρου καὶ τῆς ἄλλης δούλης Ἑλλάδος ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν πάσχει καὶ σᾶς καλεῖ εἰς βοήθειάν της, ἡ φωνὴ ἡμῶν εἶναι φωνὴ τῆς Πατρίδος ἀπάσης, μὴ ἀνεχθεῖτε νὰ ἀκούσσετε αὐριον παρὰ τῆς Ἱστορίας ὅτι δειλιῆτε νὰ ἔμβητε εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς δόξης.

Σεῖς δὲ οἱ κατὰ τὴν Ἑπειρον καὶ ἀλλαχοῦ ὄντες ἐνωθεῖτε μὲ ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς Ἑλευθερίας καὶ σᾶς ἐγγυόμεθα ἀσφάλειαν τιμῆς καὶ περιουσίας, ὁ ἀγὼν ἡμῶν δὲν εἶναι ἐκδίκησις τῶν ὅσα ὑπέστημεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἀτυχεῖς ἡμῶν πρόγονοι ἀδικημάτων ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς ὑμῶν πάππους ἢ προπάππους ἢ καὶ ὑμᾶς τοὺς ἰδίους ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἐνωθεῖτε λοιπὸν μὲ ἡμᾶς διὰ νὰ μὴν στερηθῆτε ὅτι ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ Ἑλλάδι ἐστερήθησαν οἱ ἀδελφοί σας, ὁ ἀγὼν ἡμῶν εἶναι ὑπὲρ ἰσότητος καὶ ἐλευθερίας τὸ θρήσκευμά σας ἔστω ἀνενόχλητον καὶ ἀπρόσβλητον, ἡ ἔρημις καὶ ἡ τιμὴ σας ἄθικτος ἢ περιουσία σας ἀσφαλῆς, ἐνωθεῖτε λοιπὸν μὲ ἡμᾶς.

Τῇ 6ῃ Ἰανουαρίου 1854

Ἐκ τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Στρατοπέδου

«ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ»

PROCLAMATION

Traduction

Le cruel esclavage sous le poids duquel les peuples de l'Épire sont tyrannisés depuis plus de quatre siècles, n'est pas inconnu aux Rois chrétiens et à leurs peuples, la cruauté de tyrans ne nous a laissé ni la vie, ni la propriété, ni la liberté, Dieu nous a formé à son image et ceux-ci nous traitent comme des animaux les temples de notre culte paternelle furent mille fois profanés, et devinrent butin de leur impiété, les tombeaux de leurs Pères furent déterrés et leurs os furent mille fois jettés dans le feu. L'honneur de nos enfants de tout sexe fut souillée et est souillée continuellement, nous n'avons que la respiration, et cela pour augmenter notre tyrannie, notre voix et notre langue ne contribuent à rien autre que à crier et protester contre la

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τοῦ Ρατοβιτσίου τῆς Ἐπαρχίας Ἄρτης βεβαρυμένοι ἀπὸ τὰς καταπιέσεις καὶ τοὺς ὑπερόγκους φόρους, πρὸς δὲ καὶ τῆς ἀτιμώσεως τῶν παρθένων μας ἀπὸ τοὺς ἀγρίους καὶ ἀνεπιδέτους διορθώσεως κατακτητὰς μας Ὀσμανλίδα, ἐπαναλαμβάνομεν τὸν κοινὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, ὀμνύοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὑψίστου καὶ τῆς εἰρᾶς ἡμῶν πατρίδος ὅτι δὲν θέλομεν ρίψει τὰ ὄπλα ἔὰν δὲν ἀνακτήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας.

Ἀρχόμενοι ἤδη τοῦ ἀγῶνος ἐλπίζομεν ὅτι θέλομεν ἐγείρει ὑπὲρ ἡμῶν τὴν συμπάθειαν ὅλων τῶν συναδέλφων μας Ἑλλήνων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν βυθὸν τοῦ Ὀσμὰν στεναζόντων Χριστιανῶν καὶ ὅτι θέλουν λάβει τὰ ὄπλα πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ κοινου ἀγῶνος τοῦ 1821 μαχόμενοι ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος καὶ πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀναλλοιώτων δικαιωμάτων μας. Ο Ἄγὼν μας εἶναι ἱερός, εἶναι δίκαιος καὶ κανεὶς ἀναλογιζόμενος τὸ μέ-

tyranie des impies, maintenant vers la fin lorsque la différence Turcorusse a commencé les injustices contre les chrétiens ont été multipliées, corvées sur corvées, insultes sur insultes, deshonneurs sur deshonneurs, massacres sur massacres, rapines des substances sur rapines, et tout ce que l'Enfer repand il trouve dans les livres de notre vie, à cause de cela et d'une multitude d'autres que notre langue ne peut pas exprimer, nous avons pris la ferme résolution, ou d'être enterrés dans la belle Épire, ou survivre comme hommes respirant l'air de la liberté; c'est pour cela nous avons jugé de notre devoir de proclamer notre résolution au devant de tout l'univers et d'invoquer le secours et la concurrence de tous les partisans de l'Evangile et de la liberté.

Courrez ô enfants du christianisme, courez ô amis de la liberté, hâtez vous encouragez notre lutte, qui ayant une bonne issue serait regardée comme le triomphe du Christianisme contre les impies; courez ô Grecs libres souvenez vous souvenez vous, que la libre terre sur laquelle vous marchez est arrosée avec notre sang sentez à peuples de l'Épire et des autres pays opprimés, que notre Patrie souffre, et vous invoque à son secours, notre voix est la voix de toute la Patrie, ne souffrez pas de lire demain dans l'Histoire que vous n'avez pas le courage d'entrer dans la lutte de la gloire, et vous ô Turcs qui vous demeurez dans l'Épire ou dans quelque autre lieu unissez vous avec nous pour la liberté, et nous vous répondons de la sûreté de votre honneur, de la vie, et de la substance, notre lutte, ne se fait pas pour vengeance des injustes que nous et nos Pères ont souffert de vous et de vos aïeux, mais pour l'Egalité et la Liberté, unissez vous avec nous pour n'être pas privés de ce que vos frères sont privés dans la libre Grèce, notre lutte est pour l'Egalité et la liberté, votre culte soit inviolable, votre honneur et votre vie en sûreté, votre substance en sûreté unissez vous donc avec nous.

Le 6 Janvier 1854.

Du Camp Epirotien

LES PEUPLES DE L'ÉPIRE

γεθος τῶν καταπιέσεων καὶ αἰσθανόμενος τὸ δίκαιον τῶν Ἐθνῶν, δὲν θέλει ἐκφέρει τὴν λέξιν κατ' αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀγρίου τυράννου καὶ τῆς ἐστημένης εἰς τοὺς ἱερούς μας ναοὺς ἡμισελήνου. Σπεύσατε λοιπόν, ἀδελφοί, εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα, ἀποτιναῖξαι τὸν ἐλαχθῆ ζυγὸν τῆς τυραννίας καὶ κηρύττειτε μεθ' ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὄλου τοῦ κόσμου ὅτι μαχόμεθα ὑπὲρ πατρίδος καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι προστάτης τῶν Χριστιανῶν.

Τῆ 15ῃ Ἰανουαρίου 1854.

Οἱ Πρόκριτοι τοῦ Ραδοβιτοίου

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΣΣΟΒΑΚΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΟΥΛΑΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΣΜΑΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΝΑΚΟΣ, ΝΤΟΥΛΑΣ ΒΑΣΟΣ, ΚΟΛΙΟΣ ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΝΟΥ ΣΤΟΥΜΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΚΑΛΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΤΖΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΝΤΕΡΕΚΑΣ, ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΣΟΥΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ.

Traduction.

PROCLAMATION

Nous soussigner, habitants de Radovise du District d'Arta, accablés par nos sauvages et incorrigibles conquérants Osmanides, d'appressions, impôts énormes, et de deshonneurs de nos frères, nous recommençons la lutte Commune de l'année 1821 en nous aidant au nom de Dieu tout-Puissant et de notre sacrée Patrie de ne jeter nos armes, sans recouvrer notre indépendance.

En commençant déjà la lutte, nous espérons d'exciter en faveur de nous la compassion de nos frères (des Grecs libres) et de tous les autres chrétiens qui soupirent sous le joug d'Osman, et qu'ils prendront les armes pour continuer la lutte Commune de l'année 1821 en combattant pour la religion et la Patrie et pour recouvrer leurs immuables droits.

Notre lutte est sacrée et juste, et aucun homme en songeant à l'énormité de nos appressions, et sentant le droit des gens ne saura prononcer un mot contre elle, et en faveur de notre sauvage tyran et de son croissant levé sur nos sacrés autels; hâtez-vous donc mes frères à la lutte Commune, secouez l'insupportable joug de la tyrannie, et déclarez avec nous au devant de Dieu et de tout l'univers, que nous combattons pour la Patrie et que Dieu est le protecteur des chrétiens.

le 15 Janvier 1854.

Les primats de Radovise.

- JEAN POSSOVAQUE,
- DEMETROI POCCAS,
- COSTAS COSMAS
- BASILIOS NACOS
- NTOULES VASSO
- FOLIO MAVROMATS
- COSTAS PANOU STOUMO
- DEMETRIO SCALZOJANIS
- GEORGE PAZICOJANIS
- COSTAS NTERECA
- CARAJANIS PAZULA
- COSTAS ZIGARIDAS.

Ὁρκος.

«Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα καὶ εἰς σταυρωμένον, ὅτι λαμβάνων εἰς χεῖρας τὰ ὄπλα δὲν θέλω καταθέσει τὰ εἰ μὴ ἀφοῦ ἀποδιώξω τοὺς τυράννους μου Ὁσμανλίδας ἀπὸ τῆν τῶν πατέρων μου ἀποκαθιστῶν ἐλευθέραν τὴν πατρίδα μου.

»Ὁρκίζομαι προσέτι εἰς τὸν ὕψιστον ὅτι θέλω ὑπερασπίζεσθαι τὴν μαίαν καὶ τοὺς συντρόφους μου, χύνων, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, καὶ τὴν λευταίαν σταλαματιὰν τοῦ αἵματός μου ὑπὲρ αὐτῶν».

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ

Ὁ ἐπὶ τοῦ Στρατοπέδου πρεσβύτερος Νικόλαος Ἀσπρογέραξ Οἰκονόμος πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Πρωτοσύγγελον καὶ λοιπὸν Κλῆρον Ἀρτίας.

Κρίνω χρέος μου νὰ συμβουλευσω Ὑμᾶς πατρικῶς καὶ ἀδελφικῶς εἶναι λίαν ἐπάναγκες ὅπως σπεύσετε μὲ τὰς πατρικάς σας εὐχὰς νὰ αρακινήσητε τὸ ὀρθόδοξον ποίμνιον ὑμῶν, ὅπως φροντίσῃ τὸ βέλτιστον ἐρὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς του, διότι ἄδηλος ὦρα πρὸς ὑμᾶς καθ' ἣν ἡμεῖς θὰ εἰσβάλλωμεν εἰς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ αἱ ἡ ἱερὰ φωνὴ τοῦ Κυρίου κράζει μετ' ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ τυράννου καὶ οἱ ἀδελφοί μας Ἕλληγες ἔλαβον τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας διὰ νὰ λευθερώσουν τὴν πατρώαν γῆν τῶν θέσαντες συνάμα ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς περιφήμους καὶ ἀτρομήτους στρατηγούς Σπυρίδωνα Καραϊσκάκην καὶ Δ. Ἐρίβαν οἵτινες θὰ ἐκπληρώσουν τὸ καθῆκον τῶν ὅσον οὔπω, εἶναι ἐπάναγκες νὰ φροντίσητε διὰ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου ὅπως συμμαρισθῶν καὶ οἱ αὐτοῦ Ἕλληγες τὴν ἀπόφασιν ταύτην.

Μένω ἀσπαζόμενός σας

ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφός σας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΣΠΡΟΓΕΡΑΣ (Οἰκονόμος)

SERMENT

Je jure au sacré Evangile, à la Sainte Trinité et au crucifié que prenant les armes, je ne les mettrai pas en bas, avant de chasser mes tyrans, Osmanlides de la terre de mes pères et rendre libre ma Patrie.

Je jure aussi à Dieu tout-puissant que je defenderai l'étendard et mes compagnons en versant pour eux s'il faut et la dernière goutte de mon sang.

Copie en traduction.

Le Prêtre du camp Nicolas Aspraieran Economos.

Au Révérentissime Protossinghello et Clergé d'Arta.

Je crois de mon devoir de vous conseiller comme père et frère, qu'il est bien nécessaire que vous vous empressiez d'exhorter les chrétiens pour

Πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον Κύριον Κύριον Γ. Χάους
 Αὐστριακὸν Ὑποπρόξενον κτλ. κτλ. Εἰς Ἰωάννινα

Ἐκ τοῦ Γενικοῦ Διοικητηρίου τῆς Ἡπείρου τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου 1854.

Ἐκλαμπρότατε!

Ἐπειδὴ ὁ Θεόδωρος Γρίβας καὶ Νικόλαος Ζέρβας λιποτακτήσαντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξελθόντες ἔφθασαν μετὰ τοὺς σὺν αὐτῶν καπεταναίους καὶ μὲ ἀρκετὰ στρατεύματα τέσσαρας ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων, οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τόσον Τοῦρκοι καθὼς καὶ Χριστιανοὶ ὅσοι δὲν ἔχουσιν ἀσφάλειαν σπεύδουν νὰ ἐξασφαλίσωσιν τοὺς ἀνθρώπους των καὶ τὴν περιουσίαν των ἐντὸς τοῦ Φρουρίου· διὸ καὶ γίνεται καὶ πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα ἡ παροῦσα μας ἐπίσημος διακοίνωσις διὰ τὴν ἀναμεταξὺ τῶν Σεβαστῶν μας Κυβερνήσεων στενοτάτην σχέσιν, νὰ διατάξητε τοὺς ὑπηκόους σας ὅστις δὲν ἔχει ἀσφάλειαν καὶ θέλει εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐντὸς τοῦ Φρουρίου τόσον τοὺς ἀνθρώπους του καθὼς καὶ τὴν περιουσίαν του.

Δέχθητε τὴν ἔκφρασιν τῶν ἀκραφνῶν αἰσθημάτων μας.

Ὁ Βεκίλης τοῦ Διοικητοῦ Δεφτεδὰρ καὶ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἡπείρου

NETZİP EFENDİSİ

avoir soin de leur vie et de leur substance, parce que l'heure dans la quelle nous ferons l'invasion dans votre ville vous est inconnue.

Comme la sainte voix de Dieu nous appelle avec indignation contre les tyrans et les Grecs qui sont nos frères, ont pris les armes pour delivrer le pays de leurs pères, ayant à leur tête les illustres et intrepides généraux Spyridione Caraisiache et Demetrio Griva, qui rempliront leur devoir quelques jours après, il est urgent que vous tachiez de persuader les Grecs de ces parties pour qu'ils prennent par la manière la plus convenable part à notre resolution.

Je suis

Votre Frère

NICOLAS ASPROIERAX ECONOMO.

A Petae

le 24 Janvier 1854.

Traduzione.

Dall Governo Generale d'Epiro il di 17 Febbrajo 1854 Jannina.

Illustrissimo.

Siccome Teodoro Grivas e Nicoló Zervas disertarono dalla Grecia e sortindo arrivarono in unione ad altri Capitani e con sufficienti truppe, quattro ore distante da Jannina, gli abitanti della città tanto turchi come oristiani dei quali non hanno sicurezza, s'affrettano assicurare la loro gente et le

ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΙΩΤΗ

Τὸ φεγγάρι ξεπέφτει, ἀσκωθῆτε
 Ἡπειρώται τὸν Ἥλιον νὰ ἰδῆτε
 Ποῦ λαμπρὸς σᾶσε δείχνει τὸν δρόμο
 Νὰ νικῆτε, φονεῦτε τ᾽ ἐχθρούς.

Τὸ Φεγγάρι ξεπέφτει, ἀσκωθῆτε
 Διὰ Χριστὸν σὰ θεριὰ πολεμεῖτε
 Ἐνωθῆτε σὰν κῦμα μὲ κῦμα
 Ποῦ νικᾷ καὶ σκεπάζει τὴν γῆ.

Τὸ φεγγάρι ξεπέφτει, ἀσκωθῆτε
 Ἐγχειρίσθε σπαθὶ μὲ χαρὰ
 Καὶ τοὺς Τούρκους τυράνους χαλᾶσθε
 Διὰ τιμὴν καὶ διὰ ἐλευθεριά.

Κίρκυρα τῆ 16ῃ Μαρτίου 1854

E. E.

A. ΔΑΝΔΟΛΟΣ

Τυπογραφ. Σχερία

Πρὸς ἀπαντίας τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἑπιοτίας Ἰωαννίνων

Ἀταξία λυπηροτάτου χαρακτῆρος ἀναφαίνονται εἰς τὴν Ἑπειρον
 ἡραχοποιὸς Ἐταιρία τὴν ἔδραν ἔχουσαν εἰς ἓνα τῶν γειτονικῶν τόπων,

o sostanze nell' interno della fortezza, perciò si fa anche a Vostra Signo-
 Illustrissima la presente nostra ufficiale notificazione, stante la strettis-
 sa relazione esistente fra i Rispettivi nostri Governi, affinchè ordini i di lei
 Iditi coloro, dei quali non hanno sicurezza e vogliono, sono liberi d' assi-
 rare nella fortezza tanto le loro genti, come le loro sostanze. Aggrandisce
 espressione della nostra distinta stima.

Il sostituto del Governatore
 Defterdar e presidente del Consiglio
 d'Epiro

L. S.

NEZIP EFFENDI.

All' Illustrissimo Signore

Sig. FERDINANDO HAAS.

Vice Console Austriaco

etc. etc. etc.

in Jannina.

ὠφελήθη ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἔξαψιν τῶν πνευμάτων ἵνα εἰσβάλλῃ ἐπὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ἐδάφους ὅπου καὶ ὕψωσεν σημαίαν ἐπαναστατικὴν.

Μανθάνοντες ὅτι διὰ νὰ παρασύρουν τοὺς εὐπίστους κατοίκους τῶν μερῶν τούτων εἰς τὸ ἀπενενοημένον κίνημά των, οἱ ταραχοποιοὶ διαδίδουν μεταξὺ ἄλλων σπερμολογιῶν ὅτι ὑποστηρίζονται δῆθεν ἀπὸ τὰς συμπαθείας τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, οἱ ὑποφαινόμενοι εὐρίσκονται εἰς χρέος νὰ διαψεύσουν ἐπισήμως τὴν φήμην ταύτην, τῆς ὁποίας τὸ πιθανὸν ἀποτέλεσμα ἤθελεν εἶσθαι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ὡς πρὸς τὰς ἀληθεῖς ἐπιθυμίας τῶν Κυβερνήσεών των.

Οἱ Χριστιανοὶ βεβαίως πρέπει νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία προστατεύουσαι τὰ ἡγεμονικὰ δικαιώματα τοῦ Σουλτάνου δὲν ἔπαυσαν ποτὲ οὔτε θέλουν παύσει τοῦ νὰ ὑποστηρίζουν συγχρόνως καὶ τὰς δικαίας εὐχὰς καὶ τὰ νομίμως συμφέροντα τῶν Χριστιανῶν τῶν διαμενόντων ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Υ. Πύλης καὶ ἡ ἀλήθεια αὕτη τὴν ὁποίαν δράττουσι τὴν εὐκαιρίαν οἱ ὑποφαινόμενοι νὰ διακηρύξουν ἐκ νέου πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἑπείρου ὡς ὑπόσχεσις καὶ ἐγγύησις ἐνὸς καλλιτέρου μέλλοντος τοῦ παρελθόντος. Ἀλλὰ κανεὶς ὀρθῶς φρονῶν δὲν δύναται νὰ ὑποθέσῃ Κυβερνήσεις φροντίζουσαι διὰ τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψίν των, ὡς αἱ Κυβερνήσεις τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας δύναται νὰ ὑποφέρουν ὥστε ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των νὰ προσβληθοῦν αἱ ἐπίσημοι συνθήκαι τὰς ὁποίας αὐταὶ ὑπέγραψαν καὶ οἷτινες ρητῶς ἐγγυῶνται τὴν ἐπικαιρότητα τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους.

Ἐκαστος ἐπομένως πρέπει νὰ ἐννοήσῃ ὅτι κατάκτησις ἣτις σήμερον ἀπαγορεύεται ἐκ μέρους τῆς Εὐρώπης ὀλοκλήρου εἰς Κράτος ἰσχυρὸν ὡς τὴν Ρωσσίαν δὲν θέλει συγχωρεθῇ εἰς οὐδὲν ἄλλο Κράτος οὔτε εἰς καμμίαν Ὀμμάδα ἀνθρώπων οἰασδήποτε ἐθνικότητος. Περιστὸν νομίζουν οἱ ὑποφαινόμενοι νὰ παρατηρήσουν ἀφ' ἐιτέρου, ὅτι αἱ Χριστιανικαὶ δυνάμεις δὲν ἤθελον καταδεχθῇ εἰς οἰανδήποτε περίστασιν καὶ δι' οἰονδήποτε λόγον νὰ σπρώξουν ἔμπρὸς καὶ νὰ ἐκθέσουν εἰς τὴν πρώτην ὁρμὴν αἱματηρᾶς πάλης μεταξὺ ἐθνῶν καὶ θρησκευτῶν ἐχθρῶν λαὸν ἄοπλον, πτωχὸν καὶ ἀδύνατον ὡς τὸν Χριστιανικὸν λαὸν τῆς Ἑπείρου. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία χάριτι θείᾳ ἔχουν ἀρκετὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ ὅλου τοῦ Κόσμου καὶ ἔχουν ἀρκετὰ πλοῖα καὶ στρατεύματα, ὥστε οὐδεμίᾳ ἀνάγκῃ ὑπάρχει νὰ ἐπικαλεσθοῦν εἰς βοήθειαν τὴν ἀταξίαν, τὴν ραδιουργίαν καὶ τὸν ὄλεθρον.

Οἱ στόλοι καὶ τὰ στρατεύματα τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ θέλουν ἐμφανισθῇ εἰς τὰ παράλια καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑπείρου πλὴν ἅς εἶναι ἀπὸ τοῦδε γνωστὸν ὅτι θέλουν ἔλθει εἰ μὴ ἵνα προστατεύσουν τὴν τάξιν καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου.

Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἡπείρου πρέπει νὰ ἐμπιστεύωνται εἰς τὴν συμ-
 εἶαν τὴν ὁποίαν ἐμπνέουν τὰ ἀληθῆ δικαιώματά των καὶ αἱ δίκαιαι
 αἰτίων εἰς τὰς μεγάλας δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ συγχρόνως πρέ-
 νὰ ἐνοήσουν ὅτι οἱ εὐεργετικοὶ σκοποὶ τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῆς
 Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας δὲν δύνανται νὰ καρποφορήσουν ἐν τῇ Ἡπειρῶ
 διαρκῶσιν ἐν αὐτῇ αἱ ἀταξίαι καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἐν ὀνό-
 μῳ λοιπὸν τῶν ἱεροτέρων δικαιωμάτων καὶ τῶν πολυτιμοτέρων συμφε-
 ρῶν συμβουλευόμεν τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἡπείρου νὰ ἀποκρούσουν
 τὴν ἐπαναστατικὴν ἰδέαν ὡς τὴν ὀλεθριωτέραν ἐμπνευσιν, διότι μία
 πιαστικὴ ἔγερσις δὲν θέλει βεεβαίως ἔχει ἄλλο ἀποτέλεσμα εἰ μὴ νὰ
 ἀναφέρῃ εἰς τὸν τόπον των ἐπὶ τῶν προσώπων των τῶν οἰκογενειῶν
 καὶ τῶν περιουσιῶν των, τὰ δυστυχήματα μιᾶς ἐποχῆς τῆς ὁποίας
 κληρὰ ἐνθύμησις εἰσέτι δὲν ἐξελείφθη.

Οἱ λαοὶ οἱ μέχρι τοῦδε ἡσυχοὶ καὶ εἰρηνικοὶ πρέπει νὰ διατηρήσουν
 φρόνιμον ταύτην θέσιν, οἱ ἄνθρωποι οἵτινες ἐκ τῶν περιστάσεων
 ἐσύρθησαν πρέπει νὰ ἐπανέλθουν ἐντὸς τῆς τάξεως, τὰ καλὰ αἰσθή-
 μα τῶν πρώτων θέλουν ἀνταμειφθεῖ δεόντως, οἱ δεῦτεροι δὲ θέλουν
 εἰς ἀπεριόριστον ἀμνηστειᾶν ἅμα φανερώσουν εὐλικρινῶς τὴν μετά-
 στροφὴν των καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ζημίας τὰς ἐπ' ἐσχάτου συμβάσας
 ἐμπρησμοὺς οἰκημάτων τὰς ἀρπαγὰς τῶν γεννημάτων τὰς ὁποίας
 ἔργησαν εἰς τὰ χωρία συμμοριῶν ξένων ἀνθρώπων ἐπὶ τῷ φανερῷ
 πᾶσι νὰ ἐνοχοποιήσουν τοὺς κατοίκους οἱ χωρικοὶ δὲν θέλουν ἐνοχληθῆ
 οὐδενὸς διότι εἶναι φανερὸν εἰς ἔλλειψιν δυνάμεως τῆς Κυβερνήσεως
 οἱ χωρικοὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς ὀλεθρίας θελήσεις
 συμμοριῶν αὐτῶν δύνανται ἐπὶ τέλος οἱ Χριστιανοὶ πεπεισμένοι
 τὰ φιλόφρονα αἰσθήματα ἅτινα χαρακτηρίζουν τὸν Σουλτᾶνον ἀπα-
 εἶναι εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους του καὶ εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς πᾶσαν
 ν' ἐκδικήσεως.

Προτρεπόμεν λοιπὸν τοὺς εἰρηνικοὺς καὶ τιμίους ἀνθρώπους νὰ διατη-
 ρηθῶσιν ἐντὸς τῆς τάξεως ὡς καὶ μέχρι σήμερον ἐπίσης προτρεπόμεν τοὺς
 ἰσχυρομένους ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ κατὰ συνέπειαν συνενοηθέντας
 τοὺς ξένους ταραξίας νὰ χωρισθοῦν ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ ἀπ' αὐτῶν,
 εἴτε ἡ δραστηρία καταδίωξις ἣτις ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἐκτελεσθῆ κατ' ἐκεί-
 νου, νὰ μὴ ἐπιπέση εἰ μὴ ἐπὶ τῶν ἀληθῶς ἐνόχων, εἰς οἵανδήποτε ἤθε-
 λῆ ἐπιστρέψῃ ἐκ τῆς ἀξιοθρηνήτου ταύτης πλάνης καὶ ὑποταχθῆ εὐλι-
 κῶς καὶ ταχέως, τὸ ἐγγυῶνται οἱ ὑποφαινόμενοι τὴν προστασίαν καὶ
 ἐκδίκησιν τὴν ὁποίαν ὑπόσχονται αἱ ἐπιτόπια ἀρχαὶ καὶ τῆς ὁποίας
 ἐκδίκησιν χαίρει ἐντελῶς ὅσοι ἐμπιστευθοῦν εἰς τὰς συμβουλάς ταύτας, ἐκεῖ-
 ὅμως οἵτινες θέλουν συλληφθῆ μετὰ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας παρὰ τῶν

δυνάμεων αἵτινες εἰσὶν ἕτοιμοι νὰ προβῶσιν κατὰ τῶν τυχοδιωκτῶν καὶ στασιαστῶν ἄς γνωρίζουν ἀπὸ τοῦδε ὅτι θέλουν τιμωρηθῆ με ὅλην τὴν αὐστηρότητα τὴν ὁποίαν ὑπαγορεύει ἡ προστασία τῆς νομίμου τάξεως.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 24 Μαρτίου 1854.

Ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας

B. BEPTEN

Ὁ Ἀντιπρόξενος Βρετανίας

Θ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ad No. 251. Janina den 1. April 1854.

Traduction.

A tous les chrétiens de la Province de Janina.

Désordres d'un triste caractère se sont montrés dans l'Épire, Société factieuse ayant sa résidence dans un pays limitrophe, a profité de l'échauffement des esprits pour faire invasion sur le territoire Ottoman et arborer l'étendard de la révolution. Nous soussignés, apprenant que ces factieux pour entraîner dans leur mouvement des bandits, les crédules habitants de ces parties, repandent parmi les autres bavardages, qu'ils sont protégés par la compassion de la France et de l'Angleterre, nous jugeons de notre devoir de démentir officiellement cette voix dont le probable résultat serait directement opposé aux vrais souhaits de nos Gouvernements.

Les chrétiens doivent certainement croire, que la France et l'Angleterre protégeant les droits souverains de leur allié du Sultan, n'ont jamais cessé, ni cesseront de protéger en même temps les justes souhaits et les légitimes intérêts des chrétiens qui demeurent sous la souveraineté de la S. Porte et cette vérité, que nous soussignés, saisissant cette occasion, déclaront de nouveau doit être regardie par les chrétiens de l'Épire, comme promesse et caution d'un avenir meilleur du passé.

Mais quel homme pensant juste, peut jamais supposer, que des Gouvernements veillants pour leur honneur et leur crédit, comme les Gouvernements de la France et de l'Angleterre, sauraient supporter que les sacrées traités qu'elles avaient souscrits et qui promettent l'intégrité de l'Empire Ottoman fussent attaquées sous leurs yeux.

Chacun donc doit bien entendre que la conquête, qu'on interdit aujourd'hui de la part de toute l'Europe à un Empire puissant comme la Russie, ne serait pas permise; ni à un autre Empire, ni à une masse d'hommes quelle que soit leur nationalité.

Nous ne jugeons pas nécessaire d'observer, que les Puissances chrétiennes ne se daigneront pas, dans toute circonstance et pour toute raison, de pousser et exposer à la première d'une lutte sanguineuse, parmi nations et religions opposées, un peuple faible, misérable et désarmé, comme le peuple chrétien de l'Épire.

La France et l'Angleterre jouissent grâce à Dieu, une grande influence sur tout le monde, elles se trouvent pourvues d'un grand nombre de vaisseaux et d'armées, ei n'ont pas besoin d'appeler à leurs secours le désordre, l'intrigue, et la ruine.

Les flottes et les armées de la France et de l'Angleterre, se présenteront s'il faut sur les côtes et sur le territoire de l'Épire, mais qu'il soit connu,

7. Ἰωάννινα τῆ 3ῃ Φεβρουαρίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Ἀλληλικαὶ μηχανορραφαί εἰς τὰ Ἑπειρωτικὰ διαμερίσματα τῶν αἰ ὁποῖαι ἤδη ἀπὸ ἐτῶν συσκοτίζουν τὰς φιλικὰς σχέσεις τῶν

ne viendront pas que pour protéger l'ordre, et la souveraineté du
es chrétiens de l'Épire doivent se confier à la compassion, que leurs
tymes et leurs justes souhaits inspirent aux grandes puissances de
mais en même temps doivent entendre que les intentions bienveil-
l'Europe et particulièrement de la France et de l'Angleterre ne peu-
fructifier dans l'Épire, tant que les désordres et la guerre civile y
. Au nom donc des plus sacrés droits et des plus précieux intérêts,
seillons les chrétiens de l'Épire d'éloigner toute idée révolution-
me la plus pernicieuse inspiration, parce que une révolution ne peut
autre résultat que de ramener dans leur pays, dans leurs familles
urs substances, les malheurs d'une époque dont la cruelle mémoire
encore efficace.

peuples qui sont jusqu'aujourd'hui tranquilles et pacifiques, doivent
leur prudente position; les hommes qui par les circonstances ont
rtés doivent revenir à l'ordre, les bons sentiments des premiers se-
ompensés, les seconds acqueriront une amnistie absolue, dès qu'ils
avec sincérité leur repentir; quant à ce qui concerne les dommages
t récemment lieu, comme incendies de maisons, et pillages de grains,
dans les villages par de bandes des hommes étrangers, avec l'uni-
tion de compromettre les habitants du pays, les paysans ne seront
onne incommodés, parce que certainement faute d'une puissance du
ement paysans désarmés ne pouvaient résister aux pernicieuses vo-
ces bandes, à la fin les chrétiens doivent être persuadés, que les
ants sentiments du Sultan défendent à ses représentants et aux Au-
cales toute idée de vengeance.

exhortons donc les pacifiques et honnêtes hommes d'être obéissants
aujourd'hui, et ceux qui se laissent influencés par les circonstances
intelligence avec les étrangers factieux doivent le plus-tôt les aban-
afin que l'énergique persécution qui serait déjà executée contre eux
que sur les têtes des vrais coupables. A tous ceux qui reviendront
déplorable erreur et se soumettront avec sincérité et disposition, les
és leurs cautionnent la protection et la permission que les Autorités
romettent. Mais ceux qui persistent à leurs coupables et frivoles des-
raient surpris avec les armes aux mains, par les puissances qui vont
contre les aventuriers et seditieux, seraient punis avec toute la sé-
que la protection de l'ordre légitime commande.

Janina le 24/12 Mars 1854.

Consul de la France.

Le Vice Consul de la G. Bretagne

/p. B. BERTRAND

T. DAMASCHINOS

(B. S.)

(B. S.)

δύο γειτονικῶν κρατῶν, προσέλαβον ἐσχάτως ἓνα σοβαρὸν χαρακτήρα δεδομένου ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Ῥαδοβιτζίου οἱ πλησίον τῶν Ἑπειρωτικῶν συνόρων εὐρισκόμενοι διατελοῦσιν ἀπὸ τινων μηνῶν ἐν ἐπιστρατεύσει καὶ ἀντιτάσσουν εἰς τὰς ἐπισήμους Τουρκικὰς ἀρχὰς ἑκδηλον ἀντίδρασιν.

Συνεπεία τούτου ὁ ἐν Ἑπιείρῳ διατρίβων Δερβέναγας Σουλεϊμὰν μπέη Φράσσαρης ἀπεπειράθη τοὺς εἰς Ῥαδοβίτζιον καταφυγόντας ὑπὸ τὸν Σκαλτσογιάννην νὰ ὑποτάξῃ, ἀλλ' οἱ Σκαλτσογιανναῖοι πληροφορηθέντες τοῦτο ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων μὲ τὸ σῶμά των.

Κατόπιν τῶν ἐν Ἀσία καὶ παρὰ τὸν Δούναβιν πολεμικῶν γεγονότων καὶ τὴν συνεπεία τούτων προκληθεῖσαν πολιτικὴν κίνησιν, δὲν ἀπομένει καμμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ φιλελληνικὴ ἐταιρεία ἐπιδιώκει νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα ἐν Ἑπιείρῳ. Μετὰ ταύτης δὲ συνεργάζονται πολεμικοὶ ἄνδρες τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Χιμάρρας ἐξοπλίζοντες κρυφὰ Ἑλληνας ἀντάρτας ἐπὶ Ἑπειρωτικοῦ ἐδάφους.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἐκ τῶν συνόρων καταφθανούσας πληροφορίας, οἱ Σκαλτσογιανναῖοι ἐπέτυχον τὴν ἔνωσιν μὲ περισσότερα ἀνταρτικὰ σώματα καὶ μὲ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτὴν ἐπικουρηθεῖσαν καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατημένους κατοίκους τοῦ Ῥαδοβιτζίου, τὴν κατ' αὐτῶν δὲ ἀντιταχθεῖσαν δύναμιν ἐξ 800 ἀνδρῶν τοῦ Σουλεϊμάνβει ἀπέκρουσαν ἐπιτυχῶς παρὰ τὰς θέσεις Σκουληκαργιά¹⁾ καὶ Θεοτοκίῶ²⁾ καὶ Δημαριό³⁾, καὶ ἠνάγκασαν τοῦτον νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν Ἄρταν ἀφοῦ ὑπέστη πολλὰς ἀπώλειας εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας.

Ἡ ἀνέλπιστος ὑποχώρησις τοῦ Σουλεϊμὰν πρὸς τὴν Ἄρταν προὔξενησε εἰς τὸν ἐκεῖ πληθυσμὸν πανικόν, δεδομένου ὅτι ἡ εἴσοδος τῶν ἀτάκτων στιφῶν εἰς τὴν πόλιν ἔθεωρήθη βεβαία καθ' ὅσον μετ' ἐπιτάσεως ἐκυκλοφορήσεν παραλλήλως καὶ ἡ φήμη ὅτι εἰς τὰ σύνορα τὰ Ἑπειρωτικά, σῶμα ἀνταρτικόν ἐκ 400 ἀνδρῶν ἦτο ἕτοιμον νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ Ῥαδοβιτζίου.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ σοβαρὰν καὶ συστηματικὴν σύρραξιν μετὰ τῶν ἀτάκτων στιφῶν ὁ ἐνταῦθα στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς διοικητὴς Σαλῆ-πασᾶς διέταξε τὴν μετακίνησιν πρὸς τὴν Ἄρταν 400 ἀνδρῶν τῆς φρουρᾶς Ἰωαννίνων μετὰ 4 πολυβόλων.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πολλοὶ πρόκριτοι Ἰωαννῖται ὡς καὶ Τοῦρκοι σημαίνοντες παρέδωκαν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πολυβόλων, πολεμο-

¹⁾ Σκουληκαργιά=χωρίον ἀπέχον ἐξ Ἄρτης 9—10 ὥρας.

²⁾ Θεοτοκίῶ=Μονὴ μία ὥρα μακρὰν τῆς Ἄρτης παρὰ τὸ χωρίον Πέτα.

³⁾ Δημαριό=χωρίον ἐξάωρον ἀπέχον τῆς Ἄρτης.

φοδίων καὶ τροφίμων τοὺς ἀπαραίτητους ἵππους χωρὶς ἀποζημίωσιν χρηματικὴν ἐκ μέρους τοῦ δημοσίου.

Πόσον δὲ σκόπιμος ἐκρίθη ὑπὸ τὴν παροῦσαν τῶν ἐν Ἡλείῳ πραγμάτων κατάστασιν μία τοιαύτη στρατιωτικὴ ἐπίδειξις καταδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ῥαδοβιτζίου εἰς ἣν μετέχουν καὶ σῶμα Σουλιωτῶν φαίνεται ἱκανὴ νὰ ἐξαπλώσῃ τὰς ἐπαναστατικὰς διαθέσεις καὶ μεταξὺ μεγαλυτέρων τμημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Ἡλείῳ.

Μεταξὺ τοῦ ἐνταῦθα τουρκικοῦ πληθυσμοῦ κυκλοφορεῖ μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ῥαδοβιτζίου ἡ διάδοσις ὅτι καὶ εἰς Παραμυθίαν ἐπίσης ἐξεργάγη ἐπανάστασις καὶ ὅτι ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ὅλων τῶν μερῶν εἶναι δυσχερής.

Ὑπὸ μίαν τοιαύτην κρίσιμον κατάστασιν εἶναι λυπηρὸν μόνον, ὅτι ὁ Σαλῆ-πασᾶς, ὅστις διὰ τῆς ἀνθρωπιστικῆς του ἐπιδράσεως εἶχε κατορθώσει μέχρι τοῦδε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν γαλήνην μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου εὐρίσκεται ἤδη λόγῳ βαρείας νόσου εἰς ἀδυναμίαν ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ παράσχῃ τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας του.

FERDINAND HAAS

Ἄριθ. 130.

Ἰωάννινα τῇ 12ῃ Φεβρουαρίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν εὐσεβᾶστως ὑποβληθεῖσαν ἀναφορὰν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 τρέχοντος καὶ ὑπ' ἀριθ. 97, παρακαλῶ ἐπίσης τὸ Σ/τὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ μεταδώσω περισσοτέρας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Ῥαδοβιτζίῳ συμβάντων.

Ἐὰν ἡ πηγὴ εἶναι ἀσφαλής, τὸ εἰς Ῥαδοβίτσαν ὑπὸ τὸν Σουλεϊμὰν δρῶν σῶμα, ἀφοῦ συνεπλάκη μὲ τοὺς ἐπαναστάτας εἰς τὴν θέσιν Σκουλικαργιά καὶ Θεοτοκίό, ὑπέστη τὴν 23ην μίαν τρομερὰν ἤτταν πλησίον τοῦ Δημαριό.

Ἡ τελευταία θέσις ὅπου καταυλίζεται τὸ Τουρκικὸν σῶμα κατελήφθη κατόπιν πολυώρου μάχης καθ' ἣν πολλοὶ τραυματαῖοι καὶ πλεῖστοι αἰχμάλωτοι, περὶ τοὺς 45 δὲ νεκροὺς.

Μετὰ τὴν μάχην ταύτην τὸ Τουρκικὸν σῶμα ὀπισθοχώρησε ἐσπευσμένως πρὸς τὴν Ἄρταν, ἐνῶ οἱ ἐπαναστάται ἐπωφεληθέντες τῆς νίκης

των ἐνισχύθησαν ἐν τῷ μεταξύ εἰς τρόπον ὥστε δὲν κατέχουν ἤδη ἀπλῶς τὴν περιοχὴν τοῦ Ῥαδοβιτζίου, ἀλλὰ προχώρησαν ἀσφαλῶς καὶ πρὸς τὸ Πέτα διὰ νὰ εἰσβάλουν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἄρταν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπαναστατῶν ὅστις κατ' ἀρχὰς συνεποσοῦτο εἰς 300, ἀνέρχεται ἤδη εἰς 2000 ἄνδρας, μεταξύ δὲ τούτων συγκαταλέγονται πολλοὶ φιλέλληνες ὄλονέν ἀξινόμενοι καὶ μάλιστα τελευταίως ὁπότε προσεκολλήθη εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐπαναστατῶν σῶμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σπυρίδωνος Καραϊσκάκη.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις ἐν Ῥαδοβιτζίῳ ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἓνας κλεφτοπόλεμος, εἰσῆλθεν ὅμως καὶ αὕτη εἰς μίαν νέαν φάσιν ἀφ' ἧς ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς ταύτης ὁ Σπυρίδων Καραϊσκάκης καὶ ὁ Δημήτριος Γρίβας, οἵτινες ὡς σύμβολον τοῦ ἀγῶνος τῶν ἀνεπέτασαν μίαν σημαίαν φέρουσαν ἐπὶ γαλανοῦ φόντου, μὲ λευκὸν σταυρόν, τὸ ἔμβλημα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος»!

Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ὀργανωθείσα κίνησις προσέλαβε φιλελληνικὸν χαρακτῆρα δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ τις καὶ διὰ τὴν τελικὴν τῆς ἔκβασιν δεδομένου ὅτι λαμβάνει χώραν τμηματικῶς ἡ ἐξέγερσις τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Ἡπείρῳ πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἐκ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας.

Περισσότερας νύξεις πρὸς τοῦτο παρέχει μὲν προκήρυξις¹⁾ τὴν ὁποίαν ὁ ἱερεὺς τοῦ ἐπαναστατικοῦ σώματος Νικόλαος Ἀσπρογέραξ Οἰκονόμος ἀπηύθυνε μὲ ἡμερομηνίαν 24 τρέχοντος ἐκ τοῦ στρατοπέδου Ἄρτης πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἐπισκόπου Ἄρτης.

Ἐπειδὴ δὲ περιέλεσεν εἰς χεῖράς μου ἐν ἀντίγραφον τῆς ἐν λόγῳ προκηρύξεως λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω ὅπως μοι ἐπιτραπῇ νὰ ὑποβάλω ταύτην εἰς τὸ Σ/τὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ.

Κατὰ τὰς τελευταίας συγκεντρωθείσας πληροφορίας, ἡ ἐπανάστασις κερδίζει ὄλονέν ἔδαφος. Ἐκτὸς τῶν ἐν Πέτῳ ἐστρατοπεδευμένων ἐπαναστατῶν ἕτερον σῶμα ἀποτελούμενον ἐξ 600—800 παλληκαριῶν (Palikaren) διασχίζει τὰς περιοχὰς Τζουμέρκων καὶ Μαλακασίου πρὸς διοργάνωσιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ εἰς τὰς περιοχὰς ἐκεῖνας καὶ ταυτοχρόνως πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Μέτσοβον τῆς Ἡπείρου καὶ μὲ τὴν Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν.

Ἡ συγκοινωνία μεταξύ Ἄρτης καὶ Πρεβέζης ἀπὸ τινων ἡμερῶν διεκόπη καὶ καίτοι μόνον μεμονωμέναι πληροφορίαι ἐκεῖθεν μεταδίδονται, ἐν τούτοις φαίνεται ὡς βέβαιον ὅτι ἡ Ἄρτα εὐρίσκεται εἰς κρίσιμον κατάστασιν, διότι οἱ ἐπαναστάται ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Γρίβαν διη-

¹⁾ Ἴδὲ ταύτην ἐν σελ. 75.

ημένοι εἰς δύο τμήματα περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν καὶ ἀναμένεται ἀπὸ ἴρας εἰς ὥραν ἢ ἐπίθεσις. Ἐὰν δὲ ἡ Ἄρτα καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Ἐπαστατῶν, ἐλάχισται ἐλπίδες ὑπολείπονται καὶ διὰ τὰ Ἰωάννινα, διότι οἱ ἀτοικοὶ τοῦ Μαργαριτίου, Παραμυθιάς, Σουλίου καὶ Χιμάρας, οἱ ὅποιοι ὑρίζονται εἰς στενὴν ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, θὰ ἠδύναντο νὰ μαφωτισθοῦν ἐπαρκῶς διὰ τὴν φιλελληνικὴν κίνησιν. Ἐκυκλοφόρησε μάλιστα ἡ φήμη ὅτι καὶ εἰς τὴν Παραμυθιὰν καὶ εἰς τὸ Σοῦλι τελευταίως ξερράγη ἐπανάστασις. Ἡ διάδοσις αὐτὴ εὔρεν κάποιαν ἐπιβεβαίωσιν, ἀφ' οὗ οἱ κάτοικοι τοῦ Σουλίου ἐξηγέρθησαν κατὰ τοῦ Ἰβραῖμ Ἀγᾶ Ντίνο καὶ Παραμυθιάς διὰ τὰς αἰσχροκερδεῖς καὶ κερδοσκοπικὰς του τάσεις μετὰ τὸ ζήτημα τῶν σιτηρῶν καὶ δημητριακῶν καρπῶν (δεκάτης) εἰς τρόπον ὅστε παρέστη ἀνάγκη τῆς φιλικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην Τούρκου προκρίτου Σουλεϊμάν Ἀγᾶ πρὸς καθησύχασιν τοῦ πληθυσμοῦ.

Συνεπεία τῶν ἐξ Ἄρτης εἰδήσεων ἐπικρατεῖ μετὰ τὸ ἐνταῦθα πληθυσμοῦ μία κατῆφεια ἣτις ἐπιτείνεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς τοιαύτας δυσκόλους περιστάσεις ὁ διοικητὴς Σαλή-πασσᾶς ἕνεκα ἀσθενείας ὑρίζεται εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἀσκήσῃ τὰ διοικητικὰ του καθήκοντα καὶ ὁ γενικὸς γραμματεὺς του ὅστις προσωρινῶς τὸν ἀναπληροῖ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὰ προσόντα οὔτε νὰ ἀσκήσῃ ἐπίδρασιν τινα, πολὺ δὲ περυσσότερον νὰ λάβῃ τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα.

Καλεῖ καθ' ἑκάστην εἰς ἐκτάκτους συνεδριάσεις τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου, ἀλλὰ ἐνῶ λαμβάνονται ἀποφάσεις οὐδεὶς σκέπτεται διὰ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως καὶ πραγματοποιήσεως τούτων.

Ἡ ἐνταῦθα φρουρὰ τῆς πόλεως ἀποτελεῖται τελευταίως ἀπὸ 500 ἀνδρῶν καὶ ἕκαστος ἀναγνωρίζει ὅτι ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας εἶναι πολλὴ μὴ ἐνίσχυσις τῆς φρουρᾶς, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐζητήθη πρὸ ὀλίγου ἀποστολὴ ἐκ Βερατίου ἑτέρων 1000 ἀνδρῶν.

Ὅπως δὲ εἰς τὰ Ἰωάννινα οὕτω καὶ εἰς τὰς ἐπὶ μέρος ἐπαρχίας ἐπικρατεῖ τελεία ἀμηχανία.

Ἡ θέσις τοῦ Πασαλικίου (Paschliks) εἶναι κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον προβληματικὴ καθ' ὅσον εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ Τουρκικὸν πληθυσμοῦ συνεπεία μεγάλης ἐνδείας κυριαρχεῖ μία γενικὴ δυσφορία, ἰδίως δὲ κατὰ τὰς ἐξ Αὐλῶνος πληροφορίας συνεπεία τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν σιτηρῶν.

Τὴν 7 τρέχοντος τὸ Ἀγγλικὸν πολεμικὸν «Schir Water» ἠγκυροβόλησεν εἰς Πρέβεζαν ἵνα παραμείνῃ ἐκεῖ ἐν ἀναμονῇ.

Ἄριθ. 179.

Ἰωάννινα τῆ 2α Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Ἡ ἐν Ἑπείρῳ ἐπανάστασις, περὶ ἧς εἶχον τὴν τιμὴν εὐσεβάστως νὰ ἀναφέρω εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν ὑπ' ἄριθ. 130 ἀναφορὰν μου, προσλαμβάνει μετὰ τὰ μεσολαβήσαντα ἀποτελέσματα ἕνα χαρακτηριστῆρα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον γενικῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Ἑπαιρωτικοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔναντι τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας.

Κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε συγκεντρωθείσας πληροφορίας, οἱ Ἐπαναστάται προήλασαν ἀπὸ τοῦ Πέτα μέχρι τῶν προθύρων τῆς Ἄρτης καταλαμβάνοντες παραλλήλως καὶ τὰ παρακείμενα χωρία, ἐπικειμένου οὕτω μετὰ τινὰς ἡμέρας τοῦ στενοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς πόλεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐνισχύθησαν διὰ δυνάμεων τόσον ἐξ Ἑλλάδος ὅσον καὶ ἐκ τῶν παρακειμένων Ἑπαιρωτικῶν διαμερισμάτων, ἀνελθούσης οὕτω τῆς συνολικῆς δυνάμεώς των εἰς 4 χιλιάδας ἄνδρας. Ἐν τῷ μεταξύ αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἔλαβον τὰ ἀναγκαζοῦντα στρατιωτικὰ μέτρα, ἐφωδιάσαν δὲ τὸν φρούριον μὲ τρόφιμα οὕτως ὥστε νὰ ἐπαρκέσουν διὰ περισσότερον χρονικὸν διάστημα, καὶ κατασκεύασαν εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως προχώματα. Κατέλαβον τὴν Ἑλληνικὴν Μητρόπολιν καὶ τὸ παρὰ τὴν γέφυραν τῆς Ἄρτης Μοναστήριον τῆς «Παρηγορίτισσας». Ἐπὶ τῇ προόψει δὲ ἐπικειμένου κινδύνου αἱ πλούσιαι Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι ἐγκατέλειψαν τὴν Ἄρτην, ἀφοῦ παρέδωσαν τὰ τιμαλφῆ των εἰς τὸ ἐκεῖ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον καὶ ἀπεχώρησαν πρὸς τὴν Πρέβεζαν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν ἐπακολούθησε λεηλασία ἐκ μέρους τῶν ἀτάκτων Ἀλβανικῶν στιφῶν ἅτινα συμπεριεφέρθησαν, δυστυχῶς, ἀσπλάχνως πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον πρὸς ἰκανοποίησιν τῶν ἀρπακτικῶν των διαθέσεων εἰς τρόπον ὥστε ἔλαβε χώραν παραβίασις τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν οἰκιῶν καὶ λεηλασία παντὸς ὅπερ ἀνευρέθη εἰς ταύτας. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὰ διαρπασθέντα ἀντικείμενα περιεφέροντο εἰς τὰς δημοσίους ὁδοὺς τῆς Ἄρτης πωλούμενα ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς εἰς διαφόρους ἐμπόρους τῆς ἀγορᾶς.

Τὴν 12ην παρελθόντος μηνὸς ἐπεχείρησαν οἱ ἐπαναστάται διὰ μιᾶς τρομερᾶς ἐφόδου νὰ γίνουν κύριοι τῆς πόλεως· ἀντιταχθείσης ὁμως σθεναρᾶς ἀντιστάσεως ὑπὸ τῆς φρουρᾶς ἐγκατέλιπον περὶ τὴν πρωΐαν τῆς 12ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐκ νέου τὴν πόλιν. Μετὰ τὰς ἀποτυχούσας ταύτας ἀποπείρας τὸ πλεῖστον τῶν ἐπαναστατῶν ἐπανέκαμψεν πρὸς τὸ Πέτα παραμείναντος ἐνὸς μικροῦ τμήματος εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἄρτης, ἀφ' ἐνὸς

ἐν ἵνα ἐπισκοπῇ τὴν ἐν τῇ πόλει κίνησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως παρα-
ωλύη πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ ταύτης.

Εὐθὺς ὡς ἀνηγγέλθη ἡ περίσφιγξις τῆς Ἄρτης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν
πεφασίσθη ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα διοικητικῶν Ἀρχῶν ἡ ἀποστολὴ εἰς Πα-
αμυθίαν τοῦ Τούρκου προκρίτου Χαϊρεντὶν μπέη μὲ σκοπὸν τὴν ἐπι-
τράτευσιν σώματος ἐκ Τσάμηδων Ἀλβανῶν πρὸς ἐνισχυτικὴν ἀποστολὴν
εἰς τὴν Ἄρταν. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ ἐνταῦθα Διοικητικὴ ἀρχὴ εἶχεν
ξαντλήσει ἐν τῷ μεταξὺ ὅλα τὰ χρηματικὰ ἀποθέματα, ὁ Χαϊρεντὶν μπέης
εὐὰ δυσκολίας κατώρθωσε νὰ ἐξεύρη μόνον περὶ τοὺς χιλίους (1000) ἄν-
ρας μὲ τὴν ἀπατηλὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἡμείβοντο οὗτοι δι' ἐπαρκῶν
ρηματικῶν μέσων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκυκλοφόρησεν ἐνταῦθα ἡ φήμη, ὅτι
γνωστὸς ἀρχιστράτηγος Θεόδωρος Γρίβας, ὅστις διέμεινε τελευταίως
εὐὰ τοῦ φίλου του ὀπλαρχηγοῦ Ζέρβα εἰς Βόνιτσαν, διέβη μὲ ἰσχυρὸν
ῶμα τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν ἐπανα-
στατικῶν τμημάτων.

Ἡ εἶδησις αὐτὴ προσέλαβεν ἐνταῦθα περισσοτέραν πίστιν, δεδομένου
τι οἱ ἐπαναστάται κατέλαβον τὴν μεταξὺ Ἰωαννίνων καὶ Ἄρτης στενὴν
ἴσθμον τῶν Πέντε Πηγαδιῶν καὶ ὅτι μὲ τὰ ἐπὶ μέρος τμήματα δὲν προή-
ασαν ἀπλῶς μόνον πρὸς τὴν Λάκκην καὶ τὸ Σοῦλι, ἀλλὰ κατέλαβον καὶ
ἀς πλησίον τῶν Ἰωαννίνων στρατηγικὰς θέσεις Τσερκοβίτσης καὶ Κου-
έντων. Ἡ ἀνέλπιστος εἰσοδος τῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὰ πέριξ τῶν Ἰωαν-
νίνων προεκάλεσεν εἰς τὴν πόλιν μίαν συγκινητικὴν ἀνησυχίαν δεδομένου
ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Λάκκας ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ πα-
ριώτου αὐτῶν Ν. Ζέρβα εἰς τὸ Σοῦλι συγκατελέχθησαν ὑπὸ τὴν σημαίαν
τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐναντι τῶν σπουδαίων τούτων ἀποτελεσμάτων ἡ ἐν-
αῦθα τοπικὴ ἀρχή, ἣτις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πολὺ ὀλίγην σημασίαν ἀπέδωκε
εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἤρχισε ἤδη νὰ ὑπολογίζη σοβαρῶς ἐπὶ τῆς κατα-
κρίσεως· ἐν τῷ μεταξὺ κατέφθασεν μετὰ τινὰς ἡμέρας ἡ ἐκ Βερατίου ἀνα-
ινομένη πολυβολαρχία, καθὼς ἐπίσης ἐλήφθη εἶδησις ἐκ μέρους τοῦ
Χαϊρεντὶν μπέη, ὅτι τμημα τοῦ ὑπ' αὐτὸν σώματος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἄρ-
ταν μέσον Λούρου καὶ Καντζᾶ. Μόλις δὲ τὴν 23ην τοῦ παρελθόντος μη-
ὸς ἀφυπνίσθη ἐνταῦθα ἡ τοπικὴ διοίκησις, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐν-
αῦθα Ἑλλήν Πρόξενος κατόπιν τῶν διὰ τοῦ τελευταίου ταχυδρομείου
μαβιασθεισῶν ὁδηγιῶν τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐγνώρισεν εἰς τὸν ὡς προ-
ωρινὸν ἀντικαταστάτην τοῦ ἀσθενοῦντος Γενικοῦ Διοικητοῦ ὅτι οἱ Γρί-
βας καὶ Ζέρβας ἀνενόχλητοι ἐγκατέλειψαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος διὰ νὰ
κωθῶν μὲ τοὺς Ἡπειρώτας ἐπαναστάτας.

Ἡδη δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Βασιλικὴ Κυβέρνησις διὰ νὰ διατηρήσῃ τὰς
ριλικὰς σχέσεις ἀπεκέρυξε ἀπλῶς τοὺς δύο φυγάδας. Καίτοι δὲ ἤδη αἱ

ρχαὶ πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἔλαβον δραστήρια μέτρα, ἐν οὗτοις δὲν κατωρθώθη ὁ ἐπαρκὴς ἀνεφοδιασμὸς τῶν ἐν Ἄρτη στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ταυτοχρόνως διετάχθη ὁ Σουλεϊμὰν Ἀγᾶς Ταχίρ νὰ οργανώσῃ ἓνα σῶμα ἀτάκτων Ἀλβανῶν καὶ διεβιβάσθησαν παρόμοιαι διααγαὶ πρὸς τὸν Σουλεϊμὰν Βέην τοῦ Δελβίνου, πρὸς τὸν Σιεκίφ Ἐφένην, Σουλιόμπεην, Χαϊσόμπεην καὶ πολλοὺς ἄλλους. Ἐπὶ πλέον ἐζητήθησαν στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἐκ Μοναστηρίου καὶ ἀπεστάλη ἔσπευσμένως ἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Τοῦρκος πρόκριτος Ἀμπεντὴν Βέης μὲ μίαν κθεσιν τοῦ ἐνταῦθα τοπικοῦ Συμβουλίου ἵνα καταστήσῃ καὶ τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἐνήμερον τῶν ἐν Ἑπείρῳ γεγονότων.

Τὰ μέτρα ταῦτα, τῶν ὁποίων ἡ ἐφαρμογὴ θὰ ἦτο ἴσως ἀποτελεσματικὴ εἰάν εἶχαν τεθῆ εἰς χρῆσιν πρό τινων ἐβδομάδων, ἤδη ἐκ τῶν ὑστέρον, καὶ δὴ μετὰ τὴν ἔκτασιν ἦν ἔλαβεν ἡ ἐπανάστασις ἐν Ἑπείρῳ, καταδεικνύονται ἀνεπαρκῆ πρὸς καταστολὴν τῶν γεγονότων. Πρὸ δύο μάλιστα ἡμερῶν κατέφθασεν ἡ πληροφορία ὅτι οἱ ἐπαναστάται προσέβαλον τὸ ὑπὸ τὸν Μουχαρέμ Ἀγᾶ ἀποσταλὲν εἰς Ἄρταν ἐνίσχυτικὸν Ἀλβανικὸν ἀπόσπασμα καὶ ἐνέκλεισαν τοῦτο εἰς τὸ χωρίον Γκρίμποβον, τὰ δὲ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ σώματος τούτου ἀποσταλέντα ἐντεῦθεν στρατιωτικὰ ἵποσπάσματα μόλις κατώρθωσαν, νὰ προχωρήσουν εἰς δίωρον ἐντεῦθεν ἐπόστιασιν καὶ παραμένουσι μέχρι σήμερον καταυλισμένα εἰς τὸ μοναστήριον «Περιστερά».

Ὡσαύτως ἐγνώσθη ὅτι ὁ Ν. Ζέρβας κατετρόπωσε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ διὰ τὴν Ἄρταν προοριζομένου Ἀλβανικοῦ σώματος ἐκ Τσιάμηδων καὶ ὅτι μὲ 2000 ἀνδρας κατέλαβε τὴν πλησίον τῆς Πρεβέζης περιοχὴν τῆς Λάμαρης.

Κατὰ τὰς σήμερον μεταδοθείσας πληροφορίας, ἐξερράγη ἐπίσης ἐπανάστασις καὶ ἐν Χιμάρα. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, καθ' ὃν ἤδη χρόνον ἡ ἐπανάστασις ἐπεξετάθη ἐπὶ τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς δυτικῆς Ἑπείρου καὶ ἡ Ἄρτα κατελήφθη ἤδη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐγκυμονεῖ κίνδυνον καὶ διὰ τὰ Ἰωάννινα, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ἐγένετο γνωστὸν, ὅτι ὁ Θεόδ. Γρίβας, ὅστις πρό τινων ἡμερῶν μετὰ 2000 ἀνδρῶν ἐστάθμευσεν παρὰ τὸ Ροβίλιοστο, βαδίζει κατὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ εὐρίσκεται μάλιστα μετὰ σώματος ἐκ 4000 ἀνδρῶν καὶ πολλῶν τηλεβόλων μόλις εἰς ὀλίγων ὥρων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως.

Ἡ εἶδησις αὕτη ἐπιβεβαιωθείσα καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Μουχαρέμ Ἀγᾶς παρεδόθη εἰς τὸν Γρίβαν, ὅστις ὁμως ἔδωκεν εἰς αὐτὸν χάριν καὶ μετὰ τῶν στρατευμάτων του ἤδη εὐρίσκεται ὁ Γρίβας εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Ἰωαννίνων, διεδόθη εἰς τοὺς κατοίκους καὶ προῦκάλεσε πρωτοφανῆ πανικόν.

Ἐμποροὶ, οἵτινες δὲν εἶχον προηγουμένως μεταφέρει τὰ ἐμπορεύματά ἑν εἰς ἀσφαλὲς μέρος τῆς πόλεως, ἔσπευδον εἰς τὴν ἀγορὰν ἵνα ἐκκεῖνοι τὰ καταστήματά των καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἰδιοκτησίαν των. οὐρκοὶ πάσης κοινωνικῆς τάξεως κατέφυγον μὲ τὰς οἰκογενείας των ἐν τῷ φρουρίου τῆς πόλεως, ξένοι ὑπήκοοι καὶ Χριστιανοὶ πρόκριτοι ἤτησαν καταφύγιον εἰς τὰ διάφορα προξενεῖα παραλαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν τὰ τιμαλφέστερα τῶν πραγμάτων. Περίτρομοι οἱ κάτοικοι ὅλης πόλεως περιμένουν τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων καὶ ἡ κατάσταση δυστυχῶς ἐξελίσσεται καθ' ἑκάστην ἐπὶ τὰ χεῖρω, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα ἔλλείψεως τροφίμων καὶ τῆς συνεπακολουθούτου ἀνυψώσεως τῶν τιμῶν αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ἐπαπειλουμένης πείνης εἰς περιπτώσιν πατάσεως τῆς καταστάσεως ταύτης.

Τὴν 18ην παρελθόντος μηνὸς ἐνεφανίσθη παρὰ τὴν Πρέβεζαν μία ἰταλικὴ κορβέττα, ἣτις χωρὶς νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν λιμένα κατηθύνθη πρὸς τὴν Κεφαλληνίαν. Τὴν 22 ἐπίσης παρελθόντος μηνὸς Γαλλικὸν πομπικὸν ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Πρεβέζης, τὸ ὁποῖον ὁμως ἀνεχώρησεν διὰ Κεφαλληνίαν ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κυβερνήτης του παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ ὥρας εἰς Πρέβεζαν συνομιλήσας μετὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.

Ἐν τέλει παρακαλῶ εὐσεβάστως τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον ὅπως μοι εἰσιτρέψῃ καὶ ὑποβάλῃ ἐν ἀντιγράφῳ τρία σχετικὰ πρὸς τὴν Ἑπειρωτικὴν ἐπανάστασιν ἔγγραφα¹.

FERDINAND HAAS

Ἄριθ. 185.

Ἰωάννινα τῇ 6ῃ Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Χθὲς μετεδόθη ἐνταῦθα εἶδησις ὅτι τὴν 2αν τρέχοντος μηνὸς περὶ τοὺς 200 ἄνδρας τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς ἐκ Κερκύρας ἀπεβιβάσθησαν εἰς Πρέβεζαν καὶ ἐστρατωνίσθησαν εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ ἀποβίβασις τοῦ ἐν λόγῳ ἀποσπάσματος ἐπακολουθήσασα κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Ἀγγλοῦ Προξένου προεκλήθη φαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι πρὸ 2 ἡμερῶν μεγάλη ἐξέγερσις παρετηρήθη εἰς Πρέβεζαν, καθ' ἣν τμημα ἐκ τῶν σταθμευόντων ἀτάκτων Ἀλβανῶν ἔλαβε ἀπειλητικὴν στάσιν κατὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ σώματος, λόγῳ μὴ τακτικῆς καταβολῆς οὗ μισθοῦ των.

¹) Ἰδὲ ταῦτα ἐν σελ. 71 ἑξ.

Ὡς δὲ ἐγνώσθη, ὁ Ἄγγλος πρόξενος ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τῶν τοπι-
κῶν ἀρχῶν νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον τῆς Πρεβέζης μὲ τὸ ἀποδιβασθὲν
ἰπόσπασμα, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο τὸ τοιοῦτον δεκτόν.

Ἐφόσον ἡ παρουσία τοῦ Ἀγγλικοῦ ἀποσπάσματος εἰς Πρέβεζαν οὔτε
εἰς συμφωνίαν μετὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν δύναται νὰ ἀποδοθῇ, οὔτε δύ-
νεται νὰ δικαιολογηθῇ ἐξ οἰασοδήποτε βλάβης Βρεττανικῶν συμφερόντων,
ἡ αὐθαίρετος κατάληψις τῆς Πρεβέζης ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων ἀπὸ διε-
θνοῦς ἀπόψεως τοῦλάχιστον δὲν δικαιολογεῖται. Θὰ ἔλεγέ τις ἴσως ὅτι οἱ
Ἄγγλοι μὲ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν τῆς Πρεβέζης ἐσκόπουν νὰ ἐμ-
φανίσουν μίαν ἐνεργὸν ἐπίδειξιν πρὸς τὸ συμφέρον μιᾶς δραστικωτέρας
ἐθνικῆς προστασίας, πλὴν ἐρωτᾷ τις: ἄρά γε ὁ σκοπὸς αὐτὸς δὲν θὰ
ἦδύνατο εὐκόλως νὰ ἐπιτευχθῇ μὲ τὰ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐν Πρεβέζῃ
Ἀγγλοῦ Προξένου πολεμικὰ πλοῖα;

Ἐὸν κατὰ ταῦτα τὸ Ἀγγλικὸν ἀπόσπασμα δὲν ἐπιβασθῇ τοῦ πολε-
μικοῦ καὶ ἀπομακρυνθῇ τῆς Πρεβέζης, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρόκειται
περὶ καθαρᾶς Ἀγγλικῆς ἐπεμβάσεως ἐν Ἠπειρῷ τῆς ὁποίας τὴν ἔκτασιν
δυσκόλως θὰ ἦδύνατό τις νὰ ἐκτιμήσῃ, ὅταν μάλιστα συνδυάσῃ τις καὶ
τὸ ἀπὸ πολλοῦ προσφιλὲς σχέδιον τῶν Ἀγγλῶν περὶ κατοχῆς τῆς
Πρεβέζης.

Ἐ Ὑπὸ τοιαύτας συνελπῶς κρισίμους συνθήκας ἐπιβάλλεται ἡ προσόρ-
μησις Αὐστριακῶν πολεμικῶν εἰς Πρέβεζαν καὶ Αὐλῶνα πρὸς τὸ συμφέ-
ρον τῶν ἀπωτέρων σκοπῶν τῆς Αὐστρίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ λεκάνῃ.

Τὴν 4 τρέχοντος μηνὸς ὁ Ἀβδῆ-Πασᾶς ἐπανέκαμψεν ἐκ Μοναστη-
ρίου. Προτίθεται μετὰ τὴν ἐν Ἰωαννίνοις ἐκ 200 ἀνδρῶν συνισταμένην
φρουρὰν νὰ ἐπιβῇ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Θὰ ἦτο ἡ καταλληλοτέρα στιγμὴ ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως, διότι ἡ ἐπα-
νέστατος ἡδὴ ἔχει ὀργανωθῆ εἰς τὰς περισσοτέρας ἐπαρχίας τῆς Ἠπείρου
συμπεριλαμβανομένων σχεδὸν καὶ τῶν Ἰωαννίνων.

FERDINAND HAAS

Ἄριθμ. 217

Ἰωάννινα τῆ 20ῆ Μαρτίου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 185 ἀπὸ 6ης τρέχοντος ἀναφορὰν
ἡμῶν ἐν σχέσει μετὰ τὴν περὶ ἀποβάσεως Ἀγγλικοῦ ἀποσπάσματος εἰς
Πρέβεζαν εἶδησιν, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω συνημμένως τὴν ἐν
τῷ μεταξὺ ὑποβληθεῖσαν ἡμῖν ὑπηρεσιακῶς ἔκθεσιν τοῦ ἐν Πρεβέζῃ ἡμε-

ου πρᾶκτορος¹ χρονολογουμένην ἀπὸ 4 τρέχοντος, συμφώνως πρὸς ἡ ὁποίαν κατ' ἀπαίτησιν τοῦ ἐκεῖ Ἑγγλοῦ Προξένου ἀπεβιβάσθησαν ἰ τὸς 100 ἄνδρες ἐκ πολεμικοῦ προερχόμενοι ἐκ Λευκάδος καὶ οἰτι- τὴν ἐπομένην ἐξέδραμον πρὸς ἐκτιέλεσιν γυμνασίων σκοποβολῆς εἰς κτιον, ἀλλὰ διέκοψαν ταῦτα μετ' ὀλίγον καὶ ἐπεβιβασθέντες λέμβου ινῆλθον εἰς τὸ πολεμικόν.

Καίτοι ὀλόκληρος ἡ σκηνὴ αὐτὴ διεδραματίσθη ἄνευ προστριβῆς μετὰ ν τοπικῶν ἀρχῶν, ἐν τούτοις ὁμως ἐπροξένησε τὴν χειρίστην ἐντύπω- , διότι ἀφῆκε νὰ ὑπονοηθῆ ὅτι ὁ ἐν Πρεβέζῃ Ἑγγλος πρόξενος ἐπ' εὐ- ρία τῆς ἐν Ἡπειρῷ ἐπαναστάσεως ἠθέλησεν νὰ κάμῃ μίαν ἐπίδειξιν κατὰ ν τοπικῶν διοικητικῶν ἀρχῶν. Κατὰ τὰς καταφθανούσας πληροφορίας διαφόρων μερῶν τοῦ Πασαλικίου ἡ ἐπανάστασις ὅλον ἐπεκτείνεται ρισσότερον. Τὴν 26ην παρελθόντος μηνὸς ἔλαβε χώραν εἰς τὴν περι- ν τῆς πόλεως Ἄρτης, ἣτις ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νὰ εἶναι πολιορκημένη ὁ τῶν ἐπαναστατῶν, μία τρομερὰ σύρραξις.

Ὡσαύτως τὴν 25ην παρελθόντος μηνὸς συνεκροσθησαν οἱ ὑπὸ τὸν ρβαν ἐπαναστάται παρὰ τὴν θέσιν Καντζᾶ καὶ Λουῖρον μὲ τὸ διὰ τὴν ρταν προοριζόμενον σῶμα ἐξ Ἀλβανῶν Τσαμουριδῶν καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου λισ τὸ ἡμισυ κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Ἀφοῦ οἱ ἐπαναστάται τὴν 27ην παρελθόντος μηνὸς ἐπιτυχῶς συνε- ούσθησαν παρὰ τὸ χωρίον Καντζᾶ καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ Λουῖρον, πολίοθησαν κατόπιν πελοποποσ ἀγῶνος καὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς. Κα- πιν τούτου τὸ σῶμα ἀελλέθη καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος του ἠνώθη τὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Δημητρίου Τομαρί (;), ὅστις ἐπὶ κεφαλῆς πολυαρίθ- ν ἀνδρῶν ἀνεφάνη εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Τσαμουργιᾶς καὶ Φιλιατῶν ὦν ἀπὸ καιροῦ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Τὴν 9ην παρελθόντος μηνὸς ὁ ἐνταῦθα στρατιωτικὸς διοικητὴς Ἀβδῆ- οσῶς, ὅστις κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὀλίγων ἡμερῶν τῆς ἐνταῦθα πα- κιοῆς του συνέλεξεν ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῆς θέσεως τῶν ἐπα- στατῶν, ἐπεχείρησεν μίαν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Γρί- ιν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι εἰς δύο ὠρῶν ἀπό- σαιν ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων, εἰς τὸ χωρίον Κουτσελιό.

Πρὸς τοῦτο ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς ἐγκατέλειψε ἀθορύβως νύκτωρ τὴν πό- ν μὲ τμήμα τῆς φρουρᾶς καὶ πολλὰ πολυβόλα καὶ διὰ μιᾶς κυκλικῆς νήσεως ἐπεχείρησεν νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὸν Γρίβαν.

Ὅταν ὁμως ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου εὐρέθη

¹) Περὶ βλ. δημοσίευσιν τῆς ἐκ' ἀριθμ. 468 τῆς 2 Μαρτίου παρομοίας πρὸς τὸν ῥόξενον Κερκέρως.

ἔμπροσθεν τοῦ Κουτσελιοῦ, εὗρεν σθεναρὰν ἀντίστασιν. Συνήφθη πολύωρος αἱματηρὰ μάχη, ἣτις ὅμως δὲν κατέληξεν εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα διότι ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς, ἀφοῦ ἀπώλεσεν κατὰ τὴν συμπλοκὴν περὶ τοὺς 100 ἄνδρας καὶ ἔσχε πολλοὺς τραυματίας, ἠναγκάσθη περὶ τὴν ἐσπέραν νὰ ἐπανακάμψῃ πάλιν εἰς Ἰωάννινα.

Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὴν πόλιν τὰ ἄτακτα Ἀλβανικὰ στίφη ἐλεηλάτησαν τὸ ἑλληνικὸν χωρίον Κατσικᾶ καὶ τὸ ἐπυρπόλησαν, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ—ὅπως διεδόθη εἰς τὴν πόλιν—ἔσφαξαν μερικά παιδιὰ καὶ γέροντας. Τὴν 12ην παρελθόντος μηνὸς προερχόμενος ἐκ Μοναστηρίου ἔφθασεν ἐνταῦθα ὡς Διοικητὴς ὁ Bessim-πασσᾶς ὡς ἀντικαταστάτης τοῦ ἀσθενοῦντος Σαλῆ-πασσᾶ.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Bessim-πασσᾶ καθησύχασε τὴν ἐνταῦθα κοινὴν γνώμην διότι πιστεύεται ὅτι ὁ περὶ οὗ λόγος ὑπάλληλος λόγῳ τῶν στρατιωτικῶν του προσόντων εἶναι ὁ καταλληλότερος νὰ προστατεύσῃ τὰ συμφέροντα τῆς Κυβερνήσεώς του ὑπὸ τὴν παροῦσαν κρίσιμον τῶν πραγμάτων κατάστασιν ἐν Ἑπιείρῳ.

FERDINAND HAAS

Ἄριθμ. 220

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 22 Μαρτίου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ἰνστιτούτον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Κατὰ τὰς ἐκ Πρεβέζης εἰδήσεις, ἐπιβεβαιωθείσας ἐν τῷ μεταξὺ, κατέπλευσεν ἐκεῖ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο πολεμικῶν ὁ Φουὰτ-ἐφέντης.

Περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Φουὰτ-ἐφέντη ἐκυκλοφόρησαν ποικίλαι εἰδήσεις ἐξ ὧν ἡ πιθανωτέρα φαίνεται, ὅτι ἡ ἀποστολὴ τούτου συνδυάζεται πρὸς μίαν εἰρηνικὴν διαπραγματεύσιν ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐπανάστασιν.

Ἐπὶ τὸ πνεῦμα αὐτὸ διεβιβάσθησαν ὑποδείξεις καὶ πρὸς τὸν ἐνταῦθα Γάλλον Πρόξενον καὶ παρόμοιαι εἰς τὸν ἐν Πρεβέζῃ Ἀγγλον Πρόξενον.

Ἐνδεικτικὸν δὲ σημεῖον καὶ συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ ἐρμηνείας καὶ ἀπόψεως εἶναι ἡ τῶν περὶ οὗ λόγος προξένων αἰσθητὴ μεταβολὴ τῆς στάσεώς των ἔναντι τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.

Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ ἐνταῦθα Γάλλος πρόξενος κατόπιν τοῦ συγκροτηθέντος συμβουλίου συνεπεία τῶν ἐν Ῥαδοβιτσίῳ γεγονότων ἐπεχείρησε νὰ καταστήσῃ ὑπεύθυνον τὸν Δερβέναγαν Σουλεϊμάν-Βέην Φράσαρην διὰ τὴν ἐν Ῥαδοβιτσίῳ ἐπανάστασιν. Ἀπήτησε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Σουλεϊμάν-Βέην, τὴν κατάπαυσιν τῶν φόρων, καὶ ἐπὶ πλέον ἔκαμε μίαν ἐπιπρόθεσμον δήλωσιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν μετέχει ποσῶς εἰς τὴν ἐπανάστασιν.

Διὰ τοῦ διαθήματος τούτου πρὸς τὴν τοπικὴν διοίκησιν ὁ Γάλλος Πρόξενος Bertrand ἀνέλαβεν ἐπισήμως τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἔδωκε τὴν ὑπόνοιαν νὰ πιστευθῇ ὅτι ἡ Γαλλία διάκειται εὐνοϊκῶς διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἐν Ἑπιείρῳ Χριστιανῶν.

Καὶ εἶναι μὲν γεγονός ὅτι ἡ τοπικὴ ἐνταῦθα διοίκησις δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψει τὰς ὑποδείξεις του, ἀλλὰ καὶ ἡ στάσις τοῦ Κου Bertrand ἀπέβη κἄπως ἀπότομος διότι ἅμα ὡς ἐκυκλοφόρησεν ἡ εἶδησις ὅτι οἱ ἐπαναστάται ἐβάδιζον κατὰ τῆς Ἄρτης ἀπέστειλεν ἐκεῖ ἄνθρωπον τοῦ προξενείου του διὰ νὰ συλλέξῃ λεπτομερεῖς πληροφορίας, ἐπίσης δὲ πρὸ τινῶν ἐβδομάδων δύο ἄνθρωποι τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου μετέβησαν ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς ἐπαναστάτας πρὸς περισυλλογὴν πληροφοριῶν.

Ἡ στάσις τοῦ Γάλλου προξένου δύναται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ ὁ ἐν Πρεβέζῃ ἐπίσης Ἄγγλος πρόξενος, κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος κατέστησεν τὸν Καϊμακάμην Ἄρτης ὑπεύθυνον διὰ τὰς πολλαπλᾶς πιέσεις τοῦ Χριστιανικοῦ στοιχείου· ἀφ' ἧς δὲ ἐξεροῦσθῃ ἡ ἐπανάστασις ἐν Ῥαδοβιτζίῳ ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν προστασίαν τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων καὶ τελευταίως ἐν Πρεβέζῃ προὐκάλεσε τὴν ἀποβίβασιν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν τοπικῶν ἀρχῶν πρὸς προστασίαν τῶν ἐκεῖ Χριστιανῶν.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἡ Ἀγγλία οὐχὶ ὀλιγώτερον τῆς Γαλλίας συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἡπειρωτικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Φουάτ-Ἐφένδη καὶ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων τοῦ νέου Γενικοῦ Διοικητοῦ μετέβαλον οἱ εἰρημένοι πρόξενοι τὴν στάσιν των καὶ ἔστρεψαν μᾶλλον τὴν προσοχὴν των εἰς φιλανθρωπικὰς τάσεις ἐναντι τῶν ἐπαναστατῶν. Οὕτω π. χ. ὅπως διεδόθη ἐνταῦθα, ἐν Πρεβέζῃ ὁ Ἄγγλος πρόξενος μετέβη εἰς Φιλιάτες, ἵνα κατασιγάσῃ τοὺς ἐκεῖ Ἀλβανούς, οἵτινες, ἀφοῦ ἐφωδιάσθησαν ἐκ Κερκύρας, ἠνώχλουν πλέον ἐνοπλοὶ τοὺς ἐπαναστάτας καὶ προὐκάλουν παντοειδεῖς καταστροφάς, ἐπὶ πλέον δὲ κατέβαλεν προσπαθείας ὥστε νὰ δοθῇ ἀμνηστεία εἰς τοὺς ἐκεῖ Χριστιανικοὺς κατοίκους.

Ὁ Γάλλος πρόξενος ἀντιθέτως φαίνεται ὅτι ἐν τῇ σπουδῇ του προὐχώρησεν περισσότερον τοῦ συναδέλφου του τῆς Ἀγγλίας, δεδομένου ὅτι ἐνῶ πρότερον ἐχαρακτήριζε τὴν ἐπανάστασιν ὡς μίαν τοπικὴν ἐξέγερσιν κατὰ τῶν παντοειδῶν πιέσεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ἐπὶ τοῦ Χριστιανικοῦ στοιχείου, ἤδη ἀποδίδει ταύτην εἰς ὑποκίνησιν τῆς Ῥωσσίας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἑλλάδος, συνέστησε δὲ εἰς τὰς τοπικὰς Ἀρχὰς ὡς δραστικὸν μέσον πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐπαναστάσεως τὴν ταχεῖαν παροχὴν ἀμνηστείας εἰς τοὺς ἐπαναστάτας.

Κατὰ τὰς τελευταίας εἰδήσεις, μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν κατέφθασαν

ἢ Ἑλλάδος προερχόμενοι οἱ Κίτσο-Τζαβέλλας, Λάμπρος Βέικος καὶ Ἄνδρέας Ἰακός. Ὁ Κίτσο-Τζαβέλλας ὅστις ἀνέλαβεν τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐπαναστατῶν ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖόν του παρὰ τὸν Λοῦρον καὶ μὲ ἕνα ἰσχυρὸν σῶμα εὐρίσκειται εἰς 4 ὥρῶν ἀπόστασιν ἔξωθεν τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων.

Τὰ περὶχωρα τῶν Ἰωαννίνων κατέχονται ὅπως καὶ προηγουμένως ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Τὸ ὑπὸ τὸν Γρίβαν σῶμα συνεκεντρώθη εἰς τὸ Λοζίτσιον. Ὁ Νικόλαος Ζέρβας διασχίζει τὴν περιφέρειαν τῆς Παραμυθιάς.

Ἡ ἐνταῦθα φρουρὰ ἣτις τελευταίως ἐνισχύθη ἀπὸ τακτικὸν στρατὸν καὶ ἀπὸ ἀτάκτους Ἀλβανούς ἀνέρχεται εἰς 6000 περίπου ἄνδρας. Πιστεύεται ὅτι ὁ Ἀβδῆ-πασσᾶς θὰ δράσῃ προσεχῶς.

Ἐκ Γρεβενῶν κατέφθασεν τελευταίως ἡ εἶδησις ὅτι οἱ ἐκεῖ Τούρκοι πιέζουν τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν καὶ ἀπειλοῦν μάλιστα τὸν ἐπίσκοπον διὰ θανάτου.

FERDINAND HAAS

Ἄριθ. 251.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῆ 1η Ἀπριλίου 1854.

Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν προερχόμενος ἐκ Μοναστηρίου ἀφίκετο ἐνταῦθα ὁ Ἄγγλος πρόξενος Longworth.

Ἡ ἀνέκλιξις τῶν ἐργασίῶν τοῦ ἐν λόγῳ προξένου ὑπὸ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν Ἑπείρῳ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς κυκλοφορίαν διαφόρων φημῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγεται καὶ ἡ ἐπίσης εὐφρόνης κυκλοφορήσασα διάδοσις ὅτι ἡ ἀποστολὴ του συνδύαζεται πρὸς μίαν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἡ ἀφιξίς τοῦ κ. Longworth ἐπροκάλεσεν Ναιγωίαν ἀγαθὴν ἐντύπωσιν δεδομένου ὅτι εἶναι γνωστὴ ἡ προηγουμένη του ἀνθελληνικὴ στάσις καὶ διερωτῶνται μάλιστα εἰς οὗτος ὡς μὴ βαθὺς γνώστης τῆς ἐνταῦθα καταστάσεως θὰ ἠδύνατο νὰ ριψοκινδυνεύσῃ τόσο εὐκόλως.

Ὡς ἐκ τούτου εἶναι δύσκολον νὰ παραδεχθῆ τις ὅτι ὁ ἐνταῦθα Ἄγγλος ἐπακρότερος, ὅστις ἐουνήθισεν ἀπὸ τινος νὰ ἐρῆ ἐλευθέρως εἰς τὴν ἐμπειροθεσίαν αὐτῆς ὁμηροσίαν, θὰ ἐκτινάσσειτο τόσο εὐκόλως εἰς τὸν ἴδιον του συνάδελφον συνεκῶς παραμένει ἀμφίβολον εἰάν ὁ κ. Longworth θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρῆ μερικὰς δάφνας εἰς τὸ εἰρηνιστικὸν του ταξίδιον.

Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὴν παλαιὰν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἡπειρῷ ἢ ἀποστολὴ τοῦ κ. Longworth ἐνέχει κατὰ τοῦτο σημασίαν, διότι οὗτος ἐνετάλη ὑπὸ τοῦ λόρδου Clarendon διὰ τὴν ἐν Ἡπειρῷ ἀποστολὴν ἐπειδὴ ὁ ἐν Πρεβέζῃ Ἀγγλος Πρόξενος ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐφόσον οὗτος τὴν ἐπέκτασιν τῆς προστασίας τῶν Ἀγγλικῶν συμφερόντων ἐν Ἡπειρῷ συνεδύασεν πρὸς ἓνα προσηλυτισμὸν εἰς ὄφελος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ κατὰ τὴν ἤδη ἐκραγεῖσαν ἐν Ἡπειρῷ ἐπανάστασιν ἠννόησεν περισσότερον τὰς φιλελληνικὰς τάσεις παρὰ τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου διὰ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ ἠπειρωτικο-ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ εὐρέθη ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ καθιερωμένον status quo ἢ μέχρις ἐπικινδύνου σημείου ἐξαχθεῖσα ἐπίδρασις τῆς Ἀγγλίας ἢ ἀντιθέτως ἢ χρησιμοποίησις τῆς ἀφορμῆς αὐτῆς ἀποτελεῖ ἔνδειξιν προσπαθείας τῆς Ἀγγλίας ὅπως θέσῃ τὴν Ἡπειρον ὑπὸ τὴν προστασίαν της.

Καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐπαφῆς τοῦ κ. Longworth μετὰ τῶν ἐνταῦθα τοπικῶν ἀρχῶν, δὲν ἀνέλαβεν οὗτος ἀπλῶς μόνον τὴν ὑπόδειξιν τῶν ἀπαραιτήτων μέτρων διὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς χώρας, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τὴν διεξαγωγὴν τούτων.

Μόνον εἰς τὸν ἐνταῦθα Ἀγγλον ὑποπρόξενον καὶ τὸν Γάλλον συνάδελφόν του ἢ ἐμφάνισις τοῦ νέου αὐτοῦ ἀποστόλου τῆς εἰρήνης ἀποτελεῖ ἓνα κάρφος· διότι ἀμφοτέρω οὗτοι οἱ κύριοι, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Φουὰτ-Ἐφένδη εἰς Πρεβέζαν μὲ ἀσυνήθη σπουδὴν ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἔργον τῆς εἰρηνεύσεως καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν θὰ ἔθετον μόνον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐνταῦθα διοικητοῦ ἀπλῶς τοὺς συμμαχικοὺς στόλους, ἀλλὰ καὶ τὴν προγενεστέρως ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον προκήρυξιν τῶν ἐπαναστατῶν πρὸς τὸν ἠπειρωτικο-Χριστιανικὸν πληθυσμὸν, ἐξέλεξαν ὡς κατάλληλον μέσον πρὸς συγκάλυψιν τῆς ἐνταῦθα ἀντιπροσωπευομένης ἀγγλογαλλικῆς προξενικῆς πολιτικῆς καὶ πρὸς κολασμὸν τῶν ὑποκριτικῶν συμπαθειῶν των πρὸς τοὺς Ἡπειρώτας Χριστιανούς ἐπὶ τῶν ὁποίων οὗτοι ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως ὄφειλον νὰ ὑπολογίζουσιν· οὐδεὶς δισταγμὸς ὑπάρχει ὅτι οὗτοι θὰ συνηγόρουν ὥστε νὰ δοθῇ χάρις εἰς τὰ νομικὰ δίκαια τῶν ἐπαναστατῶν—φροντίζουσιν μάλιστα ὥστε ὁ ὑπ' αὐτῶν σπαρεῖς διπλωματικὸς σπῶρος νὰ πρασινίσῃ διὰ τὸν κ. Longworth, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε εἰς τούτους νὰ λάχῃ ἐν τέλει ἀπλῶς τὸ μῖσος τοῦ ἠπειρωτικοῦ πληθυσμοῦ, τοῦ ὁποίου οὗτοι κατὰ τοῦτο εἶναι οἱ ὑπαίτιοι, διότι ἐλησμόνησαν τὴν μακροχρόνιον προσωπικὴν των ἔχθραν, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ συνεργασθῶσιν μὲ ὄλην τὴν βαρύτητα τῶν Ἀγγλο-Γαλλικῶν ἀπειλῶν ἐναντίον τοῦ αὐτόθι Χρι-

ἔξ Ἑλλάδος προερχόμενοι οἱ Κίτσο-Τζαβέλλας, Λάμπρος Βεΐκος καὶ Ἄνδρέας Ἰσκος. Ὁ Κίτσο-Τζαβέλλας ὅστις ἀνέλαβεν τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐπαναστατῶν ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖόν του παρὰ τὸν Λοῦρον καὶ μὲ ἓνα ἰσχυρὸν σῶμα εὐρίσκεται εἰς 4 ὥρῶν ἀπόστασιν ἔξωθεν τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων.

Τὰ περὶχωρα τῶν Ἰωαννίνων κατέχονται ὅπως καὶ προηγουμένως ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Τὸ ὑπὸ τὸν Γρίβαν σῶμα συνεκεντρώθη εἰς τὸ Λοζέτσιον. Ὁ Νικόλαος Ζέρβας διασχίζει τὴν περιφέρειαν τῆς Παραμυθιάς.

Ἡ ἐνταῦθα φρουρὰ ἣτις τελευταίως ἐνισχύθη ἀπὸ τακτικὸν στρατὸν καὶ ἀπὸ ἀτάκτους Ἄλβανούς ἀνέρχεται εἰς 6000 περίπου ἄνδρας. Πιστεύεται ὅτι ὁ Ἀβδῆ-πασσᾶς θὰ δράσῃ προσεχῶς.

Ἐκ Γρεβενῶν κατέφθασεν τελευταίως ἡ εἶδησις ὅτι οἱ ἐκεῖ Τούρκοι πιέζουν τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν καὶ ἀπειλοῦν μάλιστα τὸν ἐπίσκοπον διὰ θανάτου.

FERDINAND HAAS

Ἄριθ. 251.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1854.

Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Πρὸ τινων ἡμερῶν προερχόμενος ἐκ Μοναστηρίου ἀφίκετο ἐνταῦθα ὁ Ἄγγλος πρόξενος Longworth.

Ἡ ἀνέλπιστος ἐμφάνισις τοῦ ἐν λόγῳ προξένου ὑπὸ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν Ἠπείρῳ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς κυκλοφορίαν διαφόρων φημῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγεται καὶ ἡ ἐπίσης εὐρύτατα κυκλοφορήσασα διάδοσις ὅτι ἡ ἀποστολή του συνδυάζεται πρὸ παντὸς πρὸς μίαν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἡ ἀφίξις τοῦ κ. Longworth ἐπροξένησεν ὀλιγωτέραν ἀγαθὴν ἐντύπωσιν δεδομένου ὅτι εἶναι γνωστὴ ἡ προηγουμένη του ἀνθελληνικὴ στάσις καὶ διερωτῶνται μάλιστα εἰς οὗτος ὡς μὴ βαθὺς γνώστης τῆς ἐνταῦθα καταστάσεως θὰ ἠδύνατο νὰ ῥησοκινδυνεύσῃ τόσο εὐκόλως.

Ὡς ἐκ τούτου εἶναι δύσκολον νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι ὁ ἐνταῦθα Ἄγγλος ὑποπρόξενος, ὅστις ἐσυνήθισεν ἀπὸ τινος νὰ δρᾷ ἐλευθέρως εἰς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ ὑπηρεσίαν, θὰ ὑπετάσσετο τόσο εὐκόλως εἰς τὸν νέον του συνάδελφον· συνεπῶς παραμένει ἀμφίβολον εἰς ὁ κ. Longworth θὰ ἠδύνατο νὰ δρέψῃ μερικὰς δάφνας εἰς τὸ εἰρηνιστικὸν του ταξίδιον.

καιρου ταύτης στρατηγικῆς θέσεως. Ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἐκυκλοφόρησεν ἔνταῦθα ἡ φήμη ὅτι τὸ σῶμα αὐτὸ ἀπεκλείσθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ὅτι ἐζήτησεν ἐνισχύσεις.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὁ Longworth ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν προσωπικὴν μου ἐπέμβασιν πλησίον τῶν ἐπαναστατῶν μὲ τὴν παρουσίαν καὶ τοῦ Ἑλληνοσ Προξένου. Ἐπανέλαβεν λοιπὸν ἐκ νέου τὴν 28ην εἰς τὸν Ἑλληνα πρόξενον τὴν παράκλησιν ὅπως ἀπὸ κοινοῦ μεταβοῦν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀρχιστρατήγου Γρίβα—4 ὥρας ἔξωθεν τῶν Ἰωαννίνων εὐρισκομένου—καὶ νὰ διαπραγματευθῶσι μετὰ τούτου περὶ τῆς εἰρηνικῆς τῆς ἐπαναστάσεως διευθετήσεως. Κατὰ πόσον ὁ Ἑλληνας πρόξενος εἰς μίαν τόσον λεπτὴν καὶ ἐξαιρετικῶς παρεξηγήσιμον ἀποστολὴν θὰ ὤφειλε νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομὴν του, ἐφ' ὅσον μάλιστα οὐδαμῶς εἶχεν ἐξουσιοδοτηθεῖ παρὰ τῆς ὑπευθύνου Κυβερνήσεώς του, εἶναι εὐκόλον νὰ ἐννοήσῃ τις, ἐν τέλει ὅμως ἦλθεν εἰς μίαν ἀμοιβαίαν συμφωνίαν, νὰ εἰδοποιήσῃ δῆλον ὅτι τὸν στρατηγὸν Γρίβαν δι' ἐπιστολῆς του ὅτι θὰ ἐλάμβανε χώραν τὴν ἐπομένην μίαν συνέντευξιν ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἀγγλος πρόξενος Longworth ἐξήγησεν, ὅτι ἀναλαμβάνει αὐτὸς τὴν εὐθύνην τοῦ διαθήματος αὐτοῦ καὶ προσέθεσε μάλιστα ὅτι μὲ τὸ διάθημά του αὐτὸ δὲν προτιθέτο νὰ βλάβῃ τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος — καίτοι μᾶλλον περὶ τούτου ἐπρόκειτο — ἀλλὰ μετὰ τὴν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῆς ἐν Ἠπειρῷ ἐπαναστάσεως καὶ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐν Ἀνατολῇ ταραχῶν νὰ ἐπιτευχθῇ ἕνωσις τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ Τουρκία ἀφ' ἑτέρου διὰ τὸ συμφέρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας μὲ βάσιν τὸ δόγμα τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας νὰ ἀποζημιωθῇ λαμβάνουσα ὡς ἀντιστάθμισμα τὴν Βεσσαραβίαν καὶ τὴν Κριμαίαν.

Τὴν ἑσπέραν λοιπὸν τῆς 28ης ἀγγελιαφόροι τοῦ ἔνταῦθα Ἑλληνοσ προξένου ἐκόμισαν εἰς τὴν Λοζέτσιον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Longworth πρὸς τὸν Γρίβαν. Ὁ ἀγγελιαφόρος ἐπέστρεψε τὴν 29ην τὴν πρωτὴν μὲ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἣτις μετὰ ἄλλων διελάμβανεν:

«Ὅτι (ὁ Γρίβας δηλαδὴ) μὲ τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἐπίσκεψιν εὐρίσκειται δεσμευμένος καὶ ἐπιθυμεῖ τὴν πραγματοποίησίν της, ἐπειδὴ ὅμως ἔνεκα τῶν ἐπὶ θύραις πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων δὲν διέθεσε τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ἐπιφυλλάσσεται, μόλις εὐκαιρήσῃ, νὰ ὀρίσῃ χρόνον καὶ τόπον συνεντεύξεώς του μὲ τὸν Longworth.

Παραλλήλως δὲ ἐν τῷ μεταξύ ἐκυκλοφόρησεν εὐρύτατα καὶ ἡ εἶδησις ὅτι ὁ Γρίβας ἐτράπη πρὸς τὸ Μέτσοβον πρὸς καταδίωξιν τοῦ Ἀλβανικοῦ ἀποσπάσματος.

Ἡ σημασία τῆς ἐν λόγῳ εἰδήσεως συνεδυσάσθη καὶ μὲ τὸ γεγονὸς

ὅτι ὁ ἐνταῦθα στρατιωτικὸς διοικητὴς Ἀβδῆ-Πασσᾶς τὴν 20ὴν τοῦ μηνὸς μὲ τμήμα τῆς φρουρᾶς ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Μετσόβου.

Ὅλιγας ὥρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ἐγκατέλειψεν καὶ ὁ Longworth τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων, διὰ τὴν συνοδείωσιν τοῦ στρατιωτικὸν διοικητὴν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μετσόβου ἐπιχείρησίν του.

FERDINAND HAAS

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 5ῃ Ἀπριλίου 1854

Ἀριθ. 261

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Τὴν 1ην τρέχοντος μηνὸς ὁ ἐνταῦθα ἕλλην πρόξενος συνεπέειπε τὴν ἀπαιτήσεως τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν κατευθυνόμενος εἰς Ἀθήνας μέσον Σαγιάδος καὶ Κερκύρας.

Λόγω τῆς ἐλλείψεως ἀσφαλείας καθ' ὁδὸν ἐνετάλη ὁ Σουλεῖμ Ἀγᾶ-Ταχῆρ μὲ ἀπόσπασμα Ἀλβανῶν ὅπως συνοδείωσιν τοῦτον μέχρι Σαγιάδος.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ἐγκατέλειπον ἐπίσης τὴν πόλιν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ὑπήκοοι ἵνα ταξιδεύσωσιν ὁμοῦ μέχρι Κερκύρας.

Περὶ τῆς στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Ἀβδῆ Πασσᾶ κατὰ τὸ Μετσόβου οὐδὲν νεώτερον σχετικῶς ἐγνώσθη ἀπὸ τινων ἡμερῶν, δεδομένου ὅτι διεκόπη τελείως ἡ ἐντεῦθεν ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ στρατοπέδου τῆς πόλεως.

Μόλις τὴν 3ην τρέχοντος μηνὸς μὲ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Longworth ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ διεδόθη ὅτι ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶ μὲ 3000 ἄνδρας ἐπροχώρησεν διὰ τοῦ Δρίσκου καὶ τῶν Τριῶν Χανίων πρὸς τὸ Μέτσοβον, οἱ δὲ ἐπαναστάται ἀντιθέτως κατέχουν εἰσέτι τὸ Μέτσοβον ὅσον καὶ τὰς παρακειμένας διόδους. Ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς ἐπεσκήνωσεν εἰς τὰ τρία Χανιά μὲ κατάστρωσιν τοῦ κάτωθι σχεδίου, ἡ ἑπὶ ταύτης κατοχὴν τῆς πρὸς τὸ Μέτσοβον ἀγούσης στενῆς διόδου, ἧς ἡ ἐπιτήρησις παρουσιάζει τὰς μεγίστας δυσκολίας καὶ διὰ τῆς ὑποκειμένης ἐπὶ τῶν Τριῶν Χανίων θέσεως τῆς Πλάκας μὲ κυκλωτικὴν κίνησιν προέβλεπε πρὸς τὸ Μέτσοβον. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν πορείαν ἣν ἠκολούθησαν ἐπαναστάται πρὸς κατάληψιν τοῦ Μετσόβου, ὡς πληροφοροῦμεθα, οἱ ἐπαναστάται συνεπέειπε τῆς κατὰ τὴν 27ην παρελθόντος μηνὸς ἐκκινήσεως ἐντεῦθεν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Μέτσοβον τοῦ Ἀλβανικοῦ σώματος τῶν Καραφίλ Βέην, κατηυθύνθησαν ὀλοταχῶς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ ἡγετοῦ Κόκκαλην καὶ Δ. Γρίβαν πρὸς τὸ Μέτσοβον καὶ συνεπλάκησαν

πρὸς τὸ Ἀλβανικὸν σῶμα παρὰ τὴν θέσιν Τρία Χάνια διασκορπίσαντες αὐτό.

Περαιτέρω διεδόθη ὅτι, ἐνῶ ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μὲ τμῆμα τῆς ἐν-ταῦθα φρουρᾶς ἔσπευδε πρὸς βοήθειαν τοῦ Καραφίλ Βέη, ἀντιθέτως ὁ Θεόδωρος Γρίβας, ὅστις ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου του παρὰ τὸ Λοζέτσιον, καὶ διὰ τῆς ὑποκειμένης ὁροσειρᾶς ἔφθασεν εἰς Τρία Χάνια καὶ ἐπειδὴ εὔρε τὴν θέσιν αὐτὴν ἐν νέου καταληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καραφίλμπεη, δι' ἑνὸς τολμηροῦ πλευρισμοῦ ἐγένετο κύριος τῆς ὑπερκειμένης στενῆς διόδου τῶν Τριῶν Χανίων καὶ μὲ τὸ σῶμά του ἐκ 1500 ἀνδρῶν προήλασεν πρὸς τὸ Μέτσοβον ὅπερ κατέλαβεν ἀμέσως.

Διὰ τῆς καταλήψεως τῆς ἐπικαίρου καὶ στρατηγικῆς αὐτῆς θέσεως ὑπελόγιζεν ὁ Γρίβας ὅτι οἱ ἐπαναστάται ἠδύναντο οὐχὶ μόνον νὰ λάβουν βοήθειαν ἀνενοχλήτως ἐκ Θεσσαλίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ὀργανώσουν παραλλήλως τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὰ βόρεια διαμερίσματα τῆς Ἡπείρου, καὶ διὰ συνδυαστικῶν ἐπιχειρήσεων νὰ ἐπιτύχουν τὴν πλεόν κατάλληλον στρατιωτικὴν βάσιν. Ἡ ἐπανάστασις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπεκτείνεται εἰς ὀλόκληρα διαμερίσματα τῆς νοτίου Ἡπείρου μηδὲ τῆς Τσαμουριάς ἐξαιρουμένης, ὅπου οἱ ἐπαναστάται ἀπέρριψαν τὴν μεσολαβήσει τοῦ Ἀγγλοῦ προξένου Sanders παρασχεθεῖσαν ἀμνηστείαν. Οὕτω δὲ οἱ Ἡπειρῶται ἐπαναστάται κατέχουν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰς κάτωθι θέσεις:

Παρὰ τὸ Πέττα (2 ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως Ἄρτα ἀπέχον) εὐρίσκειται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐπαναστατῶν ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα. Αἱ ἐνισχύσεις αἵτινες συνεκεντρώθησαν ἤδη παρὰ τοῦ Πέττα ὑπολογίζονται εἰς 6000 ἀνδρας ἐκτὸς τῶν τελευταίως ὑπὸ τὸν Κολοκοτσῶνην ἐξ Ἑλλάδος παρασχεθεῖσῶν. Ἐπειδὴ δὲ τελευταίως οἱ ἐπαναστάται παρητήθησαν τῆς περαιτέρω πολιορκίας τῆς Ἄρτης, ὑποτίθεται ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο θὰ δράσῃ εἰς Πρέβεζαν θέτον ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν ἐκεῖ Τουρκικὴν κατοχὴν.

Τὴν μεταξὺ Ἰωαννίνων καὶ Ἄρτης διόδον τῶν Πέντε πηγαδίων κατέχει ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Λάμπρος Ζῆκος Θύμιος μὲ 500 Σουλιώτας.

Παρὰ τοὺς Δραμισιούς, εἰς τὰ ὄρια τῆς περιοχῆς τοῦ Σουλίου, 4 ὥρας νοτίως τῶν Ἰωαννίνων, εὐρίσκειται ὁ Νικόλαος Ζέρβας μὲ 1500 ἀνδρας.

Ἡ θέσις παρὰ τὸ Λοζέτσι, 3 1/2 ὥρας νοτίως τῶν Ἰωαννίνων πρὸς τὴν Ἄρταν, τὴν ὁποίαν ἐξέκανε τὴν 28ην παρελθόντος μηνὸς ὁ Θεόδωρος Γρίβας διὰ νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὸ Μέτσοβον, κατέχεται ἤδη ὑπὸ τοῦ Κώστα Νίκα μὲ 1000 ἀνδρας. Παρὰ τὸ Ῥαῖκον, 4 ὥρας βορειο-δυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων, εὐρίσκειται ὁ Γεώργιος Τσάμης μὲ 600 ἀνδρας,

δοσις κατέχει τὴν ὄχι μακρὰν διὰ τοῦ ποταμοῦ Καλαμᾶ ἄγουσαν γέφυραν πρὸς τὴν Τσαμουργιὰν καὶ Παραμυθιάν, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ πρὸ τινῶν ἡμερῶν τὸν ἐκεῖ εὐρισκόμενον Τοῦρκον διοικητὴν Σουλεϊμὰν Ἀγᾶ Ταχῆρ μὲ 700 ἀτάκτους Ἀλβανοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν καὶ ἠνάγκασε νὰ ὀπισθοχωρήσουν πρὸς τὴν Ζίτσαν καὶ Καρίτσαν. Αἱ μεταξύ Λοζετσίου καὶ Ράϊκου τοποθεσίαι κατέχονται ἐπίσης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν μὲ 2000 περίπου ἄνδρας.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐνεφανίσθησαν ἐπίσης 400 ἐπαναστάται ὑπὸ τὸν Γεώργιον Βάγιαν εἰς Γραμμένον—Νεοχώριον, ἀπέχον 3 ὥρας βορειοδυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τὴν 4 τρέχοντος 200 ἐπαναστάται προήλασαν μέχρι Βελτσίστας διὰ νὰ καταλάβουν τὰς ὁδοὺς αὐτίνες ἄγουν πρὸς τὴν Τσαμουργιάν. Ἐνῶ δὲ ἤδη ὁ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν πέριξ τῶν Ἰωαννίνων διαγραφόμενος κύκλος καθίσταται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν στενώτερος καὶ ἡ Ἄρτα καὶ ἡ Πρέβεζα παραμένουν πολιορκημέναι, ἡ θέσις δὲν εἶναι καλυτέρα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παραμυθιάς ὅπου κατὰ τὰς μεταδοθείσας πληροφορίας προήλασεν ὁ Λάμπρος Βεΐκος μὲ σῶμα ἐκ 2.000 ἐπαναστατῶν.

Σήμερον ἀνεχώρησεν ἐκ νέου εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ εἰς Τρία-Χανιά ὁ Ἄγγλος Πρόξενος Κύριος Longworth.

FERDINAND HAAS

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 15 Ἀπριλίου 1854

Ἄριθ. 298

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Τὴν 6ην τρέχοντος μηνὸς ἐκυκλοφόρησεν ἐνταῦθα ἡ φήμη ὅτι ὁ Ἀβδῆ Πασσᾶς κατέλαβε τὸ Μέτσοβον καὶ ὅτι ἠχμαλώτισε τὸν ἀρχιστράτηγον Γρίβαν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν κανονιοβολισμοὶ ἀπὸ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ ἐνταῦθα φρουρῆου ἐξήγγειλαν τὸ πανηγυρικὸν γεγονός.

Ὅσον ὅμως ὀλιγωτέραν πίστιν εὔρεν ἡ εἶδησις εἰς τὸν Ἑλληνικὸν πλυθυσμὸν, τόσον περισσότερον ἐπεβεβαιώθη κατὰ τὴν ἐπομένην καθ' ἣν ἐλήφθη γραπτὸν σημείωμα πρὸς τὸν ἐνταῦθα Γενικὸν διοικητὴν ἐκ μέρους τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ὅστις ἀνήγγειλεν ὅτι εἰσήλασεν μὲν μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸ Μέτσοβον, ἀλλ' ὅτι ὁ στρατηγὸς Γρίβας διέφυγε.

Ἡ τόσον ταχεῖα καὶ ἀποτελεσματικὴ πρὸς τὸ Μέτσοβον προέλασις μὲ ἐλάχιστα προφυλακτικὰ μέτρα καὶ μὲ ὑπερπήδησιν τῶν ἀδιαβάτων στενωπῶν, παρέσχεν εὐκαιρίαν ἐνταῦθα εἰς ἀναπτέρωσιν τοῦ φρονήματος,

ἐδίδετο δὲ παραλλήλως καὶ ἡ ἐρμηνεία ὅτι ἡ ὑποχώρησις τῶν ἐπαναστα-
τῶν ἐκ τοῦ Μετσόβου ὠφείλετο μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν διχα-
σμένην στάσιν καὶ συμπεριφορὰν τῶν κατοίκων τοῦ Μετσόβου.

Περὶ τῆς τύχης δὴλον ὅτι τοῦ Μετσόβου εὐρέθησαν ἐνταῦθα αἱ γνῶ-
μαι ἀμφιταλαντευόμεναι καὶ μάλιατα ἀφ' ἧς ἐκυκλοφόρησεν εὐρέως ἡ εἴ-
δησις ὅτι τὸ Τουρκικὸν σῶμα ἐλεηλάτησεν, ἠρήμωσεν καὶ ἐπυρπόλησε
τοῦτο.

Ὅτε τὴν 9ην τρέχοντος ἐπανέκαμψεν ἐκ Μετσόβου ὁ Ἄγγλος Πρό-
ξενος Longworth ὅστις συνώδευσεν τὸν Ἀβδῆ - Πασσᾶν, καθὼς ἐπίσης
καὶ πολλὰ ἄλλα πρόσωπα, ἦρθη πλέον τὸ παραπέτασμα τῶν δραματικῶν
σκηνῶν καὶ ἦλθον αὐταὶ εἰς φῶς μὲ ὅλην τὴν φρίκην ἀφ' ἑνός, ἀλλὰ
καὶ τὰς πλάνας ἀφ' ἑτέρου. Κατὰ τὸν Longworth, ὅστις ἦτο ὁ αὐτό-
πτης καὶ μᾶλλον ἀξιόπιστος μάρτυς, τὸ Τουρκικὸν σῶμα ὑπὸ τὸν Ἀβδῆ
Πασσᾶ μὲ τοὺς ἀτάκτους Ἀλβανούς, ἀφοῦ διὰ τῶν Τριῶν Χανίων ἐγέ-
νοντο κύριοι τῆς θέσεως Πλάκας καὶ κατέλαβον μετὰ ταῦτα τὸ χωρίον
Βότσεινον (Votschino) μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, τὴν 5ην τρέχοντος ἔφθα-
σαν εἰς τὸ Μέτσοβον, ὅπου ἐπεδόθησαν εἰς λεηλασίας καὶ πυρπολήσεις
εἰς σημεῖον μάλιστα ὥστε μόνον μετὰ τὴν ἐνεργὸν καὶ σταθερὰν ἐπέμβα-
σιν τοῦ Longworth διεσώθη τὸ Μέτσοβον ἀπὸ μεγαλυτέρας καταστρο-
φᾶς, ἐνῶ οἱ κάτοικοι — πρὸ παντὸς γυναῖκες καὶ παιδιὰ — κατέφυγον
ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὰς ἐκκλησίας διὰ νὰ εὑρουν προστασίαν καὶ καταφύ-
γιον.

Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις ἄλλων προσώπων τὰ ὁποῖα ἦλθον τελευταίως
ἐκ Μετσόβου τὰ γεγονότα ἐξετυλίχθησαν ὡς ἑξῆς:

Ὅπως εἰς ὅλας τὰς κομποπόλεις τῆς Ἡπείρου οὕτω καὶ εἰς τὸ Μέ-
τσοβον, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπελείπειτο εἰς πλοῦτον τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννί-
νων, διὰ τῶν μηχανορραφῶν καὶ διαβολῶν τῶν ἐκεῖ προϋχόντων Τσα-
νάκα καὶ Σαρακιώτη ἦτο διηρημένον εἰς δύο ἀντιμαχομένας καὶ ἐχθρι-
κῶς πρὸς ἀλλήλας διακειμένας μερίδας.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ κόμμα τοῦ Τσανάκα διὰ δωροδοκιῶν καὶ πολλαπλῶν
αἰσchrῶν μέσων ὑπερίσχυσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μὲ τὴν προστασίαν καὶ τῶν
Τουρκικῶν Ἀρχῶν ἐξηκολούθει νὰ τηρῇ τὴν ὑπεροχὴν του ἐναντι τῆς
ἀντιπάλου μερίδος, ἡ ἀντίθετος μερίς, ὑπὸ τὸν Σαρακιώτην, ἐπωφελήθη
τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐπαναστάσεως διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν κυρίαρχον θέσιν
του.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἡ ἐν Ἰωαννίνοις τοπικὴ διήκησις δὲν ἠδύνατο
νὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἀντίστασιν, ἡ μερίς τοῦ Τσανάκα
παρέμενεν ἡσυχος ἀφ' ἧς ὁμως ἐνισχύθη ἡ φρουρὰ καὶ ὁ Ἀβδῆ-Πασ-
σᾶς εὐρέθη εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβῃ ἐπίθεσιν, ἡ μερίς τοῦ Τσανάκα, συνε-

πεία τῆς Ἀγγλο-Γαλλικῆς προξενικῆς διαμαρτυρίας, προσέφευγεν ἐξ ὄνοματος ὀλοκλήρου τῆς Κοινότητος τὴν ὑποταγὴν τῆς εἰς τὰς ἐνταῦθα τοπικὰς Ἀρχὰς καὶ ἐζήτησεν μάλιστα καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Στρατιωτικῆς βοήθειας στὸ Μέτσοβον. Ἐνῶ δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διετάχθη ἡ Καρανφύλμπεης ὅπως μεταβῆ εἰς Μέτσοβον, ὁ Σαρακιώτης ἐκάλεσε ἐσπευσμένως δι' ἑαυτὸν καὶ τὸ κόμμα του ἕνεκα τῆς καταδιώξεως ἣν θύφιστατο ἐκ μέρους τοῦ Τούρκου Ἀρχηγοῦ, τὸν Ἀρχιστράτηγον Γρίβα ὅπως μεταβῆ εἰς Μέτσοβον.

Ὅτε ὁ Γρίβας ἔφθασεν εἰς Μέτσοβον ὠρκίσθησαν ὅλοι οἱ κάτοικοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Ἐθνικὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ παραμείνουν πιστοὶ ἐπὶ τῷ μεταξὺ ὅμως ἔφθασεν καὶ ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μὲ τὸ σῶμά του εἰς τῆς θέσιν Τρία Χάνια ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας λόγῳ τῶν δυσχερειῶν ὡς παρουσίαζεν ἡ διάπλασις τοῦ ἐδάφους διὰ μίαν περαιτέρω προέλασιν ἀκινδύνως.

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Longworth, ὅστις ἐλάχιστα ἠλπιζεν εἰς τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν ἀπειθαρχήτων τουρκικῶν σωμάτων, ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἐν Μετσόβῳ ἐγκατεστημένον Ἰταλικῆς καταγωγῆς Τζοανόπουλο καὶ τοῦ ὑπεσχέθη μίαν πλουσίαν ἀμοιβήν, εἰάν ἤθελε συντείνειν ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Μετσόβου νὰ στασιάσουν κατὰ τοῦ Γρίβα καὶ νὰ καταπέδησιν αὐτοὺς συγχρόνως ὥστε νὰ ὀδηγήσουν τὸ σῶμα τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ εἰς τὸ Μέτσοβον διὰ μίαν ἀγνώστου εἰς τοὺς ἐπαναστάτας διόδου.

Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐν λόγῳ στρατηγικοῦ σχεδίου ὅλα ἀπέβησαν κατ' εὐχὴν διότι ὁ Τζοανόπουλος διὰ ποικίλων δολοπλοκιῶν καὶ μηχανορραφιῶν κατώρθωσεν ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Μετσόβου ὄχι μόνον νὰ διχονοήσουν μεταξὺ των καὶ μὲ τὸν Γρίβαν καὶ συνεπῶς νὰ ματαιώσιν κάθε ἀπόδρασιν, ἀλλὰ ἤδη τὴν 5ην τρέχοντος μηνὸς εὕρισκετο εἰς τὴν εὐχὴν νὰ διευκολύνῃ τὴν προέλασιν τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων κατὰ τὸν Μετσόβου καὶ περὶ ὅλων αὐτῶν μάλιστα νὰ καταστήσῃ ἐνήμερον γραπτὸν τὸν Ἀβδῆ-Πασσᾶν, ἐν τελείᾳ ἀγνοίᾳ τοῦ Γρίβα!

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πρὸς τὸν Ἀβδῆ-Πασσᾶν ἐπιστολὴ περιέπεσεν ἐν χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τὸ ἑσπέρας μάλιστα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἄτακτοι Ἀλβανοὶ εἶχον προελάσει εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Μετσόβου, ὁ Γρίβας δὲν ἠδύνατο ἄλλο τι εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν νὰ πράξῃ παρὰ ὑπερασπίσῃ διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Κοκάλῃ τὴν εἴσοδον εἰς Μέτσοβον, ἐν μεταξὺ δὲ νὰ ὀπισθοχωρήσουν ὅλαι αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις εἰς τὴν εὐχὴν ὥστε τὴν πρωτὴν τῆς 6 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς νὰ λάβουν τὴν πρὸς Μακρίσσιον κατεύθυνσιν. Μετὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν ἐπαναστατῶν εἰσῆλθον εἰς Μέτσοβον οἱ ἄτακτοι Ἀλβανοί, ὅπου, καίτοι ἐκλήθησαν ὑπὸ τὴν κατοίκων πρὸς προστασίαν, ἤρχισαν νὰ λεηλατοῦν ὅλας τὰς κατοικίας :

ἐν τέλει παρέδωκαν αὐτὰς εἰς τὸ πῦρ εἰς σημεῖον ὥστε περὶ τὰς 400 οἰκίαι ἐκ τῶν ὠραιότερων ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός.

Τὰ ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν διαρπαγέντα λάφυρα ἀνέρχονται εἰς 500.000 γρόσια (Piast) καὶ ἡ συνολικὴ καταστροφή ἐν Μεισόβῳ ὑπολογίζεται εἰς 20.000.000 γρόσια (Piast).

Περὶ τοὺς 1500 Ἀλβανοὶ ἐλιποτάκτησαν μετὰ τῶν λαφύρων των ἐπανακάμψαντες εἰς τὰς ἰδιαιτέρας των πατρίδας· τμῆμα τούτων ἐκόμισαν τὰ λάφυρά των εἰς τὴν ἐνταῦθα ἀγοράν, ὅπου περιφερόμενοι μὲ τὰ ἱερὰ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ ἱερὰ ἄμφια ἀνὰ χεῖρας, πρὸς βαθυτάτην λύπην τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ, ἐνέπαιζον καὶ ἠσέβουν πολυειδῶς. Ἀλλὰ καὶ ὁ παρὰ τὰ Τρία Χάνια σταθμεύων τακτικὸς στρατὸς διεξεδίκει μερίδα ἐκ τῶν λαφύρων τούτων.

Ὁ βανδαλισμὸς ὁ διαπραχθεὶς ἐν Μεισόβῳ, οὕτινος οἱ εὐπίστοι κάτοικοι, ἀντὶ νὰ δρέψουν τὴν δάφνην τῆς εἰρήνης, ἀντίκρουσαν τὸν πολεμικὸν δαυλὸν διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ δεικνύουν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν οἰκιῶν των τὰ ἴχνη τῆς ὀσμανικῆς ἀποθηριώσεως, ἔσχεν καθ' ὅλον τὸν νομὸν τῆς Ἡπείρου, ἀπὸ τῆς πλέον πενιχρᾶς πολίχνης μέχρι τῶν ἀπορρώγων φαράγγων, μίαν θρηνώδη ἀντήχησιν, εἰς τρόπον ὥστε ὄχι μόνον τὸ ἔργον τῆς εἰρηνεύσεως νὰ μὴν εὐοδοθῆ, ἀλλὰ τοῦναντίον ἡ ἀγανάκτησις καὶ ἡ ἐκδίκησις νὰ μεγεθυνθῶσιν οὕτω.

Ἡ Ἀγγλο-Γαλλικὴ πολιτικὴ τῶν ἐνταῦθα προξένων ἐγένετο ἡ αἰτία νὰ δρέψῃ μέχρι τοῦδε ἡ Ἡπειρωτικὴ χώρα μόνον ζημίας.

Ἡ πολιτικὴ δῆλον ὅτι αὐτὴ ἡ ὁποία εἰς τὸν ἐνταῦθα Γενικὸν Διοικητὴν περιεβάλετο μετὰ τὸ γόητρον τῆς Ἀγγλικῆς κηδεμονίας μακρὰν τοῦ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς εἰρήνευσιν ἔδει νὰ καταλήξῃ εἰς μίαν ἀνανέωσιν τοῦ ἀγῶνος μὲ περισσότερον πάθος καὶ νὰ ἐπισωρεύσῃ περισσοτέρας ἐρημώσεις καὶ ζημίας εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν χώραν.

Οὕτω πρὸ τινῶν ἡμερῶν ὑπὸ τῶν Ἀλβανικῶν ὀρδῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σουλεϊμὰν Ἀγᾶ Ταχίρ, ἀνελήφθη μία ἐπιθετικὴ κίνησις κατὰ τοῦ χωρίου Ραΐκου μὲ σκοπὸν νὰ ἐκδιώξουν ἐκεῖθεν τοὺς ὑπὸ τὸν Γεώργιον Τσάμην ἐπαναστάτας· ἀλλὰ ἡ ἐπίθεσις αὕτη κατέληξεν εἰς μίαν λεηλασίαν καὶ πυρπόλησιν τῶν κάτωθι χωρίων, ἅτινα εὐρίσκονται μεταξὺ Ραΐκου καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Ζαγορίου, ἐπειδὴ τὰ χωρία αὐτὰ εἶχον ἐνωθεῖ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν· δηλ. ἐπυρπολήθησαν τὰ χωρία Ἱερομνήμη, Κουτρουλάδες, Κοκκινόχωρια, Ραδοβίτσα, Δελβινακόπολο, Κολοχωρι, Τηλίτζιανη, Δραγουμή, καὶ Μαζαράκι, ἐνῶ ἀντιθέτως ὁ Γεώργιος Τσάμης ἐπυρπόλησεν τὰ χωρία: Ριζό, Γρανιτσοπούλα, Τσαρακοβίτσα καὶ Σουλιόπουλο διὰ νὰ μὴ παραδοθῶν εἰς τουρκικὴν θηριωδίαν καὶ ἐρή-

μωσιν ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ παρέλαβεν ὄλους τοὺς κατοίκους μὲ τὰς περιουσίας τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

Καὶ διὰ νὰ στολίση τὸ τρόπαιον τῆς Ἀλβανικῆς ἐρημώσεως καὶ θηριωδίας ὁ Ταχῆρ, ἀπέστειλεν τὴν 9 τρέχοντος μηνὸς 4 χριστιανικὰς κεφαλὰς τὰς ὁποίας κατὰ τὸν πλέον βάρβαρον τρόπον περιέφερον εἰς ὄλας τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐν τέλει ἐστήθησαν εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ νὰ χρησιμεύσουν πρὸς θέαν τοῦ Τουρκικοῦ πλήθους καὶ πρὸς ἀναπτέρωσιν τοῦ καταπεπτωκότος φρονήματός των.

Ἡ παράδοσις τοῦ Μετσόβου ἔσχεν ἀντίκτυπον εἰς ὄλα τὰ ἐπαναστατικὰ σώματα ἅτινα ἔδρων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἰωαννίνων. Οὕτω π.χ. τὸ παρὰ τὸ Λοζέτσιον ἐπαναστατικὸν σῶμα ὑπὸ τὸν Κώστα-Νίτσαν ὑπεχώρησεν μὲ τὸ προηγουμένως παρὰ τὸ Γραμμένον—Νεοχώριον εὑρισκόμενον σῶμα ὑπὸ τὸν Γεώργιον Βάγιαν πρὸς τὰ Πέντε πηγάδια.

Ὁ Γεώργιος Τσάμης μετεστάθμευσεν ἀπὸ τὸ Ραΐκον εἰς τὴν Κριτσούνισταν ὅπου ὁ Νικόλαος Ζέρβας ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν ἐν ἐνισχυτικὸν σῶμα ἐκ 500 Σουλιωτῶν.

Ὁ Νικόλαος Ζέρβας ὅστις, ὅπως προηγουμένως, ἐφύλαττε τὰ σύνορα τοῦ Σουλίου, ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ νέαν ἐπιστράτευσιν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ σώματός του. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Τσαμουργιάς κυριαρχεῖ ἡσυχία, ἐν τούτοις ὁμως μετεκίνησαν οἱ Τούρκοι πρὸς τοὺς Φιλιάτες μίαν φρουρὰν ἐκ 250 ἀνδρῶν οἵτινες προήρχοντο ἐκ τῆς φρουρᾶς Πρεβέζης.

Ἡ Παραμυθία κατέχεται πάντοτε ἀπὸ τὸν Λάμπρον Βεΐκον.

Ἐξ ὅλων τῶν συναγομένων περὶ τῶν ἐπαναστατῶν πληροφοριῶν συνάγεται ὅτι οὗτοι φροντίζουν πάντοτε τὰς στρατιωτικὰς τῶν δυνάμεις νὰ συγκεντρῶνουν εἰς διάφορα σημεῖα διὰ νὰ δυνηθοῦν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των νὰ ἐπιτύχουν περισσοτέραν ἐνότητα καὶ νὰ φέρουν μεγαλύτερον ἀποτέλεσμα, δεδομένου ὅτι μὲ τὸ σύστημα τοῦ μέχρι τοῦδε διασκορπισμοῦ τῶν δυνάμεών των ἔσχον ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

FERDINAND HAAS.

Ἄριθ. 312

Ἐν Ἰωαννίνοις τῆ 28ῃ Ἀπριλίου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Καίτοι τὰ πλεονεκτήματα τὰ ὁποῖα προσεπόρισεν εἰς τὴν Τουρκικὴν ὑπόθεσιν ἢ φρουρὰ τῶν Ἰωαννίνων διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ Μετσόβου ὡς καὶ ἡ λαβοῦσα χώραν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ Ἡπειρωτικῶν χωρῶν μεταξὺ Ραΐκου καὶ Ζαγορίου ἐπιδρομῆ, περὶ ἧς βαθυσεβάστως ἀνέφερον εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 298 καὶ ἀπὸ 15 τρέχοντος χρονολογημένην ἐκθεσίν μου εἰς τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἦσαν ἱκανὰ νὰ δι-

καιολογήσουν τὴν συνέχειαν τῶν περαιτέρω στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐν τούτοις μέχρι σήμερον, ἐκ μέρους τοῦλάχιστον τῶν Τουρκικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, οὐδεμία ἀνελήφθη ἐπιθετικὴ κίνησις.

Ἡ ἀπραξία αὐτὴ τῶν Τουρκικῶν σωμάτων δέον νὰ ἀποδοθῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἔλλειψιν χρημάτων τοῦ ἐνταῦθα κεντρικοῦ Ταμείου, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν κατάπτωσιν τοῦ ἠθικοῦ εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀτάκτων Ἀλβανῶν, ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ὁ Ἀβδῆ Πασσᾶς ἐπανέκαμψεν εἰς Ἰωάννινα μόλις τὴν 16ην τρέχοντος.

Ἡ ἀπὸ μηνῶν νεκρωθεῖσα ἀγορὰ τῶν Ἰωαννίνων ἐπανέκτησεν τὴν ζωηρὰν κίνησίν της, ἀφ' ἧς τὰ Ἀλβανικὰ σώματα ἐπανελθόντα ἐκ Μετσόβου ἐπώλουν τὴν πλουσίαν λείαν των εἰς Ἑλληνας καὶ Ἑβραίους ἐμπόρους, οἵτινες ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν μέσῳ πραγματικοῦ πανδαιμονίου ἤρχοντο εἰς διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς Ἀλβανοὺς δι' ἀγορὰν καὶ ἀνταλλαγὴν φορεμάτων, οἰκιακῶν σκευῶν, χαλκίνων καὶ ἀργυρῶν, ἐκκλησιαστικῶν εἰδῶν ὡς καὶ διαφόρων ἐπίπλων. Πᾶν ὅ,τι οἱ Ἀλβανοὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ πωλήσουν ἐφόρτωναν εἰς διάφορα ὑποζύγια καὶ μετέφερον εἰς τὰς πατρίδας των, ἀλλὰ συναπεκόμιζον καὶ ὀλοκλήρους ἀγέλας διαφόρων ζώων ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια εἶχον ἀφαρπάσει ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους τῶν περιφερειῶν Μετσόβου καὶ Ραΐκου. Οἱ τοῦ τελευταίου μάλιστα διαμερίσματος κάτοικοι, ἀπογυμνωθέντες ὅλων τῶν μέσων συντηρήσεως, προσήρχοντο ὁμαδικῶς εἰς τὰς ἐνταῦθα ἀρχὰς καὶ ἐξελιπάρουν ταύτας διὰ βοήθειαν ἐπιδεικνύοντες τὴν ἀθλίαν κατάστασιν εἰς ἣν εἶχον περιέλθει.

Πόσον δὲ ἀπανθρώπως καὶ βανδαλιστικῶς εἶχον λεηλατήσῃ οἱ ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάν Ἁγᾶ Ταχίρ τὴν περιοχὴν μεταξὺ Ραΐκου καὶ Ζαγορίου, καταδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀφοῦ ἐληλάτησαν καὶ παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ περὶ τὰ 20 χωρία, ἤρχισαν νὰ καταδιώκουν τοὺς τραπέντας εἰς φυγὴν κατοίκους, ὡς καὶ τὰ γυναικόπαιδα τὰ ὅποια κατέφυγον ὑπὸ τὴν προστασίαν σώματος ἐπαναστατικοῦ εὐρισκομένου εἰς τὰς πλησίον τοῦ Ραΐκου κορυφογραμμᾶς. Ἀφοῦ δὲ κατώρθωσαν νὰ ὑπερφαλαγγίσουν καὶ νὰ περικυκλώσουν τὰ γυναικόπαιδα ἠτοιμάζοντο νὰ ἐξαφανίσουν καὶ ταῦτα, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθησαν εὐτυχῶς εἰς τὴν θηριώδη των αὐτὴν πράξιν ἀπὸ τὸν καταφθάσαντα ἐν τῷ μεταξὺ Ἄγγλον Πρόξενον Longworth ὅστις συνοδευόμενος τὴν 13 τρέχοντος ὑπὸ τοῦ Γάλλου συναδέλφου του μετέβη ἐπὶ τόπου, ἀκριβῶς διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὰ δυστυχεῖς γυναικόπαιδα.

Ἐν μέσῳ μιᾶς ἀτμοσφαιρας τόσων λυπηρῶν γεγονότων ὁ ἐνταῦθα διοικητὴς μὲ τὸ τελευταῖον ταχυδρομεῖον ἔλαβε παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διὰ φερμανίου τὸν διορισμὸν του ὡς Σερασκέρης τῶν ἐν Ἡπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ στρατευμάτων, καταβάλλει δὲ ἤδη προσπαθείας ὅπως ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπαναφέρῃ κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὴν τάξιν τοὺς ἀποχαλινωθέντας

ἀτάκτους Ἀλβανούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως μετριάσῃ τὴν ὀδυνηρὰν τύχην τῶν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἐπανακαμπτόντων εἰς τὰς πατρίδας των θυμάτων τῶν Ἀλβανικῶν ὄρδων.

Οὕτω ἀπηγόρευσεν π. χ. αὐστηρότατα νὰ πυρπολοῦν εἰς τὸ μέλλον ἑλληνικὰ χωρία καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν ἐπιδεικτικὰ κεφαλὰς χριστιανῶν ὡς τρόπαια, ἐπὶ πλεον δὲ ἐξέφρασε τὴν δυσαρέσκειάν του διὰ τὴν ἐν Μετσόβω λαβοῦσαν χώραν λαφυραγώγησιν.

Τὴν 21ην τρέχοντος ὁ Longworth μετὰ τοῦ Γάλλου Προξένου μετέβησαν εἰς Κοσμηρὰν διὰ νὰ πραγματευθῶσιν μὲ τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐν Σουλίφ καὶ Λάκκα ἐπαναστατῶν τὰ τῆς ὑποταγῆς των, ἐπανεκάμψαν δὲ τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

Περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀποστολῆς των ἐκφράζεται κάποια διστακτικότης διότι εἰς τὸ παρά τὴν Κοσμηρὰν μοναστήριον εὐρίσκονται μόνον μερικοὶ ἀρχηγοὶ ἐπαναστατῶν, ὅπως π. χ. ὁ Λάμπρο-Θύμιος καὶ ὁ Τάκη-Θύμιος ἄλλοτε ἀκόλουθος τοῦ Γάλλου Προξένου καὶ οἱ ὅποιοι κατόπιν τῆς ἀπαιτήσεως τῶν δύο Προξένων περὶ ὑποταγῆς ἐζήτησαν ἐν χρονικὸν διάστημα 12 ἡμερῶν, ἵνα ἀνταλλάξουν γνώμας ἐν τῷ μεταξὺ μετὰ τῶν ἀρμοδίων.

Ἐπειδὴ δὲ ἀμφότεροι οἱ Προξένοι ἐπέμενον ὅπως ἐντὸς τοῦλάχιστον 3 ἡμερῶν παραδοθῶν, διότι ἐν ἐναντία περιπτώσει θὰ ἠναγκάζοντο ἐνόπλιως πρὸς τοῦτο, οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀρχηγοὶ ἐζήτησαν τοῦλάχιστον 6 ἡμερῶν προθεσμίαν, ἀλλὰ ἐξήγησαν παραλλήλως ὅτι εἶναι καὶ ἔτοιμοι νὰ ἀντικρῦσουν τὰς Τουρκικὰς δυνάμεις μὲ πυροβόλα τῶν Σουλιωτῶν.

Συνεπῶς μία στρατιωτικὴ ἐπιχείρησις κατὰ τοῦ Σουλίου εἶναι ζήτημα ἂν θὰ ἀποφευχθῆ, ἐὰν δὲ μάλιστα λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὰς ἐνταῦθα πολεμικὰς προπαρασκευάς, συνάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐνταῦθα φρουρὰ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θὰ τεθῆ ἐπὶ ποδός.

Αἱ ἐν Ἡπειρῷ διαθέσιμοι Τουρκικαὶ δυνάμεις ὑπολογίζονται εἰς 14300 περίπου ἄνδρας, κατανεμομένους ὡς ἀκολούθως:

Φρουρὰ Ἰωαννίνων τακτικοὶ στρατιῶται	2200
» » ἄτακτοι Ἀλβανοὶ	4000
» Ἄρτης τακτικοὶ στρατιῶται	1500
» » ἄτακτοι Ἀλβανοὶ	3000
» Πρεβέζης τακτικοὶ στρατιῶται	1000
» » ἄτακτοι Ἀλβανοὶ	400
Περιφέρεια Φιλιατῶν ἄτακτοι Ἀλβανοὶ	800
» Παραμυθιάς » »	400
» Δελβίνοι » »	400
» Πρεμετῆς » »	300
» Ζαγορίου » »	300

Αἱ δυνάμεις αὐταὶ δὲν θὰ ἐτόλμων βεβαίως νὰ ἀντεπεξέλθουν ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν Ἑπειρωτῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες τελευταίως συγκεντρώθησαν εἰς τὸ Σοῦλι, Πέντε Πηγάδια, Πλάκαν καὶ Πέτα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπαναστάται θὰ συνήντων σθεναρὰν ἀντίστασιν ἐν περιπτώσει ἐπαναλήψεως τῆς ἐπιθέσεώς των κατὰ τῆς Ἄρτης.

Κατὰ τὰς τελευταίας συγκεντρωθείσας πληροφορίας ὁ Νότιη Μπότσαρης κατέχει τὸ Συρραῖον καὶ τοὺς Καλαρρύτας μὲ 500 ἄνδρας, ὁ Γρίβας ὅστις ὑπεχώρησεν ἐκ Μεισόβου μέσον Τζουμέρκων ἠνώθη μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν εἰς Πέντε Πηγάδια, ὁ Γεώργιος Βάγιας μετὰ 1000 ἀνδρῶν εὐρίσκεται εἰς Πλάκαν, ὁ δὲ Γεώργιος Ζαΐμης εὐρίσκεται εἰς τὴν περιφέρειαν Τσαμουργιάς μετὰ 500 ἀνδρῶν.

Ὁ Κολοκοτρώνης ὅστις τελευταίως ἦλθεν πρὸς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν ἐξ Ἑλλάδος μὲ 3000 ἄνδρας καὶ 5 τηλεβόλα διευθύνει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ σῶμα τὸ πολιορκοῦν τὴν Ἄρταν, ἐνῶ ὁ Τζαβέλλας μετεκινήθη ἀπὸ τοῦ Πέτα εἰς Πέντε Πηγάδια διὰ νὰ ἀναλάβῃ μετὰ 2000 ἐπαναστατῶν τὴν ὑπεράσπισιν τῆς στενῆς αὐτῆς διόδου.

Οἱ Σουλιῶται ὑπὸ τὸν Ζέρβαν εἶναι παρατεταγμένοι οὕτω πως ὥστε νὰ καλύπτουν διὰ τῶν στρατιωτικῶν των δυνάμεων ὄχι μόνον τὰ Πέντε πηγάδια, ἀλλὰ καὶ τὴν περιοχὴν τῆς Λάκκας καὶ τοῦ Σουλίου.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἔλαβε χώραν ἐν Ἰωαννίνοις γεγονός πρωτακούστου θηριωδίας· Τοῦρκος δηλαδὴ στρατιώτης τῆς ἐνταῦθα φρουρᾶς ἐφόνευσε δημοσίᾳ καθ' ὁδὸν τὸν διάκονον τοῦ παρεπιδημοῦντος ἐνταῦθα ἐπισκόπου Ἀργυροκάστρου καὶ ἕτερος ἐπίσης στρατιώτης ἐτραυμάτισε σοβαρῶς ἓνα χριστιανὸν ἄρτοποιόν, ἰδίῳτι ὁ τελευταῖος ἐζήτει νὰ τοῦ πληρώσῃ τὸν ἄρτον τὸν ὁποῖον τοῦ ἐζήτησε πρὸς ἀγοράν.

FERDINAND HAAS.

Ἄριθ. 327

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 28 Ἀπριλίου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Ἡ κατὰ τὴν 21ην τρέχοντος συνάντησις τοῦ Ἀγγλοῦ Προξένου Lougworth εἰς τὸ Μοναστήριον «Ἁγίου Νικολάου» Κοσμηρᾶς μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Σουλίου καὶ Λάκκας πρὸς ὑποταγὴν, ἐπέτρεψεν ὥστε οὗτος κατὰ τὴν 22αν τοῦ ἰδίου νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς συνομιλίας του μετὰ τοῦ ἐνταῦθα διοικητοῦ, συστήσας μάλιστα εἰς αὐτὸν ὅπως διὰ τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς μεσολαβήσεως τῶν ἀποπειρῶν του ἀποσταλῆ εἰς τὰ σένορα τοῦ Σουλίου ἰσχυρὰ δύναμις στρατιωτικὴ, τὴν ὁποίαν τὸ ἐσπέ-

ρας ὁ ἐνταῦθα στρατιωτικὸς διοικητὴς Ἀβδῆ-Πασσᾶς ἔθεσεν ἐπὶ ποδός.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν 22αν ἡ δύναμις ἡ στρατιωτικὴ ἡ ἀναχωρήσασα ἐξ Ἰωννίνων ἀνέρχεται εἰς 2200 ἄνδρας πεζοὺς καὶ 5 τηλεβόλα, τὴν 23ην δὲ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἠκολούθησαν ταύτην καὶ τὰ ἐνταῦθα εὐρισκόμενα ἄτακτα Ἀλβανικὰ σώματα καὶ κατὰ τὴν 24ην ἀπεστάλη ἐν ἐπικουρικὸν ἀπόσπασμα ἐκ 250 Χιμαριωτῶν οἵτινες προσεφέρθησαν νὰ παράσχουν τὰς ὑπηρεσίας των κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, οὕτω δὲ ἡ κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν εἰς περιοχὴν Λάκκας καὶ Σουλίου ἀποσταλεῖσα στρατιωτικὴ δύναμις ἀνέρχεται εἰς 5000 περίπου ἄνδρας.

Μὲ τὸ σῶμα αὐτὸ ἐξῆλθεν ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς πρὸς τὴν Κοσμηρὰν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ ἐκεῖ εὐρισκόμενον Χασίν-Χὰν μὲ τὸ στρατηγεῖόν του, ἀναμένων τὴν ἔκβασιν τῶν περαιτέρω διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετέβη ὁ Ἄγγλος Πρόξενος Longworth τὴν 24ην τρέχοντος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Γάλλου συναδέλφου του εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ὅπου ἐπανελάβην πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν ἐπαναστατῶν τὰς περὶ παραδόσεως γνωστὰς μεσολαβήσεις του.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συνομιλιῶν δὲν ὑπῆρξεν ἱκανοποιητικὸν ὅπως καὶ κατὰ τὴν πρώτην φοράν, συνεπῶς ἀμφότεροι οἱ πρόξενοι ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἠθέλησαν νὰ ἐπανακάμψουν ἐνταῦθα.

Ἦδη ὁ μὲν Γάλλος πρόξενος εὐρίσκεται κλινήρης, ἐνῶ ὁ Ἄγγλος Longworth ἐδιπλασίασε τὴν σπουδὴν του διὰ νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον τέλος τὰς ἀναληφθείσας συνομιλίας μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Πρὸς τοῦτο μετέβη ἐκ νέου εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ἀλλ' ἐπέστρεψε πάλιν μὲ φρούδους ἐλπίδας.

Τὴν 27ην ἐπεχείρησαν ἐν τέλει ἀμφότεροι οἱ πρόξενοι νὰ ἀποστείλουν πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας ἓνα εἰδικὸν ἀπεσταλμένον ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Προξενείου μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως φέρῃ μίαν κατηγορηματικὴν ἀπάντησιν.

Τὴν 28ην συνηντήθη ἐκ νέου ὁ ἀπεσταλμένος τῶν προξένων συνοδευόμενος ὑπὸ ἐνὸς ὀπλαρχηγοῦ εἰς θέσιν πλησίον τῶν Σουλιωτικῶν χωρίων.

Ὁ ἀπεσταλμένος ἐκόμισεν διὰ τὸν Ἄγγλον Longworth μίαν ἀπὸ τῶν ὑπογεγραμμένην παρὰ τῶν κατοίκων 10 χωρίων ἐκ τῶν κυριωτέρων καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐδήλουν οὗτοι ὅτι προσφέρουν τὴν ὑποταγὴν τῆς περιοχῆς των, ἐὰν ἤθελεν αὕτη ἐγγυηθῆ ὑπὸ τὴν Ἀγγλογαλλικὴν ἐπικυριαρχίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἄγγλος Πρόξενος μὲ ὀργὴν ἀπέπεμψε τὴν περὶ Ἀγγλικῆς ἐπικυριαρχίας πρότασιν τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἐδήλωσεν εἰς τὸν ἀν

τιπρόσωπόν των ὅτι θὰ διηυκλόυεν ἐν περιπτώσει ταχυτάτης παραδόσεως τὴν τελείαν ἀμνηστειαν, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοὺς φόρους διὰ πολλὰ ἔτη καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ὄπλοφορεῖν, ἐπανέκαμψεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σουλιωτῶν ἐκ νέου εἰς τὸ Σοῦλι, ἀφοῦ διεβεβαίωσεν τὸν κ. Longworth ὅτι θὰ ἔπειθε τοὺς συμπατριώτας του διὰ τὴν παραδοχὴν τῶν τελευταίων ὄρων καὶ ὅτι ἐν περιπτώσει εὐνοϊκῆς τῶν πραγμάτων ἐξελίξεως θὰ ἐπέστρεφαν τὴν ἐπομένην δηλ. τὴν 29ην τρέχοντος μὲ μίαν πρεσβείαν Σουλιωτῶν.

Ἄλλὰ καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἀπόπειρα αὐτῆ τῆς μεσολαβήσεως ἤθελεν ἐπιτύχη πάλιν ἀμφιβάλλουν οἱ ἐνταῦθα κύκλοι γενικῶς περὶ τῆς ὑποταγῆς ὀλοκλήρου τῆς περιοχῆς τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Λάκκας καὶ πιστεύουν μᾶλλον ὅτι οἱ ἐπαναστάται κατατρίβονται εἰς διαπραγματεύσεις διὰ νὰ κερδίσουν χρόνον δεδομένου ὅτι ὁ Τζαβέλλας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ τοῦ Πέτα ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ζέρβαν δι' ἧς ἀπῆτει ὅπως οἱ Σουλιῶται ἀναχαιτίσουν τὰς Τουρκικὰς δυνάμεις μόνον ἐπὶ 12 ἡμέρας, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ὑπολογίζει ὅτι θὰ τελειώσῃ μὲ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἄρτης καὶ εἶτα μὲ ἠνωμένας τὰς δυνάμεις θὰ προελάσῃ πρὸς τὰ Ἰωάννινα.

Καὶ εἰς τοὺς Τούρκους ἐπίσης ἡ σημειωθείσα διὰ τῶν διαπραγματεύσεων παράτασις δὲν ἤρρεσεν ποσῶς συνεπῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου μεταξὺ τοῦ Longworth καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Ἀβδῆ Πασσᾶ πολὺ ὀλίγη συμφωνία κυριαρχεῖ. Ὅπως πάντοτε ὁ κῦβος πρέπει νὰ ῥιφθῇ καὶ οὕτω φαίνεται ὅτι διὰ τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐπανάστασιν ἐγγίζει τὸ τέλος διότι μετὰ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Λάκκας αἱ Τουρκικαὶ δυνάμεις διὰ πλευρισμοῦ θὰ ἀναγκάσουν τοὺς παρὰ τὰ Πέντε Πηγᾶδια καὶ τὴν Ἄρταν ἐπαναστάτας νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὰ Τζουμέρκα καὶ τὸ Μαλακάσιον, ὁπότε δύνανται νὰ διαπεραιωθοῦν εἰς Θεσσαλίαν· ἐν περιπτώσει ὅμως ἡττης τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ πτώσεως τοῦ φρουρίου τῆς Ἄρτης, τότε ἡ κατάληψις τῶν Ἰωαννίνων καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἡπείρου προδιαγράφεται πολὺ εὐκόλος διὰ τοὺς ἐπαναστάτας.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφόρησεν μεταξὺ τῶν ἐνταῦθα ἀρχῶν ἡ εἰδησις ὅτι οἱ ἐπαναστάται-ἀρχηγοὶ Δ. Σκαλτσογιάννης καὶ Κουτσονίκας μὲ σῶμα ἐξ 600 ἀνδρῶν ἐνεφανίσθησαν εἰς Κατσανοχώρια καὶ ὅτι ὁ Γ. Βάγιας μὲ 300 ἄνδρας προήλασε μέχρι Κουρέντων. Τὴν νύκτα τῆς 22ας τρέχοντος ἐξερράγη πυρκαϊὰ πλησίον τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Προξενείου μας.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκινδύνευε καὶ τὸ κτίριον τοῦ Προξενείου ἐφρόντισα πρὸς παντὸς νὰ ἐξασφαλίσω τὸ Προξενικὸν Ἀρχεῖον, εὐτυχῶς ὅμως τὸ πῦρ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ἀρχῶν ἐσβέσθη ἄνευ περαιτέρω ζημιῶν.

Κατωρθώθη δηλονότι μετὰ δίωρον κοπιώδη πρᾶσπάθειαν νὰ ἀναχαι-

τισθοῦν αἱ φλόγες ὥστε νὰ μὴ προσβάλλουν τὸ κτίριον τοῦ Προξενείου ἀλλὰ ἀπετεφρώθησαν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς αὐτῆς περὶ τὰ 15 μαγαζιά καὶ ἓνα χάνιον καθὼς ἐπίσης καὶ μερικαὶ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι. Συνεπεία ἐνὸς μὲν τὸ τελευταῖον Ταχυδρομεῖον καταφθάσαντος πρὸς τὸν διοικητὴν φερματίου διετάχθησαν οἱ ἐντὸς τῆς χώρας ἐγκατεστημένοι ὑπήκοοι Ἕλληνας νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν Ἑπειρον ἐντὸς 8 ἡμερῶν.

Μέρος τῶν Ἑλλήνων τούτων ὑπηκόων ἔχει ἤδη ἀποχωρήσει.

FERDINAND HAAS

Ἄριθ. 411

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 14 Μαΐου 1954

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Τὴν 30ὴν παρελθόντος μηνὸς ἐκυκλοφόρησεν ἐνταῦθα ἡ εἶδησις ὅτι αἱ εἰς Ἄρταν στρατωνιζόμεναι Τουρκικαὶ δυνάμεις τὴν πρωΐαν τῆς 25ῆς τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατώρθωσαν νὰ ὑπερφαλαγγίσουν τὴν παρὰ τὸ Πέτα θέσιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ μετὰ πείσμονα ἀντίστασιν νὰ νικήσωσι τοὺς ὀριστικῶς.

Ἡ εἶδησις αὐτὴ ἐπεβεβαιώθη μετὰ τινος ἡμέρας ἐκ ταξειδιωτῶν προερχομένων ἐξ Ἄρτης καὶ ἐνὸς ἀγγελιοφόρου τὸν ὁποῖον ὁ Φουὰτ Ἐφέντης ἀπέστειλεν πρὸς τὸν ἐνταῦθα διοικητὴν. Λεπτομέρειαι περὶ τῆς καταστροφῆς μετεδόθησαν αἱ κάτωθι:

Ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ οἱ ἐπὶ μέρος ὀπλαρχηγοὶ ἐπαναστάται παρὰ τὸ Πέτα ἦσαν δυσηρεστημένοι μετὰ τὸν Ἰζαβέλλαν διότι δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ ὀριστικὴν ἀπόφασιν ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Ἄρτης, προφασιζόμενος ὅτι σκεπάζεται διαταγῶν. Τελευταίως ἡ δυσπιστία πρὸς τὸν Ἰζαβέλλαν παρὰ τὴν θέσιν Πέτα ἠῤῥξησε διότι παρετήρησαν ὅτι οὗτος ἐπωφελούμενος διὰ τὸν φόρον εὐκαιριῶν συνδιελέγετο μετὰ τὸν Ἄγγλον Πρόξενον κ. Longworth.

Αἱ τελευταῖαι ἰδίαι κατὰ τῆς Ἄρτης ἀναληφθεῖσαι ἐπιθέσεις, καίτοι οἱ ἐπαναστάται πάντοτε εἶχον τὴν ὑπεροχήν, παρέμειναν ἄνευ αποτελέσματος, διότι μετὰ τῶν ἐπὶ μέρος ὀπλαρχηγῶν, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι προδίδονται ἀπὸ τὸν Ἰζαβέλλαν, ὀλίγη συμφωνία καὶ συνεννόησις ἐπικράτει.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰζαβέλλας, καθ' ἃ τοῦλάχιστον ἐνταῦθα διαδίδεται, δοξοδοκεῖται ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, ἔπρπε νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ, καίτοι δὲ συμβιβάζεται πῶς ὁ Ἰζαβέλλας, ὅτε ὁ Φουὰτ-Ἐφέντης τὴν 23ὴν παρελθόντος μηνὸς μετέβη ἐκ Πρεβέζης εἰς Ἄρταν, ἐγκατέλειπε τὴν ἐπομένην τὸ Πέτα μετὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στρατοῦ του παραλαβὼν μετὰ

ἑαυτοῦ τὸ πυροβολικὸν καὶ σπουδαίαν ποσότητα πολεμοφοδίων καὶ τὸ ὅτι ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ τῆς Ἄρτης ἦτις κάλλιστα ἐπληροφορεῖτο περὶ τῶν ἐν Πέτα συμβαινόντων μετὰ τὴν συντελεσθεῖσαν ἀναχώρησιν τοῦ Τζαβέλλα ἐπροχώρησεν τὴν 25ην παρελθόντος μηνὸς πρὸς τὸ Πέτα διὰ γὰρ καταλάβῃ τὴν θέσιν αὐτὴν ὅπου μόνον 600 ἐπαναστάται κατηυλίζοντο καὶ μὲ ἐν κτύπημα νὰ ἐξουδετερώσῃ ἄνευ ἀπωλειῶν τοὺς ἐπαναστάτας. Αἱ ἀπώλειαι τῶν ἐπαναστατῶν κατὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς θέσεώς των συνοψίζονται περὶ τοὺς 120 ἄνδρας φονευθέντας, ἐπίσης οἱ Τοῦρκοι συνέλαβον πολλοὺς αἰχμαλώτους καθὼς καὶ ἄρκετὰ πολεμοφόδια περιέπεσαν εἰς χεῖράς των. Ἡ ἦττα τῶν ἐπαναστατῶν παρὰ τὸ Πέτα ἔσχεν ἀπαρρητικὸν ἀντίκτυπον.

Ἐν σχέσει μὲ τὸ Τουρκικὸν σῶμα ἐπιχειρήσεων ὑπὸ τὸν Ἀβδῆ Πασσᾶν τοῦτο μέχρι τῆς 29ης παρελθόντος μηνὸς ἄνευ ἀντιστάσεως προήλασε πρὸς τὸ Ροβιλιόστο, οἱ Σουλιῶται ὅμως πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν ὑπεράσπισιν τῆς ἰδιαιτέρας τῶν ἐπαρχίας ἐθεώρησαν καλὸν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν θέσιν τῶν Πέντε Πηγαδίων καὶ νὰ ἀποσυρθοῦν εἰς τὰ ὄρη τῆς Λάκκας.

Ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς ὅστις ἐθεώρησε τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν Σουλιωμῶν εὐκαιρίαν πολέμου ἐγκαταλείψας τὸ Ροβιλιόστο ἔδρασε τὴν 30ὴν παρελθόντος μηνὸς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Κοπάνας, ὅπου ἔφθασε μετὰ τινὰς ἀψιμαχίας καὶ προχώρησεν πρὸς τὰ Πέντε Πηγάδια ἀφοῦ διὰ κατασκόπων ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ ἑλληνισαυῖται εἶχον ἐγκαταλείψει τὰς θέσεις· συνηντήσας δὲ ἐπὶ τὸν δεξιόναγον Σουλιῶν Μαιὴν ἐληγοφάλευε τὴν διὰ μέσου τῶν Πέντε Πηγαδίων ἐπιφυγὴν μετὰ τῆς "Λοιπῆς.

Ἀφοῦ δὲ Ἀβδῆ Πασσᾶς τὴν 1ην τρέχοντος μηνὸς κατέλαβε τὴν ὡς ἄνω μεμνησμένην θέσιν, ὁ Ἄγγλος Πρόξενος Longworth, ὅστις τὴν 30ὴν παρελθόντος μηνὸς ἐκ νέου εἶχε μεταβεῖ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ, ἐπωφελήθη τῆς πλεονεκτικῆς θέσεως τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων ὥστε νὰ ἐπαναλάβῃ πρὸς τοὺς Λακκιώτας δι' ἀπεσταλμένων τὰς γνωστὰς περὶ ὑποταγῆς προτάσεις του. Κατεπτοημένοι οὗτοι διὰ τῆς στάσεως τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων παρὰ τὰ Πέντε Πηγάδια καὶ ἀποβάλλοντες τὸ θάρρος διὰ τῆς παρὰ τὸ Πέτα ἦττης, θὰ ἦσαν διατεθειμένοι, καθὼς διεκήρυττον τὰ πλεῖστα τῶν Σουλιωτικῶν χωρίων, νὰ ὑποταχθοῦν, ἐὰν ὁ Longworth ἠγγυᾶτο εἰς αὐτὰ ἀσφάλειαν τῆς παρουσίας των καὶ ἐχορήγει ἀμνηστειάν.

Ἀφοῦ ὁ Longworth ἐβολιδосκόπισε τὰς διαθέσεις καὶ συγχρόνως προσεκάλεσεν εἰς ὑποταγὴν τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς τοῦ Σουλίου, ἐπανεκάμψε τὴν 3ην τρέχοντος εἰς Ἰωάννινα, ὅπου ἔλαβεν αὐθημερὸν ἐπιστολὴν τοῦ Σουλιώτου ἀρχηγοῦ Λάμπρου-Ζήκου-Θύμου, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ

ἐν λόγῳ ἀρχηγὸς ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν λοιπῶν Σουλιωτῶν προσέφερεν ὑπὸ ἀναλόγους ὄρους τὴν ὑποταγὴν.

Συνεπεία τούτου μετέβη ὁ Longworth, ἀφοῦ προηγουμένως τὴν 4ην τοῦ ἰδίου μηνὸς συνοδεία τοῦ ἐνταῦθα διοικητοῦ ἐξέδραμε μέχρι Πέντε Πηγαδίων, εἰς τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ τὴν 6ην τοῦ μηνὸς ὅπου συγκεντρωμένοι οἱ ἀρχηγοὶ Λάκκας καὶ Σουλίου μηδὲ τῶν Λάμπρου-Ζήκου-Θύμιου, Γιάννη-Κώστα καὶ Νάσο-Γιαννάκα ἐξαιρουμένων, ἐπραγματοποίησαν τὴν παράδοσιν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ Ἀγγλοῦ Longworth.

Τὴν 7ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπανέκαμψεν ἐνταῦθα ὁ Longworth ἀκολουθούμενος ἐπίσης ὑπὸ πολλῶν Σουλιωτικῶν Ἀρχηγῶν οἵτινες ἀνενέωσαν τὴν ὑποταγὴν τῶν εἰς τὸν ἐνταῦθα γενικὸν Διοικητὴν διὰ τὰ ἐπιτύχουν τὰς ἀπαραιτήτους προνομίας διὰ τὴν Λάκκαν καὶ τὸ Σοῦλι.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Τοῦρκοι περιορίσθησαν εἰς τὴν χορήγησιν τῆς ἀμνηστείας, ἀργότερον ὅμως ἀπέστειλαν εἰσπράκτορας εἰς τὸ Σοῦλι καὶ τὴν Λάκκαν μὲ τὴν ἐντολὴν τῆς εἰσπράξεως τῶν καθυστερουμένων φόρων, πολὺ δὲ ἀργότερον συμπεριφέρθησαν σκληρότερον πρὸς τοὺς Σουλιώτας δεδομένου ὅτι ἐτρώθη ἡ Τουρκικὴ ὑπερηφάνεια μὲ τὴν ἐγγύησιν τοῦ Ἀγγλοῦ Προξένου κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ὄπλων τῶν.

Τὴν 8ην τρέχοντος ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μὲ τὸ σῶμά του τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐξ οὗ περὶ τοὺς 100 ἄνδρας ἄτακτοι Ἀλβανοί, ἐγκατέλειψε τούτους μὲν εἰς Πέντε Πηγάδια πρὸς προφύλαξιν τῆς στρατηγικῆς αὐτῆς διόδου, αὐτὸς δὲ τὴν ἐπομένην μὲ 2000 ἄνδρας τακτικοῦ στρατοῦ καὶ 1000 Ἀλβανούς κατηυθύνθη πρὸς τὴν Παραμυθίαν ἵνα καθυποτάξῃ καὶ τοὺς εἰς τὴν περιφέρειαν ἐκείνην ὑπὸ τὸν Νικόλαον Μπότσαρην καὶ Γεωργιον Ζαῖμην εὐρισκομένους περὶ τοὺς 1000 ἐπαναστάτας.

Κατὰ τὰς τελευταίας κυκλοφορησάσας ἐνταῦθα εἰδήσεις οἱ Μπότσαρης καὶ Ζαῖμης ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῆς κατ' αὐτῶν ἐκστρατείας τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ἐγκατέλειψαν τὸ φρούριον τῆς Παραμυθιάς καὶ ἐτράπησαν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Τζουμέρκων ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ζέρβα ὅστις δὲν εἶχεν συνθηκολογήσει μετὰ τῶν Τούρκων.

Τὸ πλεῖστον ἤδη τῶν ἐπαναστατῶν ὑπὸ τὸν Ζέρβαν ἀνερχομένων εἰς 4000 συνεκεντρώθησαν εἰς Βουργαρέλιον.

Οἱ ἐπαναστάται τοῦ Ραδοβιτσίου μετὰ τῆς δυνάμεώς των καὶ ἀρκετοῦ πυροβολικοῦ συνεκεντρώθησαν παρὰ τὸ Κομπότι καὶ ἐξέλεξαν ἀρχηγὸν ἀντὶ τοῦ Τζαβέλλα τὸν Μαμούρην.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, εἶναι διεσκορπισμένα εἰς διάφορα σημεῖα, πιστεύεται, ὅτι οἱ ἐπαναστά-

ται ἀναμένουν μόνον τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν διὰ νὰ δράσουν μετ' ἡνωμένας τὰς δυνάμεις των.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἄτακτοι Ἀλβανοὶ ληλατοῦν καὶ διαρπάζουν τὴν ὑπαιθρον. Πρὸ τινων ἡμερῶν διήρπασαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τὰς κωμοπόλεις τῶν Δολιανῶν — 4 ὥρας ἀπεχούσης τῶν Ἰωαννίνων — περὶ τὰς 4000 πρόβατα. Παρομοίως συμπεριεφέρθησαν εἰς Βήσσανην, Κουκλιοῦς, διαρπάσαντες περὶ τὰ 1000 αἰγοπρόβατα.

Ἐὰν ἐξακολουθήσῃ ἡ διαρπαγὴ τῆς ὑπαιθρου χώρας ὑπὸ τῶν ἀτάκτων Ἀλβανῶν κατὰ τὸ μέχρι τοῦδε ἀσκούμενον σύστημα, ἀναμφιβόλως ὁ Ἡπειρωτικὸς πληθυσμὸς θὰ περιπέσῃ εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν.

FERDINAND HAAS

Ἄριθ. 449

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 26 Μαΐου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Μετὰ τὴν ἤτταν τῶν ἐπαναστατῶν παρὰ τὸ Πέτα καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς ἐπαναστατημένης Λάκκας-Σουλίου, περὶ ὧν εὐσεβᾶστως ἀνέφερον εἰς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 411 ἐκθέσεώς μου καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 14 τρέχοντος, ἐπικρατεῖ ἤδη ἐν Ἠπειρῷ ἡσυχία.

Τόσον εἰς τὰς περιοχὰς τῶν Κουρέντων, Κατσαναχωρίων, Παραμυθιάς, Πρεβέζης, Ἄριθης, ὅσον εἰς τὴν περιφέρειαν Λάκκας-Σουλίου ἀπεκατεστάθη ἡ νόμιμος τάξις. Ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῆς Λάκκας τοῦ Σουλίου τῆς ὁποίας ἡ στρατιωτικὴ κατοχὴ μέχρι τοῦδε ἐγκατελείφθη κατόπιν τῆς Ἀγγλογαλλικῆς Προξενικῆς ἐπεμβάσεως, τὰς λοιπὰς περιφερείας περιτρέχουν ἀρκεταὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις διὰ νὰ καταπνίγεται εἰς τὸ σπέρμα πᾶσα ἀπόπειρα διαταράξεως τῆς τάξεως.

Ὅσον ὅμως εὐχάριστοι καὶ ἂν εἶναι διὰ τὴν ἐνταῦθα Κυβέρνησιν αἱ σχέσεις αἱ τοπικαὶ τόσον ἡ εἰρήνευσις ἡ πραγματικὴ τῆς χώρας θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ παραμένει ἕνας εὐσεβὴς πόθος ἐὰν ὑπολογίσῃ τις ὅτι εἰς τὰς κατεχομένας περιφερείας ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τελείαν ἀπόγνωσιν καὶ ἔνδειαν, μόνον μετ' ἡνιοχίας δύναται νὰ ὑποταγῇ καὶ μικρὸν μέρος τῶν ἐπαναστατῶν ἐτράπη πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Πίνδου διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ εἰς τὴν περιφέρειαν Τζουμέρκων, καὶ Μαλακασίου ἀνταρτικὰ σώματα.

Οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάται μετὰ τὴν ἤτταν εἰς τὸ Πέτα καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς Λάκκας-Σουλίου ἤρχισαν νὰ συναθροίζουσι τὰς διασκορπισθείσας δυνάμεις των εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιοχὰς Τζουμέρκων καὶ Μαλακα-

σίου διὰ νὰ δυνηθοῦν οὕτω νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἔνωσιν μετὰ τῶν Θεσσαλῶν ἐπαναστατῶν.

Ἐὰν δὲ συνδυάσῃ τις καὶ λάβῃ ὑπ' ὄψει καὶ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπανάστασιν θὰ ἔπρεπε νὰ συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῶν Ἡπειρωτῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὴν περιοχὴν Τζουμέρκων καὶ Μαλακασίου ἔχει κατὰ τοσοῦτον περισσότερα μειονεκτήματα διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων ἐν Ἡλείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, παρ' ὅσον διὰ τῆς κατατμήσεως τῶν σπουδαιότερων ἐπαναστατικῶν σωμάτων, διότι ἐκ τῶν περιφερειῶν ἐκείνων δύνανται νὰ ἀπειληθοῦν ὄχι μόνον τὰ Ἰωάννινα καὶ ἡ Ἄρτα, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν δρῶντα στρατεύματα δύνανται νὰ ἀπειληθοῦν ὄχι μόνον τὰ Ἰωάννινα καὶ ἡ Ἄρτα, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν δρῶντα στρατεύματα δύνανται εὐκόλως νὰ κατατροπωθοῦν. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ ἔχει ἀκόμη περισσοτέραν σημασίαν διὰ τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν τῶν ἐπαναστατῶν εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μετσόβου καὶ Γρεβενῶν καθημερινῶς σημειώνει περισσοτέρας ἐπιτυχίας καὶ οἱ Θεσσαλοὶ ἀντάρται ὑπὸ τὸν Καταραχίαν κατευθύνονται πρὸς τὸ Μέτσοβον, ἐπὶ πλεόν δὲ μεμονωμένα σώματα ἐπαναστατῶν κατέχουν τὰς δεσποζούσας τοῦ Μετσόβου θέσεις παρὰ τὸν ζυγόν. Αἱ ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων καταφθάνουσαι εἰδήσεις εἶναι τελείως εὐνοϊκαὶ διὰ τοὺς ἐπαναστάτας, διότι εἰς πλείστας συμπλοκάς μὲ τὰς ἐκεῖ τουρκικὰς δυνάμεις κατάρθωσαν νὰ διατηρήσουν τὴν ὑπεροχὴν. Οὕτω πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐγένετο γνωστὴ ἐνταῦθα ἡ δρᾶσις τοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Γρεβενῶν δρῶντος ἀρχηγοῦ τῶν ἐπαναστατῶν Ζιάκα, ὅστις ἀνέλαβε νὰ παύσῃ τὸν ρόλον τῆς ἐκδικητρίας Νεμέσεως.

Τὴν 10ην δῆλον ὅτι ἰσταμένου μηνὸς τὰ ποίμνια προβάτων Ἀγίας Μαρίας, Ἀβδέλας, Φούρκας καὶ Δεντσίκου, τὰ ὅποια μετεκινουῦντο πρὸς τὴν Θεσσαλίαν κατὰ τὸν χειμῶνα, κατὰ τὴν ἐπάνοδόν των ἤδη εἰς τὴν πατρίδα των συνηντήθησαν εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Γρεβενῶν.

Ἡ συνοδεία, ἀποτελουμένη ἐκ 2000 ἀτόμων, ἀνδρῶν καὶ γυναικοπαίδων, ἐκτὸς τῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων, ἅτινα εἶχον φορτωμένα εἰς ἀρκετὰς ἑκατοντάδας ὑποζυγίων, συναπεκόμιζε καὶ 6000 πρόβατα.

Μόλις ἐγνώσθη ἡ ἀφίξις εἰς Γρεβενὰ τῶν φιλησύχων ποιμένων, οἵτινες ἦσαν ἐφωδιασμένοι μὲ ὅλα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα ταξειδίου ἐκ μέρους τῶν Θεσσαλικῶν ἀρχῶν, ἔσπευσε πρὸς τὸν καταυλισμὸν τοῦ караβανίου ὁ ἐκεῖ δρῶν Ἀλβανὸς ἀρχηγὸς Μεχμέτ-Ἀγᾶς συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Μουδίου τῆς Venza(;) Ὀσμᾶν-Ἀγᾶ μὲ ἐπικεφαλῆς σώματος ἕξ ἀτάκτων Ἀλβανῶν. Μόλις ἔφθασαν εἰς τὸν τοῦ ὑπερόχου αὐτοῦ θεάματος καταυλισμὸν ἐφιλοξενήθησαν ἐπὶ τινὰς ὥρας ὑπὸ τῶν ἀρχιποιμένων καὶ ἀπμακρύνθησαν ἐν τάξει. Μετὰ τινὰς ὅμως ὥρας κατέφθασαν τουρκομάνοι

ἵππεῖς, ἐφώρμησαν κατὰ τῶν ἀόπλων ποιμένων, ἐπλήγωσαν 150 ἔξ αὐτῶν, ἤρπασαν μερικὰς γυναῖκας καὶ 1000 πρόβατα καὶ ἐτράπησαν ὀλοταχῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Γρεβενῶν. Μόλις ἐγνώσθη ἡ τερατώδης αὐτὴ λεηλασία ὁ Καπετὰν Ζάκας, ὅστις εὐρίσκετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Γρεβενῶν μὲ τὰ τολμηρὰ παλληκάρια του, ἔσπευσεν ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὴν πρὸς τὰ Γρεβενὰ ὀπισθοχώρησιν τῶν τουρκομανικῶν ὀρδῶν, αἵτινες καθ' ὁδὸν εἶχον συνενωθῆ καὶ μὲ τοὺς ἀτάκτους Ἀλβανούς. Τρεῖς ὥρας πρὸ τῶν Γρεβενῶν συνεπλάκη ὁ Ζάκας μὲ τοὺς προσλαύνοντας βαρβάρους καὶ κατόπιν αἱματηρᾶς μάχης ἐκ τοῦ σώματος τῶν τουρκομάχων ἵπέων τοῦ ἀνερχομένου εἰς 350 ἄνδρας, μόνον περὶ τοὺς 100 διεσώθησαν εἰς Γρεβενά. Ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα λεία, ἣτις συνίστατο ἐκ τῶν διαρπαγείσων περιουσιῶν, ἐπεστράφη ὑπὸ τοῦ Ζάκα εἰς τοὺς ποιμένας, καθὼς ἐπίσης καὶ αἱ ἀγέλαι τῶν διαρπασθέντων ποιμνίων.

Ἡ εἶδησις τῶν παρὰ τὰ Γρεβενὰ γεγονότων ἐπροξένησεν ἐνταῦθα τὴν χειρίστην ἐντύπωσιν καὶ ὁ Ἄγγλος πρόξενος Longworth προτίθεται νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν 19ην ἰσταμένου διὰ Γρεβενὰ διὰ νὰ πληροφορηθῆ ἐπακριβῶς περὶ τῶν συμβάντων. Παραλλήλως ἐκυκλοφόρησεν ἐνταῦθα ἡ εἶδησις ὅτι ὁ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπαναστατῶν ἀρχηγὸς Καταραχιᾶς παρὰ τὴν Καλαμπάκαν συνεκρούσθη πρὸς Τουρκικὸν ἀπόσπασμα.

Σήμερον ἐπανεκάμψεν ἐκ Παραμυθιάς καὶ ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως διὰ Μέτσοβον μὲ ἓν τμημα τακτικοῦ στρατοῦ διὰ νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὰ ἀνταρτικὰ σώματα τοῦ Ζάκα καὶ ἀποκαταστήσῃ πάλιν τὴν συγκοινωνίαν Γρεβενῶν-Μετσόβου.

Καθ' ἃ πληροφοροῦμαι, ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παραμείνῃ εἰς Μέτσοβον, διότι ὁ Ζάκας μετὰ τῶν δυνάμεών του ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔχει καταλάβει τὰς ἐπικαίρους θέσεις μεταξὺ Μετσόβου καὶ Γρεβενῶν, εἰδικῶς δὲ τὴν θέσιν Τιστα(ι), τὸ Μοναστήριον τοῦ Σπηλαίου καὶ τὴν πρὸς τὰ Γρεβενὰ ἄγουσαν στενὴν δίοδον μεταξὺ Μηλιάς καὶ Κρανιαῶς.

Πρὸ δύο ἡμερῶν ἀνεχώρησεν εἰς Ἄρταν ὁ ἐνταῦθα Γάλλος Πρόξενος καὶ καθ' ἃ διαδίδεται, πρόκειται περὶ συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποσταλέντος ἐκ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης Φουὰτ-Ἐφένδη.

FERDINAND HAAS

Ἄριθ. 507.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 12 Ἰουνίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Ἡ Ἡπειρωτικὴ-Θεσσαλικὴ ἐπανάστασις μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη τῶν περιοχῶν Τζουμέρκων, Μαλακασίου

καὶ Γρεβενῶν, παρέχει ἤδη εἰς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχὰς ὀλίγας φροντίδας, δὲν εἶχεν ὅμως προωθηθῆ ἢ κατάστασις τῶν πραγμάτων μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ τείνη πρὸς τὴν ὀριστικὴν τῆς ταχεῖαν λύσιν, διότι προβάλλεται ἐν δυσχερὲς πρόβλημα, δηλαδὴ ἢ τῶν διαφόρων ἀνταρτικῶν σωμάτων κατατρόπως, καθ' ὅτι ταῦτα ἔχουν ἀναλάβει ἓνα ἰδιόρρυθμον πόλεμον παρενοχλοῦντα τὰς Τουρκικὰς δυνάμεις.

Ὁ Τοῦρκος Διοικητὴς ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ὅπως ἀποφύγη πλέον ἓνα σοβαρὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐπαναστατικῶν σωμάτων, θὰ προσεφέρετο διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν εἰρηρικῶν διαπραγματεύσεων νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ ὀλίγοι ὀδηγοὶ τῶν ἐπαναστατῶν θὰ ἠδύναντο μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἀγγλοῦ ἐπιτετραμμένου νὰ συνθηκολογήσουν ὅπως συνέβη μὲ τὸν Τζαβέλλαν καὶ ἄλλους Ἡπειρώτας ἐπαναστάτας ἀρχηγούς.

Ὅλοι οἱ ὑπὸ τῶν ἀτάκτων Ἀλβανῶν εἰς τὰς ὑποταγεῖσας περιφέρειὰς σημειωθέντες βανδαλισμοί, ἐρημώσεις καὶ παντοσειδεῖς δηώσεις ἔσχον τόσον ὀδυνηρὸν ἀντίκτυπον, ὥστε τὰ ὄργανα ἤδη τῆς Τουρκικῆς Ἀρχῆς μόνον διὰ δελεαστικῶν μέσων θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιδράσουν ἐπὶ τῶν ἐπαναστατῶν.

Ἐὰν δὲ ὁ Ἀγγλος πρόξενος Longworth κατέβαλε τεραστίας προσπάθειας καὶ πολλοὺς κόπους τελευταίως εἰς Γρεβενὰ διὰ νὰ προσηλυτίσῃ μὲ τὸ μέρος τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τοὺς ἐπαναστάτας καὶ νὰ ἐπιτύχῃ μίαν εἰρηρικὴν ὑποταγὴν τούτων, θὰ ἦτο ἤδη ὑποχρεωμένος νὰ καταθέσῃ τὴν ἀποστολήν του, διότι οἱ ἐπαναστάται διεκήρυξαν πλέον ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἔστεργον εἰς περαιτέρω διαπραγματεύσεις καὶ ὅτι ἀποθέτουν τὴν τύχην τῆς πατρίδος των εἰς τὰ ὄπλα.

Κατόπιν τῆς ὡς ἄνω ἐξελίξεως τῶν γεγονότων ἀναμένονται εἰσέτι τραχεῖς ἀγῶνες ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἡπείρῳ, αἱ ὁποῖαι θὰ παράσχουν νέαν τροφήν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν, ἐὰν οἱ ἐξ Ἑλλάδος προσελθόντες πατριῶται δὲν ἤθελον ἐπανακάμψῃ ἐκ νέου εἰς αὐτήν.

Μὲ πόσῃν δὲ πικρίαν μάχονται ἤδη οἱ ἐπαναστάται, δύναται τις νὰ συναγάγῃ ἐκ τῶν τελευταίως ληφθεισῶν πληροφοριῶν ἐκ Ῥαδοβιτζίου, Σπηλαίου καὶ Καλαμπάκας.

Οὕτω π. χ. τὴν 22 παρελθόντος μηνὸς ὁ διοικητὴς φρουρίου Ἀρτης Ἀχμέτ-Πασσᾶς μὲ 2000 τακτικὸς στρατιώτας καὶ 1000 ἀτάκτους Ἀλβανούς ὑπὸ τὸν Μαχμουτ-Μπέη καὶ Τσέλιον Πίτσαρην ἀνέλαβε μίαν ἐκστρατεῖαν κατὰ τῆς Σκουλικαριᾶς διὰ νὰ ἐκτοπίσῃ ἐκεῖθεν τοὺς ὑπὸ τὸν Ζέρβαν, Καραϊσκάκην καὶ Γεώργιον Ζαΐμην εὐρισκομένους ἐπαναστάτας.

Ἡ ἐκστρατεία αὕτη εἰς τὴν ὁποῖαν μετέσχεν ὁ Φουὰτ-Ἐφένδης ἔσχεν — ὅπως διηγοῦνται δύο αὐτόπται μάρτυρες — μίαν ἀτυχῆ ἔκβασιν, διότι

Ζιμὲν-Πασσᾶς ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ Σκουλικαριᾶς τὸ ἑσπέρας αὐτῆς ἡμέρας, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπώλεσε κατὰ τὴν συναφθεῖσαν πολλὰς ἑκατοντάδας ἀνδρῶν καὶ ἐγκατέλειπεν εἰς χεῖρας τῶν ἑπαυτῶν 2 πυροβόλα καὶ μέρος σημαντικὸν τῶν πολεμοφοδίων.

Ἀκόμη ὅμως μεγαλυτέρας ἀπωλείας ὑπέστησαν οἱ Τοῦρκοι εἰς ἀγῶ- τοὺς ὁποίους κατὰ τὴν 20ὴν μέχρι τῆς 23 παρελθόντος μηνὸς συνῆ- παρὰ τὴν Καλαμπάκαν μὲ τοὺς ἐπαναστάτας ὑπὸ τὸν Καταραχιᾶν καὶ Χατζηπέτρον.

Κατὰ τὰς συγκεντρωθείσας ἐνταῦθα πληροφορίας, τὸ ἐκ 3600 ἀνδρῶν ὄντων σῶμα, ὅπερ ἔδρα εἰς τὰς περιοχὰς ἐκεῖνας ὑπὸ τὸν Ζεϊνὲλ-Πασ- καὶ Φράσσαρην, ἔσχε 1900 νεκροὺς καὶ 200 τραυματίας καὶ ἐπὶ τὴν ἀπώλειαν 5 πυροβόλων καὶ πολυαριθμῶν πολεμοφοδίων.

Ἡ εἶδησις αὐτὴ ἀπήχησεν εἰς τὴν ἐνταῦθα Τουρκικὴν γνώμην ὀδυ- ρῶς, ὅταν μάλιστα διεδόθη παραλλήλως ὅτι οἱ ἐπαναστάται ὑπὸ τὸν Ζά- τὴν 28ην παρελθόντος μηνὸς παρὰ τὸ Σπήλαιον συνεκρούσθησαν μὲ τὸν Ἀβδῆ-Πασσᾶν, τῆς μάχης ἐξακολουθησάσης καὶ κατὰ τὴν 29ην καὶ τὴν 30ην παρελθόντος μηνός, χωρὶς νὰ ὑποστοῦν ἀπώλειαν οἱ ἐπαναστάται ὑπεχώρησαν μάλιστα κανονικῶς, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ Τοῦρκοι ἔσχον ἀπώλειαν περὶ τοὺς 600 νεκροὺς καὶ 50 τραυματίας.

Τὴν 3ην Ἰσταμένου ἔφθασεν εἰς Ἰωάννινα προερχόμενος ἐξ Ἄρτης ὁ Ἰσχυρὸς Ὀσμάν-Πασσᾶς μὲ συντάγματα τακτικοῦ στρατοῦ καὶ 800 ἀτάκτους ἄνδρας ὑπὸ τὸν Τσέλιον Πίτσαρην καὶ τὸν Καλεμαγᾶ.

Αἱ δυνάμεις αὗται μετὰ τινὰς ἡμέρας μετεκινήθησαν πρὸς τὸ Μέτσο- καὶ Γρεβενά, ὅπου τὴν 10ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετέβη ἐπίσης καὶ ὁ Ἰσχυρὸς Ἐφένδης διὰ νὰ μεσολαβήσουν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν Ἰσχυρὸν προξένον.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας διασταυρωθέντα εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ ὕδατα Αὐστριακὰ πολεμικὰ «Pola» καὶ «Arcthusa», εἰσῆλθον εἰς τὸν λι- μένα τῆς Πρεβέζης ἵνα ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐν συνεννοήσει πρὸς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς ἐπιτηροῦν τὸν κόλπον τῆς Ἄρτης.

Ἡ ἀπὸ κοινοῦ σύμπραξις τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ πολεμικοῦ στόλου τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος διατήρησιν τῆς ἡσυχίας προϋξένησεν εἰς τὰς ἐνταῦθα κυβερνη- τικὰς ἀρχὰς καὶ τὴν κοινὴν Τουρκικὴν γνώμην ἀγαθωτάτην ἐντύπω- σιν, ἥτις ἐνισχύθη μὲ τὴν παραλλήλως κυκλοφορήσασαν εἶδησιν τῆς ἀπώλειας ἐπίσης τῶν Ἡπειρωτικῶν ἀκτῶν δι' Αὐστριακῶν στρατευ- μάτων.

Ἄριθ. 547.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 20ῇ Ἰουνίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Ἀπὸ τὰ Ἑπειρωτικο-ἑλληνικὰ σύνορα μετεδόθη ἔσχάτως ἡ εἶδησις ὅτι οἱ ἐπαναστάται οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἤτταν παρὰ τὸ Πέτα ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ὄρεινά τοῦ Ραδοβιτζίου, κατὰ μέγα μέρος ἐπανέκαμψαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος καταθέσαντες τὰ ὄπλα μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δοθεῖσαν ἀμνηστειάν εἰς τὰ ἀνταρτικὰ σώματα.

Ἐκ Θεσσαλίας τὸναντίον δὲν κατέφθασαν τόσον εὐχάριστοι εἰδήσεις. Ὁ Φουὰτ-Ἐφένδης, ὅστις τὴν 9ην Ἰσταμένου μετέβη εἰς Μέτσοβον, εἰς μάτην ἠγωνίσθη διὰ νὰ πείσῃ τὰ ὑπὸ τὸν Χατζηπέτρον ἀνταρτικὰ σώματα νὰ ἐπανακάμψουν εἰς Ἑλλάδα.

Ἄλλ' οὐ μόνον τοῦτο· οἱ ἐπαναστάται ἀπέρριψαν ἐπίσης τὰς προτάσεις τῆς μεσολαβήσεως τὰς ὁποίας ἐκόμισεν ἡ τελευταίως ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Τρίκαλα συναντηθεῖσα ἐπιτροπεία ἐξ Ἑλλήνων, Ἀγγλων καὶ Γάλλων.

Καθ' ἃ δὲ ἀνακοινοῦνται, τὸ ὑπὸ τὸν Ἀβδῆ-Πασσᾶν ἐπιχειρήσεων στρατιωτικὸν σῶμα ἐτέθη εἰς κίνησιν ἐκ Μετσόβου μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Καλαμπάκαν διὰ νὰ καθυποτάξῃ τὰ ἐκεῖ συγκεντρωθέντα καὶ δρῶντα ἀνταρτικὰ σώματα. Τὴν 21ην Ἰσταμένου μηνὸς ἐκυκλοφόρησεν ἔνταῦθα ἡ εἶδησις ὅτι ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μετὰ πολύωρον μάχην κατὰ τὴν 18ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς πρὸ τῆς Καλαμπάκας κατεπτόησε τοὺς ἐπαναστάτας καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὸν Ἀσπροπόταμον καὶ τὰ Γρεβενά.

Διεδόθη ἐπίσης ὅτι τὴν 19ην ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς θὰ κατελάμβανε μετὰ τῶν στρατευμάτων του τὰ Τρίκαλα. Πρὸς πανηγυρισμὸν τοῦ γεγονότος τούτου τὸ ἔσπερας τῆς 21ης ἐρρίφθησαν κανονιοβολισμοὶ ἐκ τοῦ ἔνταῦθα φρουρίου. Ἐὰν οἱ Τοῦρκοι κατῶρθουν νὰ καταδιώξουν τοὺς ἐπαναστάτας θὰ ἔκλινε πρὸς τὸ τέλος τῆς καὶ ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπανάστασις, διότι οἱ ἐπαναστάται θὰ ἦσαν ἠναγκασμένοι ἵνα ἐπανακάμψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἵνα διασκορπισθῶσιν. Ἡ ὁσονούπω εἰρήνευσις τῆς Θεσσαλίας θὰ ἀπέβαινε πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θὰ ηὔχετό τις τοῦτο κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον νὰ πραγματοποιηθῇ, διότι ἔσχάτως ὁ ἀγὼν διεξάγεται μετὰ πείσματος καὶ πικρίας καὶ ἐν περιπτώσει μεγαλυτέρας παρατάσεως ὁ Θεσσαλικὸς κάμπος θὰ ἐκαλύπτετο μὲ περισσότερα ἐρείπια καὶ ἀνθρώπινα θύματα.

Μέχρι τοῦδε ὑπολογίζεται ὅτι περὶ τὰ 130 Τουρκικὰ καὶ 160 Χριστιανικὰ χωρὶα ἐπυρπολήθησαν καὶ ἠρημώθησαν.¹

Ἐὰν δὲ λάβῃ τις ὑπ' ὄψει καὶ τὰς ἐρημώσεις καὶ καταστροφάς, τὰς ὁποίας προῦξένησαν οἱ ἄτακτοι Ἄλβανοὶ εἰς τὴν Ἡπειρον, θὰ ἠδύνατό τις νὰ θρηνήσῃ γύρω ἀπὸ τὴν τύχην ἑνὸς πληθυσμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀθλιότης αὐξάνει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, διότι ἐν Ἡείρῳ καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἐξακολουθοῦν αἱ δηώσεις καὶ αἱ λαφυραγωγίαι διὰ τῶν ἀτάκτων σιφῶν.

Ἡ ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διαβιρασθεῖσα διαταγὴ ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀποβίβασιν τῶν Αὐστριακῶν στρατευμάτων ἐν Ἡείρῳ ἀπήχησεν εὐμενέστατα ἐνταῦθα.

Μόλις δὲ ἐλήφθη ἡ διαταγὴ αὐτὴ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἐνταῦθα Γενικὸς Διοικητὴς ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ ταύτην εἰς ὅλους τοὺς Καυμακάμηδες καὶ Μουδίρας τοῦ Πασσαλικίου.

FERDINAND HAAS

Κέρκυρα τῆ 5 Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Κόμητα von Bisol-Schauenstein κτλ. κτλ.

Ἐξοχώτατε Κόμη !

Συνημμένως ὑποβάλλω μετὰ σεβασμοῦ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀναγνωσθέντος διὰ τοῦ γραμματέως Major Fraser ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἰονίου Πολιτείας κατὰ τὴν 1ην τρέχοντος μηνὸς ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Κοινοβουλίου λόγου τοῦ Λόρδου Sir Ward, οὗτινος ἡ ἀπήχησις ὑπῆρξε πανηγυρική.

Ὁ λόγος τοῦ Λόρδου Sir Ward, ἦτο συντεταγμένος ὑπὸ πνεῦμα

¹) Πρβλ. Ἀραβαντινοῦ : Χρονογραφία τῆς Ἡείρου, 1856, ἐν σελ. ε' προλόγου. Ἡ Ἡπειρος . . . ἐπέπρωτο διελθεῖν ἀπαισιώτατον καὶ τὸ χιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν πεντηκοστὸν τέταρτον ἔτος, προσβληθεῖσα ὑπὸ κλύδιονος τῆς Ἡπειρο-Θεταλικῆς ἐπαναστάσεως ἐξ ἧς ποικίλας καὶ γαγγραινῶδεις πληγὰς ὑπέστησαν οἱ λαοὶ αὐτῆς. Ἐν τῷ θνησιγόνῳ αὐτῷ ἀγῶνι περὶ τὰ (100) ἑκατὸν χωρὶα καὶ κῶμαι τῆς χώρας ταύτης ἠρημώθησαν καθ' ὅτι διὰ πυρός, μαχαίρας καὶ λεηλασιῶν οἱ λυμεῶνες Ἄλβανοὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνοικούντων χριστιανῶν, φιλησύχων ὄντων καὶ ἀόπλων κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἐν γένει σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Μολοσσίας, Θεσπρωτίας καὶ Ἀμφιλοχίας, δι' ἣν συνεπῆ ταῖς περιστάσεσιν ἀποτυχίαν ἔσχεν τὸ ἐπαναστατικὸν αὐτὸ κίνημα, ἔμελλον ἰδεῖν τὰς οἰκῆσεις αὐτῶν κατεστραμμένας, τὴν ἰδίαν περιουσίαν ἀφηρηπαγμένην καὶ τὴν ἑαυτῶν ὑπαρξιν ἐπὶ ξηροῦ ἀκμῆς... Ἡ τῶν Ἰωαννίνων πόλις, ἐν τῇ πονηρᾷ ἐκείνῃ ἐποχῇ, ὑπεβάσταζεν ἐν ταῖς ῥύμαις καὶ ἀγυιαῖς αὐτῆς χιλιάδας χωρικῶν χριστιανῶν, συρρευσάντων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν χωρίων αὐτῶν, οἵτινες γυμνοὶ καὶ λιμώττοντες διήρχοντο, μόλις δυνάμενοι σύρειν τοὺς πόδας καὶ ἀπευθύνειν ἰσχνὴν φωνὴν ἐπὶ ἐξαιτήσεως ἐλέους...»

συμφιλιωτικὸν καὶ συνίστα ἀπλῶς εἰς τοὺς βουλευτὰς νὰ λάβουν ὑπ' ὄψει ἐκεῖνας τὰς προϋποθέσεις αἵτινες θὰ ἦσαν ἀνυψωτικαὶ διὰ τὴν Ἰόνιον Πολιτείαν.

Ἐν σχέσει μὲ τὴν πολιτικὴν ἀποψιν ὁ Sir Ward παρέλειψε κάθε προτροπὴν ἢ ἀπειλὴν κατὰ τὸ ἐπίσημον γεῦμα, ὅπερ ἐδόθη πρὸς τιμὴν τοῦ Λόρδου.

Τὸ Κοινοβούλιον ἀποτελεῖται ἐκ 41 βουλευτῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Δρος Βράϊλα-Ἀρμένη· ὅλοι πλὴν 1-2 εὐρίσκονται ἐνταῦθα. Περὶ τῶν σπουδαιοτέρων γεγονότων κατὰ τὸν χρόνον τῆς τριμήνου συνεδρίας του θὰ ὑποβάλω λεπτομερεῖς ἐκθέσεις.

Ἐπὶ τούτοις παρακαλῶ ὅπως μοι ἐπιτρέψητε, Ἐξοχώτατε, ὅπως ὑποβάλω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα μικρὰν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν Ἡπειρῷ. Κατὰ τὰς ἐξ Ἑλλάδος, Κεφαλληνίας πληροφορίας ὡς καὶ κατὰ τὰς ἐνταῦθα κυκλοφορησάσας διαδόσεις, ἐὰν συνεπέα τῶν πολεμικῶν γεγονότων αἱ Ἀγγλικαὶ φρουραὶ ἀποσυρθῶσιν ἐκ Κερκύρας καὶ τῶν ἄλλων νήσων, θὰ ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ Πορτογαλικῶν (ῃ) στρατευμάτων. Πολλοὶ ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἡ παρούσα κατάστασις ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἡπειρῷ εἶναι εὐνοϊκὴ ὥστε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς εὐκαιρίας καὶ χρησιμοποίησι ταύτην· ἐν τέλει δὲ ἐπιτύχη τὴν κατάληψιν τῆς σπουδαίας νήσου Candien (Κρήτης) τὴν ὅποιαν πρὸ τόσου καιροῦ ἐποφθαλμιᾷ.

Ἀναμένεται ἐνταῦθα μετὰ βεβαιότητος ὅτι θὰ φθάσῃ μὲ τὸ πρῶτον ταχυδρομικὸν πλοῖον καὶ ἡ ἀγγελία τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου τῆς Ἀγγλίας κατὰ τῆς Ρωσσίας.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν ἀναμένουν εἰδήσεις ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου καθὼς καὶ νεωτέρας διαταγὰς διὰ τὸν περαιτέρω προορισμὸν των.

Παρακαλῶ ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μου.

EISENBACH

Ἀριθ. 468.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 2 Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὸ ἐνδοξὸν Γενικὸν Καισαροβασιλικὸν Προξενεῖον Αὐστρίας.

Κέρκυραν

Ἀπόσπασμα ἀποσταλείσης ἐκθέσεως. . . . .

« . . . . . 1 Μαρτίου 6η μεταμεσημβρινὴ ὥρα.

Τῇ προσκλήσει τοῦ ἐνταῦθα Ἀγγλοῦ Προξένου Sir Schmidt Sanders 100 Ἀγγλοὶ ναῦται μεθ' ἑνὸς πυροβόλου, προερχόμενοι ἐκ πολεμικοῦ Ἀγγλικοῦ σταθμεύοντος εἰς Ἀγίαν Μαύραν, ἀπεβιβάσθησαν σήμερον

εἰς τὴν πόλιν, διήλθον ἐπιδεικτικῶς διὰ τῆς κυριωτέρας ὁδοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ Ἀγγλικοῦ Προξενείου, καὶ διενυκτέρευσεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πόλεως. Σήμερον ὅμως τὴν 4 μ. μ. ἐπιβάντες ἐκ νέου λέμβων καὶ κατευθυνθέντες εἰς Ἀκτιον πρὸς ἐκτέλεσιν Γυμνασίων δὲν ἐπανήλθον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐπέστρεψαν ἐκ νέου εἰς ἁγίαν Μαῦραν».

Ἐκ τοῦ Kaisarobasileikou Προξενείου τῆς Αὐστρίας ἐν Πρεβέζῃ.

Ὁ Προξενικὸς πράκτωρ

N. A. GIUROVIGH

Ἄριθ. 456.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 10 Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὸ Kaisarobasileikon Προξενεῖον Αὐστρίας

Κέρκυρα

(Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἐκθέσεως).

«Οἱ ὀθωμανοὶ πρόκριτοι Πρεβέζης ἐκ φόβου ἐκλείσθησαν τὴν 5ην Ἰσταμένου μηνὸς εἰς τὸ φρούριον μὲ τὰς οἰκογενεῖας τῶν.

Ὁ ἐνταῦθα Ἀγγλὸς Πρόξενος διεμαρτυρήθη εἰς τὸν Διοικητὴν τονίσας ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ὑπαγορεύεται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων καὶ θὰ εἶχεν ὄχι εὐχάριστον ἀντίκτυπον εἰς τοὺς ξένους ὑπηκόους καὶ λοιποὺς ῥαγιῶδες οἷτινες παραμένουν εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Διοικητὴς κατόπιν τούτου ὑπεσχέθη ὅτι θὰ διατάξῃ τὰς εἰς τὸ φρούριον καταφυγούσας οἰκογενεῖας ὅπως ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πόλιν.

Τὴν 6ην Ἰσταμένου ἀφίχθη ἐνταῦθα μὲ εἰδικὴν ἐντολὴν ἐκ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἢ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Φουὰτ-Ἐφένδης.

Ἡ ἀφίξις ταύτη ἐχαιρετίσθη διὰ κανονισμοῦν ῥιφθέντων ἐκ τῶν πυροβολείων τοῦ φρουρίου.

Ἀργότερον ἀνεγνώσθη φερμάνιον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου, ὅπερ ἐκόμισεν ὁ Φουὰτ-Ἐφένδης καὶ διὰ τοῦ ὁποίου προτρέπονται ὅλοι ἀδιακρίτως οἱ ὑπήκοοι ὅπως παραμένουν ἤσυχτοι μὴ δελεαζόμενοι ἀπὸ τὰς προτροπὰς καὶ προκηρύξεις τῶν ἐπαναστατῶν.

Ὁ ἐνταῦθα Ἀγγλὸς Πρόξενος Sidney Schmith Sanders ἐπεσκέφθη σήμερον τὸν Φουὰτ-Ἐφένδην παραμείνας ἐπ' ἀρκετόν.

Ὁ ὑποφαινόμενος ἐπεσκέφθη ἐπίσης τὴν 7ην Ἰσταμένου τόσον τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Φουὰτ-Ἐφένδην ὅσον καὶ τὸν Ὀσμάν-Πασσᾶν ἀμφότεροι μὲ διεβεβαίωσαν ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ πρώτου δὲν σκοπεῖ εἰς ἄλλο τι παρὰ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ὅλων τῶν πρὸς εἰρήνευσιν μέσων ἀποφευγομένης τῆς αἱματοχυσίας. Ἐγκατέστησε τὸ Στρατηγεῖόν του ἐν Πρεβέζῃ καὶ ἐδημοσίευσεν προκηρύξεις ἀμνηστίας πρὸς ὅλους ὅσοι ἤθελον ἐπανέλθει ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου.

Τὴν 9ην ἰσταμένου ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λιμένα Ἀγγλὸν ἀτμόπλοιον ἕφ' οὗ ἐπέβαιναν ὁ στρατηγὸς Sir Henry Ward.

Ἄμα τῇ ἀφίξει του εἰς τὴν πόλιν ἔσχε μακρὰν συνέντευξιν μὲ τὸν Φουὰτ-Ἐφένδην.

Ἀργότερον μετέβησαν ἀμφοτέρω εἰς τὸ φρούριον, τὴν δὲ 3 μ. μ. ἀνεχώρησεν.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐπιβιβάσεως, τὰ πυροβολεῖα τοῦ φρουρίου ἐχαίρησαν διὰ τῶν κεκανονισμένων βολῶν.

Ἐκ τοῦ Αὐστριακοῦ Προξενικοῦ Πρακτορείου

ὁ Προξενικὸς Πράκτωρ

N. A. GIUROVICH

Ἄριθ. 22.

Μία ρηματικὴ διακοίνωσις ἀπευθυνθεῖσα ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς τοὺς πρεσβευτὰς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας τὴν 9 Μαρτίου 1854.

(Ὑπεβλήθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 22/13 Μαρτίου 1854 ἀναφορᾶς τοῦ βαρῶνου *Karl Bruck* πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Βιέννης).

Αἱ ταραχαὶ αἰτίνες ἔλαβον χώραν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἄρτης καὶ τῶν Ἀγράφων, αἱ σκηναὶ αἰτίνες ἐπίσης ἔλαβον χώραν ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Πρεσβείας καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἔκτροπα τὰ σημειωθέντα ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι βέβαια γνωστὰ εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα. Αἱ δοθεῖσαι ἀπαντήσεις εἰς τὰς προφορικὰς καὶ γραπτὰς διαμαρτυρίας τοῦ Νεζήρ-βέη, ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ αἱ ἐξηγήσεις αἱ δοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνου Ὑπουργοῦ Μεταξᾶ, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνίσχυροι νὰ ἀποκαταστήσουν μίαν δικαίωσιν τῶν πραγμάτων. Οὕτω ἡ Ἑλλὰς παρίσταται ἀμέτοχος τῶν ἐκτὸς τῶν συνόρων τῆς συμβάντων· τὰ γεγονότα ὅμως ταῦτα, καθὼς μαρτυρεῖ μία προκήρυξις τῶν κατοίκων Ἄρτης περιέχουσα τὰς διαμαρτυρίας των καὶ ἀποσταλεῖσα καὶ εἰς Ἀθήνας, προκάλεσαν ἐνθουσιασμὸν οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ Βασιλείου. Δεδομένου δὲ ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἀθηνῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ 3/4 ἀπὸ μετανάστας ἐκ τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν, ἐξηγεῖται πῶς ἔλαβον χώραν αἱ ἀσύμφοροι αὐταὶ ἐκδηλώσεις.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ εὐθύς ἀμέσως τὴν ἔκρηξιν τῶν γεγονότων αὐτῶν καὶ ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ἐνεργήσῃ βραδέως.

Τὰ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ληφθέντα μέτρα διὰ τὴν παρεμπόδισιν τῶν Ἑλλήνων ὅπως εἰσέλθουν ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ κριθῶσιν ἐπαρκῆ. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει

ἀποστολή της ἰσχυρίζονται ὅτι ἐὰν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη καταβάλλῃ προσπάθειας πρὸς καθυσύχασιν τῶν ταραχῶν τῶν συνόρων καὶ ὑποχρεώσῃ νὰ ἐπανακάμψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ ἐκεῖθεν εἰσελθόντα ἄτομα, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ συμπεριφερθῆ ἔναντι τούτων σκληρότατα.

Ὁ κ. Μεταξᾶς προσέθεσεν ἀκόμη ὅτι ἐπεφορτίσθη νὰ παράσχῃ διαβεβαιώσεις περὶ τῶν διαθέσεων τῆς Κυβερνήσεώς του ὅτι θὰ καταβληθῶσιν προσπάθειαι ὅπως παρεμποδιοθῶσιν αἱ ἀσύμφοροι αὐταὶ πράξεις, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ παράσχῃ καὶ ἐπισήμους ὑποσχέσεις.

Ἐν πρώτοις ἡ δημοσιευθεῖσα προκήρυξις δὲν εἶδε τὸ φῶς της εἰς τὴν Ἄρταν¹⁾, ἀλλὰ παρεσκευάσθη καὶ ἐχαλκεύθη ἐν Ἑλλάδι μὲ σκοπὸν τὴν διέγερσιν τῶν πνευμάτων.

Ἐὰν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ἐνθουσιασμὸς ὁ ἐκδηλωθεὶς ἐν Ἑλλάδι ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν γεγονότων ἅτινα ἔλαβον χώραν εἰς τὸ μέτωπον, εἶναι ἐπίσης γνωστὸν ὅτι τὰ αὐτὰ γεγονότα παρήχθησαν διὰ τῆς ἐξεγέρσεως ἐκείνων οὔτινες ἦλθον ἐξ Ἑλλάδος εἰς τὴν Τουρκίαν.

Ὅτε ὁ Γρίβας, ὁ Καραϊσκάκης καὶ ὁ στρατηγὸς Τζαβέλλας καὶ τόσοι ἄλλοι γνωστοὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διέρχονται τὸ μέτωπον, ὑποβάλλοντες μίαν παραίτησιν προσποιητὴν, εὕρισκόμενοι δὲ ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους προκαλοῦσιν ἀμύσως τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν συνεργασίαν των μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, πῶς εἶναι δυνατὸν ἐν τούτῃ περιπτώσει νὰ πεισθῆ τις ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶνε ἀνεύθυνος. Ἐὰν δὲ ἠθέλομεν ὑποθέσῃ ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν εἶναι μετανάσται, εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις πῶς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας σήμερον τυγχάνουν ὑπήκοοι, τολμᾷ νὰ παραπονητῆ καὶ νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶνε ἀνίσχυρος νὰ τοὺς τιμωρήσῃ, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ξένων. Προβάλλεται ἡ ἀξίωσις ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα ἀντιτίθεται πρὸς τοῦτο. Ἀλλὰ δύναται τις νὰ παραδεχθῆ ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα εἶνε τόσον ἀντίθειον πρὸς τὸ δίκαιον τῶν ἄλλων Ἐθνῶν καὶ προστατεύει τὰ ἄτομα τὰ ὁποῖα διέρχονται διὰ νὰ καλέσουν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς ὑληκόους μιᾶς Δυνάμεως γείτονος εὕρισκομένης ἐν εἰρήνῃ;

Ἐὰν μία Κυβέρνησις ἐξ ἀδυναμίας ἐπιτρέπῃ τόσην ἐλευθερίαν εἶναι ἀξία τοῦ ὀνόματός της;

Τὰ ληφθέντα μέτρα δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐπαρκῆ καὶ ἐὰν πρὸς στιγμὴν δεχθῶμεν ὅτι ἐὰν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀναγκάσῃ τοὺς ἐξ Ἑλλάδος εἰσελθόντας ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους νὰ ἐπανακάμψουν εἰς Ἑλλάδα, τότε οἱ Ἕλληνες θὰ τοὺς μετεχειρίζοντο αὐστηρότατα καθὼς διαβεβαίουν· ἀλλὰ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις ὅτι ἡ γλῶσσα αὕτη ἀπο-

¹⁾ Πρβλ. δημοσιευθεῖσαν Προκήρυξιν ἐν τοῖς ὄπισθεν.

κρύπτει τὴν προσπάθειαν διαφυγῆς τῆς ὑποχρεώσεως καὶ παροχῆς χρόνου ὥστε νὰ προσλάβουν ἔκτασιν τὰ γεγονότα. Εἶνε ἐπίσης ἐκπληκτικὸν ὅτι μία Κυβέρνησις δύναται νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας ὅταν θὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν χώραν τῆς, ἀδυνατεῖ ὁμως νὰ τοὺς συγκρατήσῃ ὅταν πρόκειται νὰ ἐξέλθουν ἐκ ταύτης. Ἐκαστος γνωρίζει ὅτι αἱ ἔταιρῖαι θὰ ἀνοίξουν ἐράνους πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι στρατιῶται θὰ ἀποσταλοῦν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ πολεμεφόδια ἐπίσης θὰ παρασχεθῶσιν εἰς τὴν χώραν ἣτις θέλει νὰ ἐξεγερθῇ. Γίνεται ἐξαγωγή ἐκ τῶν φυλακῶν τῶν ἐγκληματιῶν καὶ ἀποστέλλονται οὗτοι εἰς τὸ μέτωπον.

Εἰς ποίαν χώραν εἶνε δυνατὸν νὰ ἰδῇ τις τοιαῦτα πράγματα νὰ γίνωνται δημοσίᾳ ἐὰν δὲν τυγχάνουν τῆς εὐνοίας καὶ συμπαθείας τῆς Κυβερνήσεως; Τὸ ἀληθὲς αἷτιον τῶν ἐπαναστατικῶν πράξεων, δι' ἃς παραπονεῖται ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, εἶναι ἡ ἐκδηλωθεῖσα ἀπὸ τινος χρόνου ἐπιθυμία τῆς ἐνώσεως τῶν ἐπαρχιῶν Τρικκάλων καὶ Ἰωαννίνων μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀπασχολήσεως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης μὲ τὴν παρούσαν κατάστασιν.

Συνεπῶς ἐπειδὴ παρόμοιαι σκέψεις δὲν ἀρμόζουσιν ποσῶς εἰς Κυβερνήσιν φιλικήν, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ δίκαια αἰτήματα τὰ ὅποια κρίνει ἀπαραίτητα πρὸς ἐξασφάλισίν τῆς. Πιστὴ εἰς τὸ δόγμα τῆς εὐθύτητος καὶ τῆς δικαιοσύνης, ὅπερ τὴν διακρίνει πανταχοῦ, δὲν ζητεῖ ἱκανοποίησιν διὰ τὰς σκηνὰς τῆς ἐν Ἀθήναις Πρεσβείας. Ἀλλὰ ζητεῖ 1) ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀποκηρύξῃ τὰς Ἐταιρίας καὶ τὰς ἐνεργείας των, 2) ὅπως ἀσκήσῃ ἐπαγρύπνισιν ἀποτελεσματικὴν ἐπὶ τῶν συνόρων εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐπιτραπῇ ἡ εἴσοδος ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους ἀνθρώπων τόσοσιν ἐπικινδύνων, καὶ 3) νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐπανακάμψουν εἰς Ἑλλάδα ὅσοι διῆλθον τὰ σύνορα δικηρῶσσαν ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θέλει τιμωρήσῃ τούτους αὐστηρότατα.

Αὐταὶ εἶναι αἱ ὑποδείξεις μιᾶς φιλικῆς Κυβερνήσεως. Ἐὰν εἰς πάντα ταῦτα ἄτινα διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιτετραμμένου τῆς ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θὰ διαβιβάσῃ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἀπαντήσῃ εὐνοϊκῶς, θὰ παραστῇ ἀνάγκη ὅπως οὗτος ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπανακάμψῃ ἐνταῦθα μὲ τὸ προσωπικὸν τῆς Πρεσβείας ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πρεσβεῖα.

Ἡ σπουδαιότης τῶν γεγονότων δὲν ἐπιτρέπει τὴν διακοπὴν τῶν πολιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν σχέσεων. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θεωρεῖ καθήκόν τῆς νὰ καταστήσῃ ἐνημέρους τῶν γεγονότων τὰς Δυνάμεις, αἵτινες τυγχάνουν προστάται τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἵτινες εὐρίσκονται καὶ εἰς φιλικὰς σχέσεις μὲ τὴν Τουρκίαν. Περαιθῶς ὅτι ἡ φιλικότης τῆς Κυβερνήσεως Ὑμῶν θὰ

ἀποδοκιμάσῃ τὴν ἀσύμφωνον στάσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι θὰ ἠθελεν ὑποδείξῃ τὰ κατάλληλα μέτρα, εἶμαι ἐπιφορτισμένος κατόπιν διαταγῆς τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ταῦτα ὅπως καὶ εἰς τὸν συνάδελφον Ὑμῶν πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας (Γαλλίας).

Δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως διαβεβαιώσω τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα κτλ.

ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΡΕΣΗΔ

Ἄριθ. 54.

Μετάφρασις μιᾶς ρηματικῆς διακοινώσεως ἀπευθυνθείσης διὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας τῆς 1ην Ἰουλίου 1854.

(Ὑπεβλήθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 54 τῆς 3ης Ἰουλίου 1854 ἀναφορᾶς τοῦ Βαρόνου *Carl Bruck* πρὸς τὸ Ὑπουργ. Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας).

«Εἶναι ἀνωφελὲς νὰ ὑπομνήσωμεν κατὶ τι ὅπερ ἀποτελεῖ περιφρόνησιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων (δεδομένου ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εὐρίσκειτο ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν)· δηλαδὴ τὸ γεγονός ὅτι ἔνοπλοι δυνάμεις προελθοῦσαι ἐξ Ἑλλάδος διέβησαν τὰ σύνορα καὶ ἤρχισαν ἐχθροπραξίας ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους χωρὶς ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἢ οἱ ὑπήκοοί της νὰ παράσχουν οἰανδήποτε ἀφορμὴν. Εἶχε συνεπῶς αὕτη τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ γεγονότα αὐτὰ διὰ μιᾶς κηρύξεως πολέμου πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ μιᾶς κατασχέσεως τῶν πλοίων τῶν Ἑλλήνων ἅτινα εὐρίσκοντο εἰς τοὺς διαφόρους ὀθωμανικοὺς λιμένας. Ἐν τούτοις ὁμως δὲν ἀπεμακρύνθη τῆς τακτικῆς τῆς συνήθους μετριοφροσύνης καὶ ἠρκέσθη νὰ διακόψῃ τὰς διπλωματικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν.

Σήμερον ἐπίσης προτίθεται νὰ παράσχῃ ἕτερον δεῖγμα τῶν δικαίων διαθέσεων αἵτινες τὴν διακρίνουν εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς περιοριζομένης εἰς τὰς κάτωθι διατυπωμένας διαθέσεις τῆς καὶ ἐπειδὴ ἡ πραγματοποιήσις τοῦ σχεδίου τῆς ταχείας ἀποκαταστάσεως σταθερῶν καὶ φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφορῶν ὄρων τοὺς ὁποίους δικαιούται ἡ Ὑψηλὴ Πύλη νὰ διατυπώσῃ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Σουλτάνος ἐλπίζει ὅτι οἱ Ἐξοχώτατοι σύμμαχοί του, Γαλλία καὶ Ἀγγλία, Προσιάτιδες τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἐκτιμήσουν δεόντως τὸ ζήτημα εἰς τὴν δικαίαν του ἀξίαν καὶ θὰ συντείνουν εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν ἔκβασίν του.

Δεδομένου ὅτι οἱ νέοι Ὑπουργοὶ τῆς Ἑλλάδος διεκήρυξαν ὅτι δὲν θὰ ἀκολουθήσουν τὴν ὁδὸν τῶν προκατόχων των, ἀλλὰ ὅτι προτίθενται

νὰ ἀκολουθήσουν σύστημα εἰρηνικὸν καὶ δίκαιον, λαμβανομένης δὲ ὑπ' ὄψει ἐπίσης τῆς διαπιστώσεως ὅτι μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν Ἑλληνικῶν νήσων οἱ κάτοχοι πλοίων καὶ ἐμπορευόμενοι δὲν ἐπικροτοῦν τὰ γνωστὰ γεγονότα, ἀλλὰ τοῦναντίον ψέγουν παρομοίας ἐνεργείας, ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ὁ Σουλτᾶνος θεωρεῖ ἄξιον νὰ ἀνταποκριθῆ πρὸς τὰς δικάϊας ἀξιώσεις διὰ μιᾶς πράξεως γενναϊόφρονος, ἐπιτρέπει συνεπῶς εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἄνευ ἐξαιρέσεως νὰ ταξειδεύουν ὑπὸ τὴν ἰδίαν του ἕκαστον σημαίαν καὶ νὰ προσαρμόζονται καὶ εἰς τοὺς Ὀθωμανικοὺς λιμένας διεξάγοντες τὸ ἐμπόριόν των.

Ἐν τούτοις ὅμως, ἐπιδὴ ἡ διακοπὴ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων ἐξακολουθεῖ καὶ συνεπῶς οἱ πρόξενοι καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίτετραμμένοι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ γείνουν δεκτοί, θὰ παρίστατο ἀνάγκη ὅπως τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα παραμείνουν προσωρινῶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Ἐπὶ πλέον, ἐπειδὴ δύο μεγάλαι ἐπαρχίαι, ἡ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν Τρικκάλων, ἠρημώθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον, θὰ χρειασθῶσιν ἄρκετὰ ἔτη διὰ νὰ ὀρθοποδήσουν.

Ἐξ ἄλλου μέγας ἀριθμὸς ἀθῶων γυναικῶν καὶ παιδιῶν εὗρον τὸν θάνατον ὑπὸ τὰς σφαῖρας τῶν ἐξ Ἑλλάδος εἰσβαλλόντων σωμάτων, διαρπαγισῶν ἐπὶ πλέον τῶν περιουσιῶν των καὶ τῶν τιμαλφῶν ἀντικειμένων των.

Ὡς ἀντιτάξιμα πάντων τούτων ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀρκεῖται εἰς μίαν ἱκανοποίησιν δοθησομένην ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ πλέον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀξιώσῃ μίαν ἐπαρκῆ ἀποζημιώσιν διὰ τὰς ἀπωλείας καὶ τὰς προξενηθείσας ζημίας περὶ ὧν ἀναφέρομεν ἀνωτέρω, προτείνει ὅπως αἱ δύο Κυβερνήσεις ἀρκεσθοῦν εἰς τὸ νὰ προσδιορίσουν τὴν βᾶσιν αὐτῆς τῆς ἀποζημιώσεως.

Συνεπῶς, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ἔχουσα ἐν τέλει τὸ δικαίωμα νὰ ἐξασφαλίσθῃ εἰς τρόπον ὅστε νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν ἐν τῷ μέλλοντι παρόμοιαι ἀδικίαι καὶ θηριωδίαί πολεμικαί, ἀπεφάσισεν ὅπως ἀναμείνῃ τὴν σχετικὴν διευθέτησιν ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τῆς παρούσης πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅποτε ἐν περιπτώσει μὴ ἀποδοχῆς τῶν δικαίων της ἀξιώσεων, ἢ παραχθεῖσα εὐκολία εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν βεβαίως θὰ ἀνασταλῆ.

Εὐελπιστῶν ὅτι ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία θὰ δεχθοῦν εὐχαρίστως τὰς εἰρημένας προτάσεις διαπνεομένας ἀπὸ πνεῦμα εὐθυκρισίας καὶ μετριότητος καὶ αἵτινες διελαύνονται ἀπὸ εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τοῦ νὰ ἐξαλειφθῆ πᾶσα διαταραχὴ τῶν σχέσεων μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἔχω τὴν τιμὴν ἐπωφελοῦμένος τῆς εὐκαι-

ρίας ταύτης, γινομένης κατ' ἐντολήν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου, νὰ ἀνανεώσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἐξοχότητα τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἄκρας ἐκτιμήσεως μεθ' ἧς κτλ.

ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΡΕΣΗΔ

Ἄριθμ. 37.

Ἀντίγραφον μιᾶς ρηματικῆς διακοινώσεως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστρίας κόμητος Karl Bruck πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν καὶ ὑποβληθείσης διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 37 καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 4 Μαρτίου 1854 ἐγγράφου του εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας.

Τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Αὐστρίας συμμεριζομένης τὴν γνώμην τῶν Κυβερνήσεων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ὅτι τὸ ἀσφαλέστερον μέσον πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως καὶ πρὸς παρεμπόδισιν ἐπὶ τοῦ παρόντος λήψεως βοηθείας τῶν ἐπαναστατῶν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτο ἡ ἐγκαθίδρυσις ζώνης στρατιωτικῆς ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα συνόρων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὑπὸ τῶν εἰρημένων δυνάμεων ἐθεωρήθη καθήκον ἀφ' ἐνός μὲν ἢ ἀπὸ κοινοῦ πρότασις ἐνός τοιούτου μέτρου, ἀφ' ἑτέρου ἢ δὲ ὑφ' ἐκάστης τούτων ἀποστολὴ ἐνός ἀριθμοῦ στρατευμάτων ἐπὶ τοῦ εἰρημένου μετώπου.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ ὁ Ὑψηλός μας Κύριος ἐξεδήλωσε πάντοτε πρὸς προστασίαν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ταχείας ἀποκαταστάσεως εἰρήνης εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἡ Μεγαλειότης του ἐδείχθη διατεθειμένη νὰ συντονίσῃ τὸ ὡς ἄνω μέτρον συμβουλευόμενος ἐκάστοτε τὰς ἰδιαιτέρας συνθήκας αἱ ὁποῖαι ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς καὶ στρατιωτικῆς θέσεως ὄφειλον νὰ κανονίσουν τὴν συμμετοχὴν του.

Συνεπῶς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὰ παράλια Πρεβέζης καὶ Ἄρτης μερικὰ πολεμικά, ἅτινα συνενούμενα μετὰ τῶν ἄλλων φίλων δυνάμεων, ὡς καὶ τῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τοιούτων, θὰ εἶχον ὡς σκοπὸν νὰ προστατεύσουν ἀπὸ θαλάσσης τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν στρατευμάτων ἅτινα θὰ ἐσχημάτιζον τὴν πολεμικὴν ζώνην.

Ἐπὶ πλέον ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ συγκατετίθετο νὰ διατάξῃ ἀριθμὸν στρατευμάτων καταυλιζομένων εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κατάρου νὰ προελάσουν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν, τῆς ἐπιδείξεως ταύτης σκοπούσης ἀφ' ἐνός μὲν νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐπιβληθῇ ἀπὸ τοῦ Μαυροβουνίου ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελε τοῦτο ἀποπειραθεῖ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν

λόγῳ μέτρων ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν ναυτικῶν δυνάμεων ἐπεφόρτισε τὸν κάτωθι ὑπογεγραμμένον νὰ συννενοηθῆ προκαταρκτικῶς μὲ τὴν Ἑψηλὴν Πύλην διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συγκατάθεσίν της καὶ διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἔκδοσιν ἐκ μέρους ταύτης πρὸς τὰς διοικητικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς τῶν Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν τῶν ἀπαραιτήτων διαταγῶν ὥστε νὰ εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν προτέρων ἢ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν δρᾶσις τῶν στρατευμάτων τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Ἑψηλοῦ Αὐθέντου μου.

Ὁ ὑπογεγραμμένος φέρων εἰς γνῶσιν τὰ ἀνωτέρω τῆς Αὐτοῦ Ἑξοχότητος τοῦ Ρεσῆδ-Πασᾶ Ἑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν τῆς Ἑψηλῆς Πύλης δράττεται τῆς εὐκαιρίας νὰ ὑποβάλλῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ καὶ τὴν προσωπικὴν διαβεβαίωσίν του.

BARON KARL von BRUCK

Ἄριθ. 41.

Μετάφρασις μιᾶς ρηματικῆς διακοινώσεως ἀπευθυνθείσης ὑπὸ τοῦ Ρεσῆδ-Πασᾶ Ἑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν πρὸς τὸν ἀντιπροσωποῦν τῆς Αὐστρίας τῇ 18 Μαΐου 1854

(διεβιβάσθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 41 καὶ ἀπὸ χρονολογίαν 18 Μαΐου 1854 ἀναφορᾶς τοῦ κόμητος *Karl von Bruck* πρὸς τὸ Ἑπουργεῖον τῶν Ἑξωτερικῶν Αὐστρίας). (—Βιέννην).

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω τὴν λήψιν τῆς ρηματικῆς διακοινώσεως τῆς Ἑμετέρας Ἑξοχότητος χρονολογουμένην ἀπὸ 4 Μαΐου ἔ. ἔ., δι' ἧς μοὶ καθίσταται γνωστὸν ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐστρίας θὰ ἀποστείλῃ μερικὰ πολεμικὰ εἰς τὰ παράλια τῆς Πρεβέζης καὶ Ἄρτης ἅτινα ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν πολεμικῶν τῶν ἄλλων συμμάχων Δυνάμεων θὰ ὑπεβοήθουν ἀπὸ θαλάσσης τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς στρατιωτικῆς ζώνης ἧτις ἐπιβάλλεται νὰ πραγματοποιηθῆ ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων συνεπείᾳ τῶν ἐπαναστατικῶν κινήματων, ἅτινα ἐξερράγησαν εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Ἰωαννίνων καὶ Τρικκάλων (Θεσσαλίας), καὶ ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποφασίσῃ ὅπως δώσῃ διαταγὰς εἰς τμήματα στρατοῦ του ἐστρατοπεδευμένα παρὰ τὸ Κάτταρον νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν, μὲ σκοπὸν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς Μαυροβουνίους, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤθελον ἀποπειραθῆ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν· ἐν τέλει ἡ Αὐτοῦ Ἑξοχότης ὑποδεικνύει ὅπως δοθοῦν αἱ ἀναγκαῖαι διαταγαὶ εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Ἑψηλὴ Πύλη θὰ ἔδιδε τὴν συγκατάθεσίν της ὡς πρὸς τὰ ἐξαγγελθέντα ἀνωτέρω μέτρα.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Σουλτᾶνος ἐκτιμᾷ τελείως τὴν ἐπικρατοῦσαν ὁμοφωνίαν μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας συμμάχων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἀγαθότητα τῶν προθέσεων ἃς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τρέφει πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Σουλτᾶνος δοκιμάζει δι' αὐτὸ μίαν ὑψίστην ἱκανοποίησιν.

Αἱ ἀνταλλαγεῖσαι ρηματικαὶ διακοινώσεις ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως πρὶν ἢ προλάβουν τὴν ἰσχὺν μιᾶς συμβάσεως εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως προσδιορίσουν τὸ πρᾶγμα καὶ δὴ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Ἡ ἄφιξις τῶν Αὐστριακῶν πολεμικῶν θὰ ἀναγγελθῆ εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παραλίων τῆς Ἀλβανίας μέχρι Πρεβέζης.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη δίδει τὴν συγκατάθεσίν της ὅπως, εἴτε αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις προχωρήσουν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἀλβανίαν μέσω Κατάρου, εἴτε μὴ θεωρουμένου τοῦ μέτρου τούτου ἀπαραιτήτου διὰ τὴν Ἀλβανίαν, περιορισθῶσιν ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Μαυροβούνιον, ἐν περιπτώσει ἐκδηλώσεως ἐπαναστατικῶν διαθέσεων ἐκ μέρους τῶν Μαυροβουνίων.

Δεδομένου, ὅτι τὰ στρατεύματα ταῦτα ἂν ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθουν ἀπ' εὐθείας εἰς Ἀλβανίαν ὄφειλον νὰ διέλθουν ἐκ Μαυροβουνίου καὶ κατευθυνόμενα διὰ τοῦ Σκούταρι θὰ εἰσῆγοντο εἰς ταύτην διὰ τῆς περιοχῆς τοῦ Μοναστηρίου, θὰ δώσῃ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη τὰς ἀπαραιτήτους ὁδηγίας εἰς τὰς κατὰ τόπους ἀρχὰς ὥστε νὰ συμπεριφερθῶσιν αὐταὶ φιλικῶς καὶ μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς προφυλάξεις ἔναντι τῶν Αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων τόσο κατὰ τὴν δίοδον ὅσον καὶ τὴν προσωρινὴν παραμονὴν των μέχρι ἐπιτελέσεως τοῦ προορισμοῦ των, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τῆς ἐξυληρετήσεως τῶν ἀναγκῶν των θ' ἀποστείλῃ ἐπίσης ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εἰδικὸν ἀντιπρόσωπον εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ λεπτοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας ταύτας τόσο τοῦ Μαυροβουνίου ὅσον καὶ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης δὲν εἶναι εἰσέτι γνωστὰ τὰ γεγονότα, ἡ δὲ διέλευσις τῶν στρατευμάτων θὰ ἀνησύχει τὰ πνεύματα, θὰ ληφθῆ ἐπίσης φροντὶς ὅπως ἐγκαίρως πληροφορηθοῦν καὶ αἱ ἐπαρχίαι αὐταὶ περὶ τῆς ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων καταστάσεως.

Καὶ ἐπιβάλλεται συνεπῶς ὅπως οὐδεμία διέλευσις πραγματοποιηθῆ πρὶν ἢ ληφθῆ ἡ συγκατάθεσις ἐκ μέρους τῶν ὡς ἄνω διαμερισμάτων.

Τῆς ἀποστολῆς τῶν στρατευμάτων εἰς τὰς εἰρημένας περιοχὰς βασιζομένης ἐπὶ μιᾶς πραγματικῆς ἀνάγκης, ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις θὰ ὄφειλε νὰ κοινοποιήσῃ ταύτην εὐθὺς ὡς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ λάβῃ τὴν ἀπόφασιν καὶ θὰ τὴν θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν. Ἐν τέλει φέρεται εἰς γνῶσιν ὅτι ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν Αὐστρίαν τῶν Αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων τὰ ὅποια θὰ περιορισθῶσι διὰ τὴν καταστολὴν τῶν ἐπαναστατι-

κῶν ταραχῶν, μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου των θὰ τύχη τῆς αὐτῆς ἐκ μέρους τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν περιποιήσεως οἷας καὶ κατὰ τὴν διέλευσιν.

Φέρων τὰ ἀνωτέρω κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως διαπιστώσω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὴν ἔκφρασιν τῆς ἄκρας ἐκτιμῆσεώς μου κτλ.

ΡΕΣΗΔ-ΠΑΣΣΑΣ

δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Η ΗΠΕΙΡΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας (Βιέννης)
Μία διπλωματικὴ ἔκθεσις τὸ πρῶτον δημοσιευομένη

ὑπὸ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ

I

Ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος ὅστις θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ δώσῃ εἰς γενικὰς ἀδράς γραμμὰς μίαν σκιαγραφίαν τῆς κοινωνικῆς, πολιτικῆς καὶ πολιτιστικῆς καταστάσεως τῆς Ἡπείρου κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετίαν τῆς Τουρκοκρατίας καὶ νὰ ἀναπλάσῃ εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς τὸ πνεῦμα τῆς τότε ἐποχῆς, θὰ σταματήσῃ μὲ ἰδιαιτέραν προσοχὴν εἰς τὴν κατωτέρω διπλωματικὴν ἔκθεσιν πού ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 1868 ἀπὸ τὸν ἐν Ἰωαννίνοις Πρόξενον τῆς Αὐστρίας *Z w i e d i n e k*.

Ἡ ἔκθεσις αὕτη δημοσιευομένη κατωτέρω ἐν μεταφράσει ἐκ τοῦ πρωτοτύπου Γερμανικοῦ ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ γράφοντος τὰς γραμμὰς ταύτας εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας (Βιέννην) κατόπιν ἀναδιφηστικῆς ἐργασίας, ἀποτελεῖ δὲ μίαν πηγὴν πρώτης τάξεως σχετικῶς μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου κατὰ τὰ τελευταῖα 100 χρόνια πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της.

Συνήθως τὰ ἐπίσημα διπλωματικὰ ἔγγραφα διακρίνει ἡ τυπικότης καὶ ἡ ξηρότης τῶν ἐκφράσεων, μαζὶ μὲ μίαν λακωνικότητα ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν.

Ἐν τούτοις ὅμως ὁ ἀναγνώστης θὰ πεισθῇ ἀπὸ τὴν διατύπωσιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ Αὐστριακοῦ διπλωμάτου, ὅτι αἱ κρίσεις καὶ αἱ διπλωματικαὶ ὑποδείξεις του εἶναι συνδυασμένοι καὶ μὲ λογικὴν ἄποψιν ὡς ἐπίσης καὶ μὲ ἀσυνήθη διὰ διπλωματικὰ ἔγγραφα ἐγκατάμειξιν προσωπικῶν γνωμῶν εἰς τὰς ὁποίας δίδεται ὁ τόνος μιᾶς συναισθηματικῆς ἀποχρώσεως.

Καὶ ἔτσι μὲ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἐκθέσεως ὑποβοηθεῖται καὶ ὁ ἀναγνώστης νὰ συναγάγῃ μόνος του μερικὰ συμπεράσματα ὡς πρὸς τὰς μυχίας ἰδίως σκέψεις τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς ἐναντι τῆς Τουρκοκρατουμένης τότε Ἡπείρου, δεδομένου ὅτι γύρω ἀπὸ τὰς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην βλέψεις τῆς Αὐστρίας ὡς πρὸς τὴν Ἡπειρον ἐπεκράτησαν ἀσύστατοι θεωρίαι καὶ ἐξηνέχθησαν γινῶμαι αἱ ὁποῖαι συνδυασθεῖσαι

H. X 1937

πρὸς τὴν γενικωτέραν ἐχθρικήν ὄντως πολιτικὴν τῆς Αὐστριακῆς διπλωματίας ἔναντι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, πόρρω ἀπέχουν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἐν σχέσει μὲ τὴν πραγματικὴν Αὐστριακὴν πολιτικὴν ὡς πρὸς τὴν Ἠπειρον τοῦλάχιστον.

Κατὰ ταῦτα, τὸ δημοσιευόμενον κανωτέρω βαρυσήμαντον ἱστορικὸν ἔγγραφο ἀποκαθιστᾷ ἴσως διὰ πρώτην φορὰν καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

Πρὸς τὸν σοφὸν δὲ ἐν Βιέννῃ Καθηγητὴν *Schmithal*, ὅστις παρέσχεν ἡμῖν ἀμέριστον τὴν συνδρομὴν του κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναδιφηστικῆς ἡμῶν ἐργασίας ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐκφράζομεν καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μας, εἰμεθα δὲ βέβαιοι ὅτι θὰ δοκιμάσῃ ἐξαιρετικὴν χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν πληροφορούμενος ὅτι τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῶν Ἠπειρωτικῶν μελετῶν, τὸ ὁποῖον ἱδρυσεν καὶ διευθύνει μὲ ἀκαταπόνητον φιλοπονίαν καὶ μὲ φλογερὸν ἐνθουσιασμόν ὁ διαπρεπὴς τῆς Ἠλείρου Ἱεράρχης *Σπυρίδων*, ἐταξεν ὡς κύριον σκοπὸν τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐργασίας καὶ τοῦ παντοειδοῦς διαφωτισμοῦ τὴν ἀποκατάστασιν ἀκριβῶς τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, τὴν ὁποῖαν ὁ χρόνος ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάθη ἀφ' ἑτέρου ἠλλοίωσαν ἢ παρεποίησαν εἰς πολλὰ σημεῖα.

Ἀθῆναι, Σεπτέμβριος 1937

II

Τὸ κείμενον τῆς ἐν λόγῳ διπλωματικῆς ἐκθέσεως ἔχει ὡς ἐξῆς, κατόπιν μεταφράσεως ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ :

Ἰωάννινα 24 Ἰουνίου 1868

Πρὸς τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Προτιθέμενος ὅπως δώσω εἰς τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον μίαν εἰκόνα τῆς ἐν Ἠλείρῳ πολιτικο-κοινωνικῆς καταστάσεως, κατόπιν εἰδικοῦ ταξιδίου μου εἰς ὠρισμένας ταύτης περιοχάς, εἶμαι ὑποχρεωμένος διὰ τὴν ἀκριβεστέραν καὶ πληρεστέραν τοῦ θέματος διατύπωσιν καὶ διεξαγωγὴν, νὰ διαιρέσω τοῦτο εἰς τρία κεφάλαια, ἕκαστον τῶν ὁποίων περιλαμβάνει ἐντυπώσεις μου ἐκ τῶν κυριωτέρων Ἠπειρωτικῶν ἐπαρχιῶν τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθην.

Εἰς τὸ πρῶτον συγκαταλέγω τὴν *Τσαμουργιὰν* μὲ τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῶν *Φιλιατῶν*, *Μαργαριτίου* καὶ *Δελβίνου* καὶ μὲ τὸ διοικητικὸν κεντρικὸν σημεῖον τὸ τοποθετημένον εἰς τὸ *Ἀργυρόκαστρον*, ἔδραν *Μουτσερίφου*.

Λόγῳ τοῦ ὁμοιογενοῦς τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς ταυτότητος τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ὡς καὶ τῆς συμπλώσεως πολλαπλῶν συμφερόντων, εἶμαι ἠναγκασμέ-
νος νὰ συμπεριλάβω εἰς τὰς ἀνωτέρω μνημονευόμενας ἐπαρχίας καὶ τὴν
Παραμυθίαν, καίτοι αὕτη ἀνήκει ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ὡσαύτως συμπεριλαμβάνω εἰς τὸ προκείμενον κεφάλαιον καὶ τὴν *Πάργαν*, ἃν καὶ ἔχω τὴν γνώμην καὶ πιστεύω ὅτι αὕτη ὅλως ἀδίκως ὑπήχθη ὑπὸ
τὸν Μουτεσερίφην Πρεβέζης.

Ἡ ἀνωτέρω περιοχὴ περιλαμβάνει τὸ ὠραιότερον καὶ πλουτοπαραγω-
γικώτερον τμῆμα ὁλοκλήρου τῆς Ἡπείρου.

Α΄.

Ἀναχωρῶν τις ἀπὸ τὴν γυμνὴν καὶ ἀποψιλωμένην περιοχὴν τῶν Ἰω-
αννίνων καὶ ἀντικρύζων τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς *Τσαμουργιάς*, μένει ἀμέ-
σως μὲ τὴν χιυπητὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἐκεῖ πέρα τὸ ἔδαφος καὶ ἡ φύσις
προσλαμβάνουν μίαν ἄλλην διαμόρφωσιν.

Εἰς τὴν θέαν τῶν γυμνῶν λίθων ὑπείσέρχεται μία πλούσια βλάστησις,
αἱ δὲ πεδιάδες, διαρρεόμεναι ἀπὸ πολυαρίθμους ποταμίσκους καὶ ἐκ φύ-
σεως γόνιμοι, παρέχουν πάντοτε εἰς τοὺς ἀγροτικούς πληθυσμοὺς τὴν ὑπό-
σχασιν μιᾶς πλουσίας συγκομιδῆς.

Καίτοι δὲ εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς εὐδοκίμουν τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ διά-
φορα εἶδη τῶν ὀπωρῶν, αἱ χαμηλότεραι τοιαῦται παράγουν ὅλα τὰ εἶδη
τὰ παραγόμενα εἰς τὰ θερμὰ κλίματα.

Αἱ ἀγροτικαὶ ἐκτάσεις *Παραμυθιάς*, *Μαργαριτίου*, *Φιλιατῶν* καὶ *Δελ-
βίνου* μὲ κατέπληξαν μὲ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους των,
ὡσαύτως ἡ περιοχὴ τῆς *Πάργας* μὲ τὰ δάση τῶν ἐλαιῶνων, τοὺς ἀπεράν-
τους κήπους πορτοκαλιῶν καὶ λεμονιῶν καὶ τὰ ἐκ πεύκων καὶ κέδρων δένδρα
τῆς καθιστῶσιν ταύτην ἴσως μίαν τῶν ὠραιότερων καὶ ἀξίαν προτιμήσεως
περιοχῶν τῆς Ἡπείρου.

Ἐν ἀντιθέσει ὁμως πρὸς τὴν φυσικὴν αὐτὴν εἰκόνα τοῦ πλούτου καὶ
τῆς φυσικῆς ὠραιότητος ἡ ὑπὸ ἔποψιν πολιτισμοῦ δυστυχῶς κατάστασις τῶν
μερῶν αὐτῶν εἶναι ἀκόμη λίαν καθυστερημένη εἰς βαθμὸν μάλιστα τοιοῦτον,
ὥστε ἡ εἰκὼν τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων εἶναι εἰκὼν παρακμῆς, πρωτογό-
νου καταστάσεως, φτώχειας καὶ κακομοιριάς.

Τὸ ἀπώτατον καὶ βαθύτατον αἷτιον τῆς λυπηρᾶς αὐτῆς πολιτιστικῆς
καταστάσεως πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν ἐπάνθησιν καὶ τὴν ἀκμὴν ἐνὸς
κυριαρχοῦντος φεουδαρχικοῦ ἐμπορίου.

Εἰς ὁλόκληρον τὴν *Τσαμουργιάν* ὁλόκληρον τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι ἀπο-
κλειστικὴ ἰδιοκτησία τοῦ καλλιεργοῦντος, ἀλλ' ἀνήκει εἰς Ὀθωμανοὺς Μπέ-
ηδες καὶ Ἀγάδες, μέρος δὲ τούτου καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἐνῶ οἱ Χριστιαν-
νοὶ κάτοικοι ἀπολαμβάνουν μόνον μέρος τῆς συγκομιδῆς.

Οὕτω ὁ Ἄλβανὸς κυρίαρχος ὅστις διήρχετο προηγουμένως τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ζωῆς ἢ ὡς ὑποτελῆς τοῦ Σουλτάνου ἢ ὡς μισθωτός, κατὰ τὰς πολεμικὰς περιόδους, ἐπαναπαύεται ἤδη εἰς τὴν παλαιὰν πατρικὴν του οἰκίαν λαμβάνων τὴν δεκάτην τῶν προϊόντων τῶν κτημάτων του χωρὶς νὰ ἐξοδεύῃ διὰ τὴν καλλιέργειάν των οὔτε μίαν δεκάραν, ἐπιζητεῖ δὲ παραλλήλως νὰ ἀποκομίσῃ ἀπὸ τοὺς ἐνοικιαστὰς Κυβερνητικούς τὰ μεγαλύτερα κέρδη χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὰς ζημίας τὰς ὁποίας ἐπισωρεύει εἰς τοὺς χωρικούς.

Αἱ ἐπιβλαβεῖς συνέπειαι ἑνὸς τοιούτου φεουδαρχικοῦ καὶ μισθώσεως ἐμπορίου διὰ τὴν ἐδαφικὴν καλλιέργειαν, εἶναι ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένα, ἐπὶ πλέον ὅμως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ δουλεία τοῦ ἐδάφους ὑποθάλλει τὴν ὀκνηρίαν τῶν Ὀθωμανῶν ἐνῶ ταυτοχρόνως παραλύει τὴν δρασίαν τῶν ἐναρέτων Χριστιανῶν.

Οὕτω ἐξηγεῖται τὸ ἰδιόρρυθμον φαινόμενον κατὰ τὸ ὁποῖον, εἰς πολλὰ τμήματα τῶν ὡς ἄνω ἐπαρχιῶν, τὸ εἰς ἓν θρησκευτικὸν δόγμα ἀνήκον τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ παραμένει τελείως ἀδρανὲς καὶ οἰκεία βουλήσει ἄεργον ἀποζῶν μόνον ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὸν ἰδρῶτα τῶν εἰς τὸ ἄλλο θρησκευτικὸν δόγμα ἀνηκόντων ὑπηκόων.

Εἰς τὴν *Παραμυθίαν* ἦτις ἀριθμεῖ 700 οἰκίας, *Μαργαρίτιον* μὲ 450, εἰς *Φιλιάτες* μὲ 200 καὶ εἰς *Δέλβινον* μὲ 400 οἰκίας, ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ὁποίων πλέον τοῦ ἡμίσεως ἀνήκουν εἰς Τουρκικὰς οἰκογενείας, δὲν ὑπάρχει οὔτε εἰς *Μουσουλμάνος* ὅστις νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν, ὡς ἐπίσης οὐδεὶς ὅστις νὰ ἀσκῇ ἐμπόριον ἢ βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν.

Ὅλοι ἐξαρτῶνται, μὲ ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς των, ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὴν σκληρὰν φορολογικὴν πίεσιν μόλις δρέπουν μίαν μηδαμινὴν ἀμοιβὴν ἐκ τῶν κόπων των καὶ συνεπῶς ἢ ἀπομακρύνονται εἰς ἄλλα μέρη ἢ μεταναστεύουν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς καλλιτέρευσιν τῶν ὄρων τῆς ζωῆς καὶ ἐγκατάστασιν ὑπὸ εὐνοϊκώτερας συνθήκας καὶ προϋποθέσεις.

Οὕτω λόγῳ τῆς ἀδίκου κατανομῆς τοῦ πλούτου καὶ τοῦ ἐδάφους παρατηρεῖται μία ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνῶ ἀντιθέτως εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας μία σταθερὰ μείωσις τοῦ Τουρκικοῦ στοιχείου (λόγῳ τῆς συνεχοῦς στρατολογίας καὶ ἐπιστρατεύσεως) ἔχει ὡς ἀντίκτυπον τὴν αὔξησιν τοῦ Χριστιανικοῦ τοιούτου.

Θὰ ἐρωτήσῃ τις ἤδη : Πῶς ἀντικρούζει τὸ φαινόμενον ἡ Κυβέρνησις καὶ ποίαν στάσιν λαμβάνει πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως ;

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψει ὅτι μόλις ὀλίγαι δεκαετηρίδες παρῆλθον ἀφ' ὅτου ἀνέλαβε τὴν πραγματικὴν κυριαρχίαν τῶν μερῶν αὐτῶν, δεδομένου ὅτι πρότερον λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ἐπιρροῆς τῶν Ἄλβανῶν ὑπηκόων, ἦτο μόνον τυπικὴ καὶ φαινομενικὴ.

Καὶ ἐνῶ κατώρθωσε παρὰ τὴν τρομερὰν ἀντίστασιν τῶν Ἄλβανῶν

Μπέηδων νὰ θραύσῃ ἐνόπλως τὴν δυνάμιν των, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μεταβάλλῃ ταυτοχρόνως καὶ τὸν χαρακτῆρα τούτων ὡς ἐπίσης καὶ τὰς ἐπὶ ἑκατονταετηρίδων ὀλοκλήρων στηριζομένας παλαιὰς παραδόσεις καὶ ἔξεις, οὔτε δὲ ἦτο κατορθωτὸν τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ πληθυσμοῦ τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε εἶχεν ὡς ἀποκλειστικὸν προορισμὸν τὸν πόλεμον καὶ τὴν λαφυραγωγίαν νὰ μεταβληθῇ ἀποτόμως εἰς ἡσύχους, ἐργατικούς καὶ βιομηχάνους πολίτας.

Διὰ τὰς ἐπιδράσεις συνεπῶς τῆς ὅλης πολιτιστικῆς, κοινωνικῆς καὶ διοικητικῆς καταστάσεως τοῦ παρελθόντος δὲν φέρει εὐθύνην ἡ παρούσα Κυβέρνησις, ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ θὰ ἀπῆται τις παρὰ ταύτης εἶναι ἡ ἀναγνώρισις ἀφ' ἑνὸς τῆς κρατούσης δυστυχίας τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ κατὰ τὸ δυνατόν καλλιτέρευσις τῆς διοικήσεως διὰ μίαν μελλοντικὴν βελτίωσιν τῶν πραγμάτων καὶ συνθηκῶν τῆς ζωῆς.

Ὡς πρώτη ὅμως προϋπόθεσις διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς μελλοντικῆς αὐτῆς βελτιώσεως θὰ ἦτο μία δικαία κατανομή τῶν φόρων καὶ μία τροποποίησις τοῦ κρατοῦντος φορολογικοῦ συστήματος.

Κατὰ τὴν κρατοῦσαν νομοθεσίαν ὁ μὲν κυρίαρχος ἰδιοκτῆτης πληρώνει φόρους διὰ τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ εἰσοδήματος, ὁ δὲ χωρικός ἐπὶ τῶν ὑπολειπομένων $\frac{2}{3}$ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ συνυπολογίσῃ τὰ ἔξοδα τῆς συντηρήσεως καὶ καλλιεργείας τοῦ κτήματος παραλλήλως πρὸς τὴν καταβολὴν ἑνὸς εἰδικοῦ φόρου Βεργὶ καλουμένου καὶ ὑπολογιζομένου ἐπὶ τοῦ ὅλου τῆς συγκομιδῆς.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς ὡς ἄνω ἀπόψεως προβάλλει καὶ μία ἄλλη τελείως ἄδικος, καθ' ἣν ὁ Τοῦρκος ἢ Ἀλβανὸς αὐθέντης καὶ κυρίαρχος εἶναι ἀπηλλαγμένος παντὸς βάρους ἐπὶ τοῦ $\frac{1}{3}$ τῶν εἰσπραττομένων πάσης φύσεως εἰσοδημάτων, ἐνῶ θὰ ἦτο στοιχειωδῶς δίκαιον νὰ μὴν εἶναι ἀπηλλαγμένοι τῶν βαρῶν τοῦλάχιστον διὰ τὸ $\frac{1}{4}$.

Πρὸς τὴν βασικὴν ὅμως αὐτὴν ἀνισότητά προβάλλει εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ ἡ αὐθαιρεσία.

Ὁ Τοῦρκος δὴλον ὅτι κυρίαρχος δὲν ἀρκεῖται μὲ τὸν νόμιμον $\frac{1}{3}$, ἀλλὰ πιέζει τοὺς χωρικούς καὶ ἐπιβάλλει αὐτοὺς εἰς πολυειδεῖς καταναγκασμούς, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς ἔχει τὴν τόλμην καὶ τὸ θάρρος νὰ ἀποφύγῃ, δεδομένου ὅτι ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν δικαιοσύνην διὰ τὰς πιέσεις αὐτὰς δὲν εὐρίσκει ἀνάλογον προστασίαν ἐκ μέρους τῶν δικαστηρίων.

Ἐφ' ὅσον δὲ κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτιθεμένους ὑπολογισμοὺς δὲν ἔχει ὑπὸ τὴν κατοχὴν καὶ ἰδιοκτησίαν του οὔτε τὸ ἡμισυ τῶν κόπων τοῦ οὐδὲν τὸ ἄπορον ὅτι ἐν τέλει χάνει τὴν ὄρεξιν πρὸς ἐργασίαν καὶ περιφέρει ἐν μέσῳ ἀπογοητεύσεων τὴν ἀπαθλιωμένην ὑπαρξίν του ὡς σκιὰν καὶ ῥάκος.

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἐπιβάλλεται ἡ σθεναρὰ Κυβερνητικὴ ἐπέμβασις καὶ βοήθεια, δεδομένου ὅτι πρέπει ἡ Κυβέρνησις νὰ διίδῃ καὶ ἀνακαλύψῃ ὅτι τὸ συμφέρον τῆς δὲν εἶναι τὰ ταχθῆναι μὲ τὸ μέρος τῶν ἀνέργων Μπέηδων καὶ αὐθεντῶν, ἀλλὰ μὲ ἕκαστον τῶν ἐργαζομένων χωρικῶν, τῶν ὁποίων πρέ-

πει πρὸ παντὸς νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν καὶ νὰ προστατεύσῃ ἀπὸ τὰς ἀνόμους ἀνισότητας, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου εἶναι ἐκεῖνος ὅστις τὰ μάλιστα συντείνει εἰς τὴν εὐημερείαν τῆς Χώρας, μέχρι τοῦδε ὅμως ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὑπῆρξε ἀτυχής.

Ἄλλὰ καὶ κατὰ ἄλλο σπουδαιότατον πρέπει νὰ προστεθῇ εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθειμένας ἀπόψεις. Τὸ γεγονός ὅτι ὀλόκληρον τὸ βάρος τῆς φορολογίας πίπτει εἰς τοὺς ὤμους τοῦ Χριστιανοῦ χωρικοῦ παρατηρεῖται καὶ κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν λοιπῶν κτηματικῶν συναλλαγῶν, μέχρι τοῦ σημείου μάλιστα ὥστε οἱ Χριστιανοὶ νὰ πληρώνουν κατὰ μέσον ὄρον πλεόν τοῦ διπλασίου ἢ οἱ Τοῦρκοι.

Καὶ διὰ νὰ περιορισθῶ εἰς ἓν παράδειγμα μεταξὺ πολλῶν τὰ ὅποια θὰ ἠδυνάμην νὰ παραθέσω, ἀναφέρω ὅτι ὁ Μαλικ - Πασᾶς, ἓνας ἐκ τῶν πλουσιωτέρων Τουρκαλβανῶν πληρώνει διὰ τὰς πολλὰς οἰκίας, τῶν ὁποίων εἶναι ἰδιοκτῆτης, μόνον 250 γρόσια, ἐνῶ ὑπάρχουν Χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι διὰ μίαν μόνον οἰκίαν ἀξίας περίπου 6000 γροσίων πληρώνουν τὸ αὐτὸ ποσόν.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη πρὸ 9 ἐτῶν προέβη εἰς τὴν ἴδρυσιν ἐνὸς θεσμοῦ διὰ τὴν σύνταξιν ἐνὸς νέου κτηματολογίου.

Ἰδρυσε δῆλον ὅτι ἐν Συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐκ 30 περίπου προσώπων καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐτησία ἀποζημίωσις ἀνήρχετο εἰς 50000 φλωρίνια.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ νέον κτηματολόγιον δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν ἰσχυρῶν, ὡς ἐκ τούτου εἰς ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν τοῦ Πασαλικίου Ἀργυροκάστρου καὶ Βερατίου ἐσταμάτησεν ἡ ἐργασία, ἀφ' ἐνὸς μὲν προσκρούουσα εἰς τὰς ἀντιδράσεις τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως.

Ὅπου δὲ πραγματικῶς εἰσῆχθη τὸ νέον Κτηματολόγιον, ὡς π.χ. εἰς τὸ Πασαλικίον τῶν Ἰωαννίνων καὶ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ Μουτεσεριφλικίου τῆς Πρεβέζης, ἡ ἐκτίμησις καὶ ἡ περιγραφὴ τοῦ ἐδάφους ἐγένετο κατὰ τοιοῦτον ἐπιπόλατον τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ληφθῇ ὡς βᾶσις διὰ μίαν δικαίαν φορολογίαν.

Ἰδιαίτερος ἀξίζει νὰ γείνη μνεία διὰ τὰς κτηματολογικὰς σχέσεις τῆς Πάργας, δεδομένου ὅτι αὗται παρουσιάζουν μίαν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς μυωπίας τῆς Κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὰ καθήκοντα καὶ συμφέροντά της.

Τὰ δεινὰ τῆς Πάργας, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς κυριαρχίας τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ εἶναι γνωστὰ ἐκ τῆς Ἱστορίας.

Ἀποφασίσαντες δηλαδὴ νὰ μὴ ὑποταχθῶν εἰς οὐδένα σατράπην, ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοι τῆς τόσον ἄλλοτε ἀνθούσης ἐκείνης περιοχῆς τὰ σπίτια καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων των καὶ μετηνάστευσαν εἰς τὴν ξένην.

Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ ἐνεφανίσθη ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ὡς κυρίαρχος καὶ ἐπετράπη ἡ ἐγκατάστασις ἀφ' ἐνὸς μὲν μικροῦ ἀριθμοῦ Τούρ-

κων ἐκδιωχθέντων ἐκ Πελοποννήσου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ μερικῶν ἐκ τῆς ἔξορίας ἐπανακαμψασῶν Παργινῶν οἰκογενειῶν, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅπως πληρώσουν εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Ταμεῖον $\frac{4}{10}$ τῶν ἐκ τοῦ ἐδάφους εἰσοδημάτων των.

Κατὰ τὸ ἔτος 1836 προσετέθη εἰς τὰ $\frac{4}{10}$ καὶ $\frac{1}{20}$ εἰς τρόπον ὥστε οἱ φόροι ἀνῆλθον εἰς 45%.

Κατὰ τὸ ἔτος 1847 ἔξεμίσθωσεν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν τῆς Πάργας εἰς τὸν Ρεσῆτ-Πασᾶν, Ριφᾶτ-Πασᾶν καὶ δύο ἄλλους ἐξέχοντας Τούρκους ἐπὶ τῷ ὄρω ὅπως καταβάλλουν εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Ταμεῖον τὸ ὅλον ἐτησίως 115.000 γρόσια.

Καίτοι δὲ τὰ 45% τῶν προσόδων, τὰς ὁποίας οἱ Παργινοὶ κατέβαλλον εἰς τὸν αὐθέντην, ἀντεπροσώπευον 50.000 γρόσια, ἐν τούτοις ἡ Ὑψηλὴ Πύλη πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐξεχώρησεν τὰ δικαιώματά της εἰς τὸν Ρεοῦφ Μπέην, υἱὸν τοῦ Ριφᾶτ-Πασᾶ, ἔναντι μιᾶς δωδεκαετοῦς ἐκμισθωτικῆς προπληρωμῆς, δηλαδὴ παρητήθη διὰ παντὸς ἐπὶ τῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Πάργας δικαιωμάτων της, διὰ τὴν ἀπόκτησιν μόλις ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου γροσίων.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας πᾶσα ἐλπίς τῶν κατοίκων περὶ καλλιτερεύσεως τῶν σχέσεων των ἀπέπτη, παρακωλυομένης παραλλήλως καὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς γεωργίας, ἐφ' ὅσον τὰ εἰσπραττόμενα ποσὰ δὲν ἦσαν ἀντάξια τῶν πωλουμένων ἀντικειμένων.

Πρὸς ἐρμηνείαν μιᾶς τοιαύτης ἀξιοθηρητοῦ ἐμπορικῆς συναλλαγῆς πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ἢ ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη δὲν ἐγνώριζεν τὴν ἀξίαν τῆς ἐδαφικῆς καταστάσεως τῆς Πάργας, ἢ ὅτι δὲν ἤθελε νὰ τὴν γνωρίσῃ.

Β'.

Καὶ ἤδη κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐγκαταλείποντες τὴν περιοχὴν Τσαμουργιάς εἰσερχόμεθα εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν ἐντυπώσεών μας ἐκ τοῦ δευτέρου συμπλέγματος τῶν Ἠπειρωτικῶν ἐπαρχιῶν τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθημεν, δηλαδὴ τῆς Χιμάρας μετὰ τῆς περιοχῆς της.

Ἐκ τῶν 33 χωρίων τὰ ὁποῖα ἐκόσμουν ἄλλοτε τὰ ὑψώματα καὶ τὴν κοιλάδα τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρέων ὑπάρχουν τώρα μόνον περὶ τὰ 10, τὰ ὁποῖα διετήρησαν τοῦλάχιστον ἓνα μέγα μέρος τῆς προγενεστέρως των ἀνεξαρτησίας μαζὺ μὲ ὅλα τὰ κεκτημένα κυριαρχικά των δικαιώματα.

Εἰδικῶς 7 χωρία δηλαδή: Kipagu, Chimaga, Vonno, Drymades, Paliassa, Piluri καὶ Kondesi, εἶναι ἀπηλλαγμένα παντὸς φόρου καὶ καταβάλλουν εἰς τὸ δημόσιον Ταμεῖον μόνον ἐν ἀσήμαντον ποσόν.

Ἐν περιπτώσει ὅμως πολέμου ὑποχρεοῦνται νὰ στέλλουν στρατιώτας τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τοὺς 1000.

Ἀντιθέτως ἡ διεύθυνσις καὶ διοίκησις τῶν ἐσωτερικῶν των ὑποθέσεων

ἔχει ἀφευθῆ ἀνηπερεάστος καὶ ἀνέπαφος καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἐπάτησεν εἰς τὸ ἔδαφός των οὐδὲ εἰς Τουρκὸς πολιτικὸς ὑπάλληλος.

Μόλις τώρα καὶ διὰ πρώτην φοράν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ ἓνα Μουδίστην εἰς τὸ χωρίον Χιμάρασαν.

Καίτοι δὲ τὸ κλίμα εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι πολὺ τραχύτερον παρὰ εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Τσαμουργιάς, ἐν τούτοις ἡ καλλιέργεια δημητριακῶν εἶναι δυνατὴ μόνον εἰς ἀραιὰς πεδινὰς ἐκτάσεις πλησίον τῆς θαλάσσης, ἐνῶ ἀντιθέτως εἰς τὰς πετρώδεις περιοχὰς καὶ τὰς ὄρεινὰς ἐκτάσεις τὰς σκεπασμένας ὑπὸ χιόνος καὶ κατὰ τὸν μῆνα ἀκόμη Μαΐου εὐδοκιμοῦν μόνον πεῦκα καὶ ἔλατα· ἀντιθέτως ὅμως πρὸς πάντα ταῦτα ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις τῶν χωρίων δείχνει μίαν μεγαλυτέραν εὐημερίαν καὶ μίαν προκεχωρημένην ἐξέλιξιν τοῦ πληθυσμοῦ, ὃ ὁποῖος, ἐπειδὴ δὲν πιέζεται ἀπὸ κανένα, εἶναι ἀφοσιωμένος εἰς τοὺς ἀγρούς του.

Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν πλούτου γίνεται κατὰ τὸν πλέον ἱκανοποιητικὸν δι' αὐτοὺς τρόπον, δεδομένου ὅτι ἡ ξυλεία ἰδίως τῶν ἀπερράντων δασῶν των ἀποστέλλεται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Χώρας.

Ἀκόμη καὶ τὸ χιόνι τὸ ὁποῖον σκεπάζει τὰ βουνὰ των γνωρίζουν νὰ τὸ ἐκμεταλλεύωνται ἐνεργοῦντες κατὰ τὸ θέρος μὲ μικρὰς λέμβους ἐμπόριον εἰς τὴν Κέρκυραν, μὲ ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὰς τιμὰς πωλήσεως τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ ὄρεινοῦ των προϊόντος.

Αἱ γυναῖκες των ἀσχολοῦνται τὸν χειμῶνα ἰδίως εἰς τὸ νὰ ὑφαίνουν τάπητας, οἱ ὁποῖοι τόσον ὡς πρὸς τὰς πρώτας ὕλας ὅσον καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν χρωμάτων ἀμιλλῶνται πρὸς τοὺς τῆς Σμύρνης, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ διαστάσεις τῶν ταπήτων εἶναι μικραὶ ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκείνας πού συναντᾶ τις εἰς ξένας ἀγοράς.

Οἱ ἄνδρες τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ῥωμαλέοι, πραγματικὰ παλληκάρια, εὐχαριστημένοι μὲ τὴν παροῦσαν τύχην των καὶ πιστοὶ εἰς τὴν Τουρκικὴν διοίκησιν.

Αἱ ἀπόπειραι πού ἔγιναν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν γιὰ νὰ περιπλέξουν εἰς μίαν ἐπανάστασιν τὴν περιοχὴν τῆς Χιμάρρας, δὲν εὗρον ἀπήχησιν.

Περιστοιχιζόμενοι οἱ Χιμαρριῶται ἀπὸ Τουρκικὰ χωρία, δὲν ἔχουν συμφέρον καὶ διάθεσιν νὰ διακινδυνεύσουν εἰς ἓνα ἄνισον ἀγῶνα τὴν προνομιοῦχον θέσιν τὴν ὁποίαν ἀπέκτησαν.

Εἶναι ἀρκετὰ εὐφυεῖς ὥστε νὰ διαβλέπουν ὅτι ἡ ἀνωτάτη Τουρκικὴ κυριαρχία δὲν ἀποτελεῖ δι' αὐτοὺς φορτίον, ἀλλὰ τὸναντίον πλεονέκτημα, δεδομένου ὅτι ἐὰν κάποτε οἱ Ἕλληνες ἐγίνοντο κύριοι τῆς Χιμάρρας θὰ ἐτερματίζοντο φυσικὰ καὶ τὰ προνόμια των!

Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνησύχησε σοβαρῶς καὶ διεῖδε κινδύνους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἤμποροῦσαν νὰ προκύψουν ἐκ τῆς γειτνιασεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος περιοχῆς μὲ τὴν Κέρκυραν.

Μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι πεπεισμένη ὅτι ἐφόσον δὲν θίγει τὰ προνόμια

τὰ ὅποια τὰ χωρία αὐτὰ ἀπέκτησαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως, δὲν θὰ ἀντικρύσῃ ἐχθρικὰς διαθέσεις ἐκ μέρους τῶν κατοίκων, ἀλλὰ τοῦναντίον θὰ εἶναι οὗτοι ἔτοιμοι νὰ ἀποδυθοῦν ἀκόμη καὶ εἰς ἔνοπλον ἀγῶνα πρὸς διατήρησιν τῆς παρούσης τάξεως καὶ καταστάσεως τῶν πραγμάτων.

Ὁ φόβος μιᾶς αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως ἐκ θαλάσσης ἀποσοβεῖται κατόπιν τῶν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Παλέρμου εὕρισκομένων ὄχυρῶν ἐγκαταστάσεων, αἱ ὅποια εἶναι ἐφωδιασμένοι ἀρκετὰ καλὰ μὲ τηλεβόλα καὶ ἀμυντικὴν γραμμὴν.

Γ'

Ἡ τρίτη ὁμὰς μερῶν τῆς Ἡλείρου ἅτινα ἐπισκέφθημεν, δηλαδὴ ἡ περιοχὴ τοῦ Μουτεσαριφλικίου τοῦ Βερατίου, εὕρισκεται ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως εἰς τὴν αὐτὴν σχεδὸν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἡ Τσαμουργιά.

Ἡ πεδιάς τῆς Μουζακιᾶς θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἓνας ἀληθινὸς σιτοβολῶν τόσον διὰ τὴν Ἀλβανίαν ὅσον καὶ διὰ τὸς ὁμόρους ἐπαρχίας, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐλλείπουν αἱ ἐργατικαὶ δυνάμεις καὶ συνεπῶς ἓνα μέγα μέρος τῶν ἀγρῶν παραμένει ἀκαλλιέργητον χρησιμοποιοῦμενον κατὰ τὸν χειμῶνα ὡς βοσκή τῶν διαχειμαζόντων προβάτων.

Ἐν τούτοις ὅμως ὑποφώσκει καὶ ἐδῶ, παρὰ τὴν ἀνωτέρω θλιβερὰν εἰκόνα, κάποτε καλλίτερον μέλλον.

Μερικοὶ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων Τούρκων μεγαλογαιοκτημόνων ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ Σελίμ Πασᾶς, διοικητῆς τοῦ Βερατίου, ὁ Καριμὰν Πασᾶς, μέλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδρευούσης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς διακανονισμόν τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ἀποκεντρωτικοῦ συστήματος ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ, εἶναι πεπεισμένοι ὅτι μία καλλιτέρευσις τῆς θέσεως τῶν χωρικῶν ἐξυπηρετεῖ καὶ τὸ συμφέρον των καὶ δι' αὐτὸ ἔστρεψαν ἤδη τὴν προσοχὴν των εἰς μίαν λογικωτέραν διευθέτησιν καὶ καλλιέργειαν τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας, δεδομένου ὅτι ἐφρόντισαν διὰ τὴν προμήθειαν μὲ ἰδικὰς τῶν δαπάνας νέων γεωργικῶν ἐργαλείων, ἀγορᾶς σπόρων, ἰδρύσεως ἀποθηκῶν καὶ γενικὰ ἔδειξαν κάποτε διαφέρον διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς θέσεως τῶν χωρικῶν.

Κατὰ τὴν τριήμερον διαμονήν μου εἰς Μπεράτι ἔσχον ἐπανελημμένως τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνομιλήσω μὲ τὸν Καριμὰν Πασᾶν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου ἐφιλοξενήθην, περὶ τῆς ἐμπορικῆς καὶ οἰκονομικῆς θέσεως τῆς ὡς ἄνω ἐπαρχίας καθὼς καὶ περὶ τῶν μέσων πρὸς καταπολέμησιν τῆς φτώχειας καὶ τῆς κακομοιριᾶς, ἡ ὁποία κυριαρχεῖ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς Ἡλείρου.

Σὰν παιδὶ τοῦ περιφήμου Ὁμέρ Βρωῶνη, ὁ Καριμὰν Παπᾶς, ἔχει κληρονομήσει ἀπὸ τὸν πατέρα του τὴν ὀξυδέρκειαν καὶ τὴν δραστηριότητα, ἐπὶ πλέον δὲ συνδυάζει μίαν ἀγάπην πρὸς τὴν δικαιοσύνην.

Ἀπολαύει μεγάλης ἐκτιμήσεως εἰς τὴν Ἀλβανίαν ὄχι μόνον διὰ τὴν ἔξοχον καταγωγὴν του καὶ τὸν μέγαν πλοῦτόν του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν εὐπροσῆγορον καὶ ἀξιέραστον χαρακτήρα του.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη κατήγαγε θρίαμβον μὲ τὴν ἐκλογὴν του ὡς μέλους τοῦ νέου Αὐτοκρατορικοῦ Συμβουλίου.

Δυστυχῶς ὁμως ἡ πάθησις τοῦ ποδιοῦ του (συνεπεία μιᾶς παλαιᾶς μὴ ἐπουλωθείσης πληγῆς) δὲν τοῦ ἐπιτρέπει ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ μετέχη τῆς μετὰ τῆς νέας του θέσεως συνδεδεμένης ἐργασίας.

Ὁ Καριμὰν Πασᾶς ἦτο προηγουμένως Γενικὸς Διοικητὴς Μουτεσερίφης Ἰωαννίνων, δὲν μποροῦσε ὁμως νὰ μείνῃ εὐχαριστημένος μὲ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ Βιλαετίου καὶ ἰδιαιτέρως μὲ τὸν τρόπον καὶ τὸ εἶδος κατὰ τὸ ὁποῖον ὤφειλε αὕτη νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ δι' αὐτὸ ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του.

Ὁ Καριμὰν Πασᾶς μοῦ ὠμίλησε σχετικῶς καὶ πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἀσπαζομένην ἄποψιν ὅτι δηλαδὴ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς νέας πολιτικῆς ὀργανώσεως ἐγένετο πρόξενος περισσοτέρας ζημίας παρὰ ὠφελείας.

Ὁ χαρακτὴρ τῶν Ἀλβανῶν δὲν εἶναι τοιοῦτος ὥστε νὰ διοικοῦνται οὗτοι μὲ ἐγκυκλίους ἢ γραπτὰς διατάξεις.

Ὁ Ἀλβανὸς ὑπακούει μόνον εἰς τὴν δύναμιν μιᾶς ἀποφασιστικῆς καὶ σιδηρᾶς θελήσεως.

Δεδομένου ὁμως ὅτι οἱ Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπιστεύθη τὴν διεξαγωγὴν τῆς νέας ὀργανώσεως εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τῶν ἐπαρχιῶν, εἶναι τελείως ἀκατάλληλοι ἄνθρωποι, δι' αὐτὸ δὲν ἠμπόρεσαν τὰ προωθήσουν τὴν νέαν μηχανὴν εἰς τὴν κανονικὴν τῆς τροχίαν.

Καὶ προέβη μὲν ἡ Κυβέρνησις εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν διαφόρων νέων Συμβουλίων, ἐπειδὴ ὁμως ταῦτα δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ διευκρινήσουν καὶ νὰ μεταδώσουν τὸ πνεῦμα τῶν νέων θεσμῶν, δι' αὐτὸ στὴν πραγματικότητα ὑφίσταται ἡ παλαιὰ ἀδικία ὑπὸ νέαν μορφήν.

Οἱ Κατῆδες, οἱ ὁποῖοι προεδρεύουν εἰς τὰ δικαστικὰ Συμβούλια, δὲν ἠθέλησαν πάντοτε νὰ ἐφαρμόσουν τὸ πνεῦμα τοῦ Νόμου.

Τὰ ἄλλα μέλη τὰ ἀποτελούμενα ἐκ Τούρκων παρέχουν εἰς τούτους μετὰ προθυμίας τὴν ὑποστήριξίν των, οἱ δὲ Χριστιανοὶ ὁσάκις ἔχουν τὸ θάρρος νὰ ἐκφράσουν ἐλευθέρως τὴν γνώμην των εὐρίσκονται ἐν μειοψηφίᾳ.

Τὰ παράπονα τῶν Χριστιανῶν διὰ τὴν νέαν αὐτὴν πολιτικὴν μεταρρυθμιστικὴν δοκιμὴν εἶναι γενικὰ καὶ πιστεύω ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θὰ ἄρῃ ὅσονούπω τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς διοικήσεως ἢ τοῦλάχιστον θὰ ὤφειλε νὰ τὸν μεταβάλλῃ, ἐὰν πραγματικῶς ἐπιδιώκῃ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τοὺς ὑπηκόους τῆς μίαν ἀμερόληπτον ἐφαρμογὴν καὶ ἐξάσκησιν τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ εἰσηγητὴς τῶν νεωτέρων μεταρρυθμιστικῶν διατάξεων μὲ τὸ νὰ ἀφαιρέσῃ τελείως τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν δικαστῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ μέγα μέρος ἐξήσκουν τὴν διαδικασίαν εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια καὶ

νὰ τὴν μεταβιβάσῃ εἰς τὰ δικαστικὰ Συμβούλια, ἐπεζήτησεν ἀναμφιβόλως νὰ ἀποφύγῃ μίαν ἰσχυροτάτην ἀντίθεσιν ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἀντέδρων εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων αὐτῶν καὶ δι' αὐτὸ ὥρισε τοὺς Κατῆδες ὡς Προέδρους τῶν νέων δικαστηρίων.

Καὶ ἐὰν μὲν ἐπρόκειτο μόνον περὶ τίτλου τιμῆς, δὲν θὰ ἦτο ἴσως τὸ πρᾶγμα ἐπικίνδυνον, δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ ψῆφος τοῦ προεδρεύοντος εἶναι ἐκείνη ἢ ὁποία ἐν ἰσοψηφίᾳ δίδει κῦρος εἰς τὴν ἀπόφασιν, δὲν ἔχουν ἄδικον οἱ Χριστιανοὶ νὰ νομίζουν πῶς προτιήτερα πὺρ αἱ ὑποθέσεις των ἐξεδικάζοντο ἀπὸ Συμβούλια εἰς τὰ ὅποια ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Διοικητοῦ μετεῖχεν μὲ δικαίωμα ψήφου καὶ ὁ Μητροπολίτης, ἠμποροῦσαν νὰ ἐλπίζουν εἰς μίαν δικαίαν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν καὶ οὐχὶ τώρα μὲ τὴν νέαν σύνθεσιν τοῦ Συμβουλίου.

Εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς Ἠπέιρου δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει εἰς τὰ δικαστήρια ἢ μαρτυρία τῶν Χριστιανῶν ἐναντίον τῶν Μουσουλμάνων, αὐτοπροσώπως δὲ ἐπληροφορήθην καὶ δι' ἄλλας ἐκνόμους περιπτώσεις καθ' ἃς ὁ Κατῆς (συγκεκριμένως ὁ τῆς Παραμυθιάς) τὴν προσαγωγὴν τίτλων κατοχῆς θεωρεῖ παράνομον, τὸ δὲ δικαστήριον συνεφώνησεν εἰς τὴν ἐρμηνείαν αὐτῆν.

Εἰς τὸν νέον ὄργανισμὸν τῶν δικαστηρίων δὲν ἐγίνε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ καταστρατηγῆται τὸ πνεῦμα τοῦ Νόμου εἰς τὰς πολιτικὰς διαδικασίας καὶ ὅ,τι καινούργιο καὶ μεταρρυθμιστικὸν ἔχει εἰσελθεῖ διὰ τῆς θύρας ἐκδιώκεται διὰ τοῦ παραθύρου.

Καθῆκον τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἢ καταπολέμησις τοιούτων παραβιάσεων καὶ καταστρατηγήσεων τοῦ πνεύματος τῶν νόμων, δυστυχῶς ὅμως εἰς σπανιωτάτας περιπτώσεις συναντᾷ τις μίαν τοιαύτην ἐνέργειαν, διότι οἱ Μουτεσερῆφιδες, οἱ Καϊμακάμηδες ἢ Μουδήφιδες θεωροῦν σκόπιμον καὶ συμφέρον νὰ διατελοῦν εἰς ἀγαθωτάτας σχέσεις μὲ τὸν Κατῆν, ἐφόσον, ὅπως εἶναι παγκοίνως γνωστόν, μία τοιαύτη ἐγκάρδιος συνεννόησις μεταξὺ των ὑποβοηθεῖ καὶ τὰ ἀτομικά των συμφέροντα.

Βεβαίως θὰ ἦτο ὄχι σωστὸν νὰ θέλῃ τις νὰ πιστεύῃ ὅτι αἱ ἀνωμαλίας καὶ αἱ διακρίσεις ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῆς δικαιοσύνης ἀφοροῦν μόνον τοὺς Χριστιανοὺς ὑπηκόους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Καὶ οἱ Μουσουλμάνοι δὲν εἶναι πλήρως ἐξησφαλισμένοι, ἐν τούτοις ὅμως δυσκολώτερον ἢ οἱ Χριστιανοὶ εὐρίσκουν δικηγόρους διὰ τὴν υπεράσπισιν τῶν ὑποθέσεων των εἰς τὰ δικαστήρια.

Κατὰ τὴν περιοδείαν μου ἐγενόμην αὐτόπτης μάρτυς περιπτώσεων καθ' ἃς οἰκογένειαι, ἐπὶ παραδείγματι, αἱ ὅποια ἐπὶ 40 συναπτὰ ἔτη εἶχον εἰς χεῖράς των ἀπροσβλήτους ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως τίτλους κατοχῆς ἐπὶ διαφόρων κτημάτων, ἐξετοπίζοντο ἐκ τῆς ἰδιοκτησίας των ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων των ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς Ἰλιάμ ἐκδιδομένου κατόπιν δωροδοκίας.

ἐναντίον δὲ αὐτῆς τῆς καταδήλου καὶ βοώσης ἀδικίας εἰς μάτην ἐζήτουν διὰ διαφόρων προσφυγῶν εἰς τὰς δικαστικὰς ἀρχὰς προστασίαν καὶ βοήθειαν.

Ἐντεῦθεν προκύπτει ὀλοφάνερα τὸ ἄτοπον καὶ ἀψυχολόγητον γεγονός, ὅτι δηλαδή δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ εἰσηγηταί τις ἐπὶ τοῦ χάριτος νέας μεταρρυθμιστικὰς καταστάσεις καὶ νὰ ἐμπιστεύεται τὴν διεξυγωγὴν τούτων εἰς ὄργανα ὑπαλληλικά ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔλλείπουν καὶ ἡ ἱκανότης καὶ ἡ θέλησις.

Ἐὰν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ταῦτοχρόνως μὲ τὴν εἰσήγησιν τῶν ὀργανωτικῶν σχεδίων εἶχε φροντίσει, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τούτων, νὰ στείλῃ παραλλήλως καὶ τὸν ἀπαραίτητον ἀριθμὸν ἱκανῶν ὑπαλλήλων, ἴσως εἰς τὴν περὶπτωσιν αὐτὴν θὰ μπορούσε τὸ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον νὰ ἀποβῆ ἐπωφελὲς πραγματικῶς, ἐνῶ τώρα δὲν ἐδημιουργήθη τίποτε ἄλλο παρὰ μία μεγάλη ἀδικία καὶ ἀταξία.

Πιστεύω πῶς αὐτὰ τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε ἐξέθεσα σχετικῶς μὲ τὰς περιοχὰς τῆς Ἡπείρου τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθην εἶναι ἀρκετὰ νὰ καταδείξουν, ὅτι εἰς μίαν τόσον ἄνισον κατανομήν τῶν φόρων καὶ τόσον γενικῶς κρατούσαν ἔλλειψιν ἀπονομῆς δικαιοσύνης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐλπίζῃ τις ἢ νὰ σκέπτεται περὶ μιᾶς ἀνυψώσεως τοῦ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου τῆς Χώρας.

Θὰ ἐπεθύμουν ὡσαύτως νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν καὶ ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι ἓνα μέρος αὐτῆς τῆς ἀθλίας καταστάσεως ἔχει τὰς ρίζας του καὶ εἰς τὸ παρελθὸν καὶ δι' αὐτὸ αἱ μεταρρυθμίσεις δὲν μπορούν νὰ εἰσαχθοῦν ἀποτόμως καὶ διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ βαθμηδόν, μὲ μεγάλην σύνεσιν καὶ μὲ βαθεῖαν μελέτην τῶν ὑφισταμένων συνθηκῶν.

Ἡ Κυβέρνησις θὰ ἔπρεπε ἐπὶ δύο κλάδων τῆς διοικήσεως νὰ στρέψῃ ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν της διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸ μεταρρυθμιστικὸν τῆς ἔργον μίαν ἱκανοποιητικὴν καὶ ἀσάλευτον πρόοδον, δηλαδή εἰς μίαν *συστηματικὴν ὀργάνωσιν τῶν Σχολείων* καὶ εἰς μίαν καλλιτέρευσιν τῶν συγκοινωνιῶν.

Ἡ Κυβέρνησις ὅμως δυστυχῶς μέχρι τοῦ πλέον προσφάτου χρόνου δὲν ἔκαμε ἀπολύτως τίποτε γύρω ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς κατευθύνσεις.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἤρχισε ὅπωςδήποτε νὰ στρέφῃ τὴν προσοχὴν της εἰς τὴν ἴδρυσιν σχολείων μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι εἰς τὴν ἐνέργειάν της αὐτὴν βαδίζει μὲ κάποιαν μεροληψίαν καὶ μὲ κάποιον φατριασμόν, ὁ ὁποῖος δὲν τῆς ἐπιτρέπει νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ τὰς συμπαθείας τοῦ Χριστιανικοῦ στοιχείου.

Συνήντησα ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὸ Μπεράτι Τουρκικὰ σχολεῖα Μέσης βαθμίδος λειτουργοῦντα μὲ Κυβερνητικὰς ἐπιχορηγήσεις καὶ προικοδοτήσεις, καθὼς ἐπίσης καὶ διάφορα μεγαλύτερα κέντρα τῆς ὑπαίθρου καὶ Τουρκικὰ σχολεῖα τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, τῶν ὁποίων οἱ διδάσκοντες πληρώνονται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, ἐνῶ ἀντιθέτως ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τῶν Χριστιανικῶν σχολείων συντηροῦνται μόνον

διὰ τῶν εἰσφορῶν τῶν Κοινοτήτων καὶ τῶν δωρεῶν τῶν διαφόρων δωρη-
τῶν καὶ εὐεργετῶν.

Γιατὶ αὐτὴ ἡ ἀνισότης, ἐνῶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν θὰ ἔπρεπε
πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ σκεφθοῦν νὰ ἐξισώσουν κατὰ τὸ δυνατόν καὶ νὰ
ἐξαλείψουν τὴν ἐχθρικήν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν δύο κοινωνικῶν τάξεων
τοῦ πληθυσμοῦ;

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὸ Μουσουλμανικὸν στοιχεῖον ὑστερεῖ τοῦ Χρι-
στιανικοῦ ὡς πρὸς τὴν *Μόρφωσιν* καὶ ἐντεῦθεν προβάλλει ὡς ἀναγκαία καὶ
ἐπιβεβλημένη ἡ ἴδρυσις Τουρκικῶν σχολείων, θὰ ἔπρεπε ὅμως ἡ Κυβέρνη-
σις νὰ μὴ ἐμποδίξῃ καὶ τὰς *Χριστιανικὰς Κοινοτήτας*, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ
τὰς ἐνισχύῃ με ἀναλόγους εἰσφορὰς διὰ σχολικοὺς σκοποὺς.

Ἰδιαιτέρως θὰ ἐπεθύμει τις διὰ τὴν Ἠπειρον νὰ ἔβλεπε τὴν Κυβέρ-
νησιν προβαίνουσαν εἰς τὴν ἴδρυσιν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, εἰς τὰς ὁποίας
ἀπὸ κοινοῦ τὰ παιδιά τῶν Τούρκων καὶ τῶν Χριστιανῶν θὰ ἐδιδάσκοντο
τὰ βασικώτερα χειρωνακτικὰ ἐπαγγέλματα.

Μὲ τοιαύτας ἐγκαταστάσεις θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτευχθῆ ὥστε καὶ ἡ
νεολαία τῶν πτωχῶν Μουσουλμανικῶν τάξεων, ἡ ὁποία ὑστερεῖ σήμερον
εἰς κάθε χρήσιμον ἀπασχόλησιν, νὰ συνηθίσῃ εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ ἔτσι
βαθμηδὸν νὰ καταπολεμηθῆ καὶ ἡ προκατάληψις καὶ ἡ ἐσφαλμένη ἐκ τῶν
προτέρων κρίσις, συνελεύει τῆς ὁποίας ὁ κάθε Τούρκος ἐδῶ πέρα πιστεύει,
πὼς αὐτὸς εἶναι *πλασμένος μόνον νὰ διατάσσῃ*, ὁ δὲ Χριστιανὸς *μόνον νὰ
ὑπακούῃ καὶ νὰ τὸν ὑπηρετῇ!*

Ἐνῶ δὲ μετὸν τρόπον αὐτὸν ποὺ ὑποδείξαμεν παραπάνω, διὰ τῆς
αὐξήσεως δῆλον ὅτι καὶ τῆς καλύτερέσεως τῶν σχολείων θὰ ἐλαμβάνετο
πρόνοια διὰ μίαν *συγχρονισμένην μόρφωσιν τῆς νέας γενεᾶς*, θὰ ἦτο δυ-
νατὸν παραλλήλως καὶ ταυτοχρόνως διὰ τῆς ἐξελίξεως καὶ τελειοποιήσεως
τῆς συγκοινωνίας εἰς τὰς ἐπὶ μέρους περιφερείας τῆς Ἠλείρου καὶ μεταξὺ
τῶν καὶ μετὰ τὴν ἐξωτερικὸν νὰ συνδεθοῦν αὐταὶ στενά, καὶ ἔτσι *νὰ διευκο-
λυθῆ καὶ ἡ ταχύτερα ἐξάπλωσις νέων ἀντιλήψεων* καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ
μετάδοσις νέων ἰδεῶν.

Οἱ δρόμοι καὶ αἱ γέφυραι, οἱ ὁποῖοι εἶχον κατασκευασθῆ εἰς τὴν
Ἠπειρον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ, κατεστράφησαν καὶ καμμία χεῖρ
βοηθείας δὲν παρατηρεῖται πούθεν διὰ νὰ θεραπευθῆ αὐτὴ ἡ προϊούσα
ἀθλιότης ὡς πρὸς τὴν ἔλλειψιν συγκοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας.

Ἡ Κυβέρνησις νομίζει ὅτι δὲν ἔχει τὰ ἀναγκαζοῦντα χρηματικὰ ποσὰ
πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Πιθανῶς, ἀλλὰ διατὶ ἀπορρίπτει τὴν βοήθειαν τῶν ἰδιωτῶν, καὶ διατὶ
δὲν ἐγκρίνει τὴν ἴδρυσιν καὶ λειτουργίαν ἄνωνύμων Ἑταιρειῶν μετὰ σκοπὸν
τὴν κατασκευὴν δρόμων καὶ γεφυρῶν;

Μεταξὺ *Μπερατίου* καὶ *Αὐλῶνος* ἐκτείνεται ἡ εὐφορος πεδιάς τῆς
Μουζακιᾶς ἡ ὁποία διασχίζεται καὶ διαρρέεται ἀπὸ τὸν Ἄϊον.

Ἐπερὰν ὅμως τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει οὐδεμία γέφυρα, ὃ δὲ ταξειδιώτης τὸν διέρχεται τὸ μὲν καλοκαῖρι μὲ μισοχαλασμένες βάρκες, τὸν δὲ χειμῶνα εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναζητῇ δίοδον μέσα σὲ δυσβάτους ἀτραπούς τῶν ἀπομακρυσμένων βουνῶν.

Παρομοίαν ὡσαύτως ἀδιαφορίαν δείχνει ἡ Κυβέρνησις καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπισκευὴν καὶ διατήρησιν τῶν λιμένων.

Τὰ παράλια τῆς Ἠπείρου διαθέτουν μίαν σειρὰν ἀπὸ θαλασσίας διεξόδους αἱ ὁποῖαι μὲ μικρὰν βοήθειαν ἐκ μέρους τῶν Ἀρχῶν μποροῦν νὰ χρησιμεύσουν ὡς σημεῖα ἐπικοινωνίας μεταξὺ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν διαφόρων Ἠπειρωτικῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ Κυβέρνησις ὅμως παρρημένει ἀδρανῆς, ἀφίνει τὴν χώραν εἰς τὴν ἀπομόνωσίν της καὶ ἔτσι τὴν στερεῖ ἐνὸς ἀποτελεσματικοῦ μέσου πρὸς καταπολέμησιν τῶν σκουριασμένων ἀντιλήψεων καὶ τῶν κακῶν συνηθειῶν τοῦ πληθυσμοῦ.

Αὐτὰ ὅλα εἶναι λίαν ἐπιζήμια εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Μεταρρομισεων, σπουδαιότερον ὅμως εἶναι τὸ γεγονός ὅτι μὲ τὰ μέτρα αὐτὰ τῆς ἀπομονώσεως παρεμποδίζεται καὶ κάθε διαφωτισμὸς τοῦ πληθυσμοῦ, ὃ ὁποῖος θὰ ἤρχετο ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συχνοτάτης ἐπικοινωνίας μὲ ἄλλας περισσότερον προωδευμένας χώρας.

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ μοι ἐπιτραπῇ ὅπως τὰς ἀνωτέρω ἀπόψεις ἐνισχύσω μὲ τὴν παράθεσιν ἐνὸς τοῦλάχιστον παραδειγματος.

Μεταξὺ Πορτο-Παλέρμου καὶ Ἠγουμενίτισης εὐρίσκεται ὁ λιμὴν τῶν Ἀγίων Σαράντα, ὅπου μποροῦν καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους νὰ προσορμισθοῦν ἀσφαλῶς καὶ τὰ μεγαλύτερα ἀκόμη πλοῖα, καὶ νὰ ἀποπλεύσουν ἐπίσης ἀσφαλῶς.

Ὁ λιμὴν αὐτὸς εἶναι ἡ καλλιτέρα καὶ πλησιεστέρα θαλασσία διέξοδος δι' ὅλον τὸ Παιονικίον τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Τὸ ἐξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον ὀλοκλήρου τῆς τόσον δαψιλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως πεπραιοκισμένης περιοχῆς Δελβίνου, Ἀργυροκάστρου καὶ Τεφέλενίου θὰ ἔπρεπε φυσικὰ νὰ ἐξυπηρετηθῇ διὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος θαλασσίας διεξόδου.

Τόσον δὲ σπουδαῖον εἶναι αὐτὸ τὸ ἐπίνειον, ὥστε τὸ Αὐστριακὸν Loyd ἀπεφάσισεν ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος νὰ προσεγγίξῃ μὲ τὰ πλοῖα τῆς γραμμῆς τῶν Δαλματικῶν καὶ Ἀλβανικῶν παραλίων.

Δυστυχῶς ὅμως ὑπάρχει εἰς τοὺς Ἀγίους Σαράντα ἔλλειψις ἀπὸ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια ἐνὸς λιμένος.

Ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τοῦ ἐπινείου τούτου κατέχεται ἀπὸ τὴν κατοικίαν τοῦ ὑγειονομικοῦ ἱατροῦ, ἀπὸ ἓνα μικρὸν οἶκημα τελωνείου μὲ μίαν ἀποθήκην πού χωρεῖ μόνις 50 δέματα ἐμπορευμάτων καὶ ἀπὸ ἓνα ἐλεεινὸν ἀχυρῶνα!

Ταξειδιῶται καὶ ἐμπορεύματα εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς ὅλας τὰς καιρικὰς

μεταβολὰς καὶ ἔτσι ἡ συγκοινωνία εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ παρὰ τὴν θαυμασίαν τοποθεσίαν δὲν ἔχει ἐξελιχθῆ, μοιραίως δὲ τὸ ἐμπόριον ἔχει ἀποτραπῆ ἀπὸ τὴν φυσικὴν του κατεύθυνσιν καὶ λαμβάνει τὴν περίφημον περιπλάνησιν διὰ μέσου τῆς Πρεβέζης, ὅπου ἡ τιμὴ τῶν διὰ θαλάσσης εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων εἶναι παρὰ πολὺ ὑψωμένη καὶ ἡ πώλησίς των συνεπῶς δυσχερεστέρα.

Μερικοὶ πλούσιοι ἔμποροι τοῦ Ἀργυροκάστρου προσεφέρθησαν δι' ἰδίων ἐξόδων νὰ ἀνοικοδομήσουν εἰς Ἀγίους Σαράντα τὰς ἀναγκαιούσας ἀποθήκας καὶ εἰς διάστημα 15—20 ἐτῶν, καθ' ὃ θὰ εἶχον ταύτας ὑπὸ τὴν κατοχὴν των νὰ εἰσπράττουν μικρὸν τινα φόρον ἀπὸ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀποθηκῶν, αἱ ὁποῖαι αὐτοδικαίως μετὰ ταῦτα θὰ περιήρχοντο εἰς τὴν Τουρκικὴν ἰδιοκτησίαν.

Αὐτὴν ὅμως τὴν πρότασιν τῶν ἐμπόρων, τὴν τόσον ἐπωφελῆ διὰ τὸ δημόσιον Τουρκικὸν Ταμεῖον, ἡ Τοπικὴ διοίκησις δὲν ἠθέλησε μέχρι τοῦδε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει.

Εἶμαι ὁμῶς πεπεισμένος ὅτι, ἐὰν ἡ πρότασις τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος ἐμπόρων ἐγένετο δεκτὴ ἢ κατ' ἄλλον τρόπον διηκολύνετο ἡ συγκοινωνία εἰς τὸ ἐπίνειον τῶν Ἀγίων Σαράντα, εἰς τὸν ἔρημον καὶ ἐγκαταλειμμένον αὐτὸν μέχρι τοῦδε λιμένα τῶν Ἠπειρωτικῶν ἀκτῶν θὰ ἀνηγείροντο οὐχὶ πρὸ τῆς παρελεύσεως μερικῶν δεκάδων ἐτῶν περίβλεπτα σπίτια καὶ ἀποθήκαι μὲ ὄλας τὰς ἀνέσεις.

Πόσον δὲ γρήγορα ἡ εὐκόλος ἐπικοινωνία μὲ τὸ ἔξωτερικὸν ἐπενεργεῖ εἰς τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν ἐπάνθησιν πόλεων καὶ ἐν Ἠπείρῳ ἀκόμη, δυνάμεθα νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ὡς ἐποικοδομητικὸν παράδειγμα τὴν Αὐλῶνα.

Ἡ Αὐλῶν, παρὰ τὴν ἀνηγιεινὴν τοποθεσίαν της καὶ τὰς οὐχὶ εὐνοϊκὰς συνθήκας, δεδομένου ὅτι ἡ πόλις εὐρίσκεται ὀλίγον μακρὰν τοῦ ἐπινείου, ἐν τούτοις ἀφ' ἧς ἐποχῆς τὴν ἐπεσκέπτοντο τὰ ἀτμόπλοια τῆς Αὐστριακῆς Ἐταιρείας Lloyd προσέλαβεν μίαν οὐσιαστικὴν ἀνάπτυξιν καὶ μὲ σημαντικὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ μὲ πλουτισμὸν νέων ἐμπορικῶν καταστημάτων.

Ἐν τέλει ἀπεξηράνθη καὶ μετεβλήθη εἰς ἀνθηροὺς κήπους καὶ τμήμα σημαντικὸν ἐκ τῶν ἐλωδῶν περὶ τὴν πόλιν ἐκτάσεων.

Δύναται δὲ ὁ καθένας νὰ φαντασθῆ πόσον ἀκόμη περισσότερον θὰ ἤκμαζεν ἡ πόλις αὐτή, ἐὰν ἐξωβελίζοντο τὰ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα παρακωλύουν τὴν συγκοινωνίαν της μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν Ἠπειρωτικῶν ἐπαρχιῶν.

Εἰς τὴν νέαν ὅμως ὀργάνωσιν τοῦ Βιλαετίου ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις παρείδεν ἐντελῶς τὴν ἐμπορικὴν σημασίαν τοῦ τομέως αὐτοῦ καὶ ἐνῶ μετέθεσε τὴν ἐδραν τοῦ Πασᾶ εἰς τὸ Μπεράτι καὶ τὴν Αὐλῶνα ἀφῆκε μόνον ἓνα Καϊμακάμην.

Ὁ τόπος συνεπῶς παρέμεινε ἐστερημένος τοῦ καταλλήλου δικαστηρίου διὰ τὴν διευθέτησιν τῶν ἐμπορικῶν διαφορῶν.

Ἐπέστισα τὴν προσοχὴν τοῦ Μουτεσερίφη τοῦ Μπερατίου καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἡπείρου σχετικῶς μὲ τὴν λυπηρὰν αὐτὴν κατάστασιν.

Ὁ Σελὶμ-Πασᾶς εἰς τὸ Μπεράτι μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ διευθετήσῃ τὴν πραγματικὴν αὐτὴν ἔλλειψιν, ὅσον τοῦλάχιστον ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν διὰ τῆς αὐστηρᾶς ἐπαγρυπνήσεως τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου τῆς Αὐλῶνος, οὗτινος προΐσταται Κατῆς.

Ὁ ἐνταῦθα ἐπίσης Γενικὸς Διοικητὴς μοῦ εἶπεν ὅτι ἀναγνωρίζει τὴν ἀναγκαιότητα ἐνὸς τοιούτου Ἐμποροδικείου καὶ ὅτι θὰ προβῆ εἰς τὴν ἴδρυσίν του ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου.

Διὰ νὰ ἐπισπευσθῆ ὁμως ἡ πραγματοποίησις τῆς ὑποσχέσεως αὐτῆς θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἓνα ὁμαδικὸν διάβημα διὰ τῶν ἐν Αὐλῶνι εὐρισκομένων Προξενικῶν ἀντιπροσώπων καὶ τὸ ὁποῖον νὰ ἐπικουρηθῆ καὶ ἀπὸ τὸν ἐκεῖ εὐρισκόμενον συνάδελφόν μου.

Δ'.

Ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν μὲ γενικὰς καὶ ἀδρᾶς γραμμὰς προσεπάθησα νὰ δώσω περὶ τῆς καταστάσεως τῶν τμημάτων τῆς Ἡπείρου τὰ ὁποῖα ἐπεσκέφθην δὲν ἤμπορεῖ—κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου τοῦλάχιστον—νὰ ἔχῃ ἀξιῶσεις ὅτι εἶναι πλήρης καὶ τελεία.

Ταξείδια εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Λώρας εἶναι συνδεδεμένα μὲ ἔξαιρετικὰς δυσκολίας ἀκόμη καὶ διὰ τὸν μετὰ δραστηριότητος ἐρευνῶντα, διότι μέσα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀπομόνωσιν μιᾶς ἀνατολίτικης ζωῆς παραμένει εἰς τὸν ταξειδιώτην ἡ ἐντύπωσις ὅτι μόνον ὑπὸ πολλαπλοῦς περιορισμοὺς εἶναι ἐφικτὴ ἡ διεΐσδυσις εἰς τὸν ἐσωτερικὸν μηχανισμόν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ἔτσι μερικὰς λεπτομερείας, τὰς ὁποίας ἀκόμη συνέλεξα γύρω ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τῆς διοικήσεως καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὰς ὁποίας δὲν ἠδυνήθην νὰ συμπεριλάβω εἰς τὰ στενὰ περιθώρια τῆς παρούσης γενικῆς μου ἐκθέσεως, θὰ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ μεταδώσω κατόπιν σχετικῆς ἐκτιμῆσεως καὶ ἐπεξεργασίας εἰς τὴν προσεχῆ ἐκθεσίν μου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ ταξίδιον πὸν ἐπραγματοποίησα μοῦ διηυκρίνησε ἀρκετὰ σημεῖα τόσον ὑπὸ τὴν ἔποψιν πολιτισμοῦ ὅσον καὶ γύρω ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος τμημάτων τῆς Ἡπείρου.

Καὶ ἔτσι εὐρίσκομαι εἰς θέσιν νὰ μὴ παραγνωρίζω τὰ ἐμπόδια εἰς τὰ ὁποῖα προσκρούει ἡ Κυβέρνησις κατὰ τὴν προπαρασκευὴν μιᾶς βελτιώσεως τῆς καταστάσεως.

Παρὰ ταῦτα ὁμως μία οὐσιώδης προϋπόθεσις διὰ μίαν τοιαύτην βελτιώσιν ἔδημιουργήθη.

Ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀκαταγώνιστος ἰσχὺς τῶν Ἀλβανῶν Μπέηδων ἐθραύσθη.

Ἐκεῖνοι ποὺ ἄλλοτε ἦσαν ἡ μάστιξ καὶ ὁ τρόμος τῶν Χριστιανῶν ῥαγιαδῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ ἐμυκτήριζον κάθε νόμον καὶ κάθε ἔννοϊαν τάξεως, δὲν τολμοῦν πλέον παρὰ μόνον εἰς ἐλαχίστας περιπτώσεις νὰ ἀντιταχθοῦν εἰς τὰ ὄργανα τῆς Κυβερνήσεως ὡσάκις ταῦτα ἐκδηλοῦνται μὲ κάποιαν ἐνεργητικότητα καὶ ἄκαμπτον ἀποφασιστικότητα.

Ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τὸ Χριστιανικὸν τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἔχει νὰ ἀνησυχῇ σοβαρῶς ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ἐκτὸς ἴσως τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα συνορευουσῶν περιοχῶν, δεδομένου ὅτι ὁ μὴ ἐξησηκημένος εἰς τὰ ὄπλα πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου φοβεῖται τὴν ὑπεροχὴν τῶν στρατιωτικῶς ἐκγυμνασμένων κυριάρχων του.

Ἡ Κυβέρνησις συνεπῶς θὰ μποροῦσε σχετικῶς μὲ τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς Αὐτοκρατορίας της νὰ ἀφοσιωθῇ μὲ ἀμέριστον τὴν προσοχὴν εἰς τὸ μεταρρυθμιστικὸν της ἔργον.

Ἐὰν κατώρθωνε νὰ θραύσῃ καὶ νὰ ἀποδιώξῃ τὴν τρομερὰν νωθροτητα εἰς τὴν ὁποίαν περιέπεσαν οἱ Ἀλβανοὶ κυρίαρχοι καὶ νὰ ἀφυπνίσῃ τοὺς ἀρχισχον εἰς τὴν νεολαίαν τὴν ἀγάπην πρὸς ἐργασίαν δι' ἓνα ἀνώτερον πολιτισμόν, ἐὰν μποροῦσε περαιτέρω νὰ θέσῃ ἐμπόδια εἰς τὴν διαφθορὰν ἢ ὁποία κυριαρχεῖ εἰς τὰς τάξεις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων της, τότε θὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἡσυχία καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἐξασφάλισις τῆς δικαιοσύνης, τότε θὰ ἀναχαιτισθῇ καὶ θὰ ἀποφευχθῇ ὁ ἐμπορικὸς μαρασμὸς εἰς τὸν ὁποῖον τῶρα μὲ γοργὸν βῆμα περιέπεσαν τὰ τμήματα αὐτὰ τῆς Ἡπείρου.

Ἡ πιθανότης διὰ μίαν τοιαύτην ἀνάρθωσιν ὑπάρχει καὶ ἀπὸ τὸν πληθυσμὸν παραλλήλως δὲν ἐλλείπουν οὔτε ἡ ἰδιοφυΐα οὔτε ἡ πρὸς μόρφωσιν ἱκανότης.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἐλλεῖπει καὶ τοῦ ὁποίου ἔχει τὰ μάλιστα ἀνάγκην ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἡπείρου εἶναι ἡ χρηστὴ καὶ συνετὴ Διοίκησις.

Z w i e d i n e k

Ε΄.

Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀνωτέρω θὰ ἐπείσθη ἀσφαλῶς ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Αὐστρίας ἐν Ἡπείρῳ δὲν ἦτο παραφυσὸς τῆς Μεταρρυθμειοῦ τοιαύτης ἔναντι τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ προβλήματος.

Προξενοῦν δὲ τῇ ἀληθείᾳ κατάπληξιν αἱ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τοῦ Ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἡπείρου καὶ αἱ διὰ τὸν γενικώτερον ἐκπολιτισμόν ταύτης ὑποδείξεις τοῦ Αὐστριακοῦ διπλωμάτου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν του καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἐν Ἡπείρῳ.

Ἀκόμη καὶ σήμερον πλείσται τῶν ὑποδείξεων ἐκείνων διατηροῦν ἀνάγλυφον τὴν ἀξίαν των.

Ἡ ψυχολογία ἐπίσης τοῦ χαρακτῆρος τῆς συγκυριαρχίας τῶν Ἀλβανῶν ἐν Ἠλείῳ, ἡ βαθυτάτη ἀνάλυσις τῶν αἰτίων τῆς ἀποτυχίας τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων τῆς Τουρκίας ἐν Ἠλείῳ—ἀνάλυσιν τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν Ἠπειρωτικὴν Ἱστορίαν ἔχει μέχρι σήμερον δώσει—καὶ αἱ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν γνῶμαί του, ἀποκαλύπτουν ὄχι φωμαντικὸν φιλελληνισμόν, ἀλλὰ διορατικότητα σπανίαν, ρεαλιστικότητα ζηλευτὴν καὶ φιλελληνισμόν ἐμπράγματον.

Πόσον τῇ ἀληθείᾳ ὁ χρόνος εἶναι εὐεργετικὸς διὰ τὴν ἀποκατάστασιν μερικῶν ἱστορικῶν πλανῶν!

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣΟ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Η ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ 1854
ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΣΕΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΑΥΣΤΡΙΑΣ (BIENNIIS)
ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΩΝ